

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب

د تفسیر شریف

د تدریسي لارښووه

یوولسم ټولگی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ ش.

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د

روزنې او د ساینس د مرکز معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي

کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب

د تفسیر د تدریس لارښود

یوولسم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ. ش.

ليکوالان:

- سخي جان "احمدزی"
- گل آقا "شایق"

علمي او مسلکي ایدیت:

- شیر علي همت

د ژبې ایدیت:

- محمد قدوس زکوخیل

دیني، سیاسي او فرهنگي کمیته:

- محمد آصف کوچی

د څارنې کمیته:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب، د بنوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظریفی د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤل
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستانی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس.

طرح او ډیزاین:

- حمید الله غفاری
- محمد مصعب نائل

د چاپ د سمون چارې: محمد کبیر حقل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئیس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، کوچردی	پامپریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیري	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زره وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزیر پیغام گرانو استادانو او ښوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دي چې د علمي پرمختګ او ټولني د اړتیاوو له مخې چمتو کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم د وخت له غوښتنوسره سم علمي او رغنده پراختیا ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

د ښوونکي د لارښود دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې بنسټ چمتو او ترتیب شوی دی. د تدریس د نويو میتودونو له مخې فعالیتونه او معلوماتي مواد په کې ورزیات شوي دي چې په ډاډه سره به د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو د فعال ساتلو لپاره ګټور او اغېزمن وي.

هیله من یم د دې کتاب منځپانګه، چې د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تالیف او چمتو شوې، ستاسو درنو استادانو د ګټې وړ وګرځي. له فرصت څخه په استفادې د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه غوښتنه کېږي چې د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې مرسته وکړي څو په دې توګه د پوهنې د نظام موخې او هیلې ترسره شي او ځوان نسل او هېواد ته ښې پایلې او بریاوې ور په برخه کړي.

زموږ گران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسئولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو او ارزښتونو، د ټولني د څرګندو اړتیاوو، ملي ګټو او وطنپالنې له روحیې او د ساینس او تکنالوژۍ له نوو علمي معیارونو سره سم پراختیا ومومي.

ددې سترې ملي موخې د تر لاسه کولو لپاره د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده ګټورو وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي او د ښوونکي د لارښود د کتابونو په لاسه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه، چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې برخه اخیستې او همدارنګه له ملي او نړیوالو درنو موسسو او نورو ملګرو هېوادونو څخه، چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي او د ښوونکي د لارښود کتابونو په چاپ او وېش کې یې مادي یا معنوي مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم او د لا نورو مرستو هیله یې لرم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردک

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

سرليکونه

- سرليک مخ
- په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانيت دلايل ۱
- په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانيت دلايل ۵
- ه قرآن کریم کې د انسان د پيدايښت پړاوونه ۷
- د بنی آدم وقار او درنښت ۱۱
- ايت الكرسي د قرآن کریم لورځه خوکه ۱۴
- حُمکه د انسان د گټې لپاره ۱۸
- د الله جل جلاله سره مينه د پيغمبر صلی الله عليه وسلم په پیروي کې ده ۲۲
- اسلام بشپړ او هر اړخيز دين دي ۲۶
- لمونځ تل پاتې او نه شلیدونکې فريضة ده ۳۰
- د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه ۳۶
- روژه او گټې يې ۴۰
- حج د مؤمنانو د نړيوال يو والي څرگندوی ۴۴
- د خلکو سره نيکي او ښېگڼه ۴۸
- د حلالې روزۍ خوړل او له حرامو ډډه کول ۵۳
- د الله جل جلاله په لار کې انفاق(مال لگول) ۵۸
- په قرآن کریم کې انساني مساوات (برابروالی) ۶۳
- د الله جل جلاله د خاصو بندگانو صفتونه ۶۶
- د ټولني په تهذيب کې د مؤمنانو ونډه ۷۰
- په اسلام کې د معيوبو او فقيرو مؤمنانو مرتبه ۷۵
- د مؤمنانو يو والي ۷۸

لومړي لوست

سرليک: په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانيت دلایل

مخ: ۱-۴

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

- ۱- د بقرې د سورت (۱۶۴) آيت په ښه شان تلاوت کړي.
 - ۲- د درسي کتاب د لومړۍ برخې د ژباړې او تفسير په هکله د الله تعالی د وحدانيت او الوهیت په دلیلونو معلومات تر لاسه کړي.
 - ۳- د ځمکو او اسمانونو پیدایښت او د شپو او ورځو بدلون، په سمندر کې د کښتو تگ راتگ د تکویني آیتونو له نظره او د ساینس او تکنالوژي علومو له نظره تحلیل او تجزیه کړای شي.
 - ۴- د لوست د لومړۍ برخې پیغام دوستانو ته ولوستلی شي.
- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په کایناتو کې د الله د وجود او وحدانيت دلایل

په قرآن کریم کې زیات آیتونه په صراحت سره ددې خبرې وضاحت کوي چې دا ټول کائنات د الله تعالی په وجود او وحدانيت او دده په عظمت او قدرت او دا چې یوازې دده عبادت او بندگي وشي او باید یوازې دغه ذات د کائناتو واکمن او حاکم وگڼل شي. د بېلگې په توگه په لاندې توگه بیانېږي:

ځمکه او آسمانونه او په هغو کې مخلوقات او ټول کائنات صرف د لوبو او ساعت تیرۍ لپاره نه دي پیدا کړای شوي، بلکې دا کار د لوړ حکمت په اساس سرته رسیدلی دی، لکه چې الله ﷻ فرمایي: "رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا" یعنې ای زموږه ربه! تا دا هر څه عبث او بایزه نه دي پیدا کړي. او بل ځای الله ﷻ فرمایي "وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِينَ" یعنې موږ آسمان او ځمکه او هغه څه چې د آسمان او ځمکې په منځ کې دي د لوبو په توگه نه دي پیدا کړي. یا د الله ﷻ دا وینا: "أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ" نو آیا تاسې دا انگیرلې ده چې موږ تاسې همداسې عبث او بې فائدې پیدا کړي یاست او تاسې به بیرته زموږ لوري ته راستانه نه شئ.

هو! الله ﷻ دا ټول کائنات د حق او د الله تعالی د وحدانيت پیژندنې پر بنسټ پیدا کړي دي او یوازې د خپل ذاتي حق په اساس ورباندې حکومت کوي او یوازې همدا پیدا کوونکي په کائناتو کې د حکمرانی حق لري، لکه چې الله ﷻ فرمایي "قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ" یعنې ورته ووايه چې ټول (سیاسي) امر او حکم د یوه الله ﷻ دی، بل ځای الله ﷻ فرمایي "إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ" یعنې الله ﷻ مطلق حاکم دی، پوره واکمن دی، څه یې چې خوښه وي حکم کوي. او یو شاعر هم وايي:

برگ سبز درختان از نظر هوشیار هر ورقش دفترست معرفت کردگار

د الله تعالى وجود او يووالی په مختلفو لاملونو ثابت دی. يعنی الله يو دی ځکه په مخلوقاتو کې يې مثل او سيال نشته او نه څوک ورسره برابریدلای شی نو باید يو ورته ووايو.

همدارنگه الله يو دی د عبادت په حقداری کې يعنی له ده څخه پرته بل څوک د عبادت حقدار نشته. الله يو او واحد دی په ازلي او ابدی کیدلو سره يعنی الله هغه وخت هم موجود ؤ چې کله هيڅ شی موجود نه ؤ او هغه وخت به هم وي چې کله هيڅ شی موجود پاتې نه شی، نو ددې حقدار دی چې واحد ورته وويل شي.

همدارنگه الله يو دی يعنی هيڅ تقسيم او تجزيه نه قبلوي، له اندامونو پاک دی. لنډه دا چې د الله په حقيقي کیدلو باندې تکويني علامې او دليلونه شتون لري چې په هغې باندې هر سړی پوهیږي هغه دا چې د ځمکې او آسمان پیدا کول، د شپې او ورځې بدليلد رابدليلد د هغه د بشپړ قدرت او توحيد روښانه دليلونه دي او په دغه کار کې بله هستي هيڅ ډول برخه نه لري.

همدارنگه د اوبو په سر د کښتو تلل را تلل د الله د قدرت يوه بله نښه ده.

يعنی اوبه داسې يو بهيدونکی جوهر دی چې سره له نرمۍ او بهيدلو ددې د پاسه په لکونو منه کښتۍ چې په کې په خروارونو څيزونه هم بار وي تر لرې لرې هيوادونو پورې ځي راځي. اوبيا ددې کښتو د تلو لپاره د هواگانو لگيدل او بيا د الله په قدرت د هواگانو مخه بدلول دا ټول ددې خبرې دليل دی چې ددې شيانو پیدا کوونکی او چلوونکی يو لوی عالم او حکمت والا ذات دی.

همدارنگه د آسمان څخه اوبه څاڅکي څاڅکي را تويول چې چا ته نقصان ونه رسوي، که چيرې دا اوبه د سيلاب په شان را نازلیدلای، نو انسانان، څاروي او نور سامانونه به نه وو پاتې شوي، بيا د اوریدلو نه وروسته دا اوبه په ځمکه باندې محفوظ ساتل د انسان د وس خبره نده. که چيرې دا ويل شوي وای چې هر سړی دې د خپل ځان لپاره د ضرورت وړ اوبه جمع او ذخيره کړي نو د ساتلو لپاره به يې څه انتظام کاوه او که يې انتظام کړی وای نو له خرابیدو څخه به يې څرنگه بچ ساتلې؟ الله دا ټول انتظامونه په خپله کړي دي.

نو ځکه الله پاک فرمایي: (فَأَسْكِنَاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ). يعنی مونږ اوبه په ځمکه کې حصارې کړې او يقيناً زمونږ دا قدرت هم شته چې د باران اوبه وبهوو او ختمې يې کړو. خو الله د ځمکې د اوسیدنکو انسانانو او حیواناتو لپاره اوبه چيرته د حوضونو په بڼه کې جمع کړې او چيرته يې د غرونو د خورو شوو رگونو په ذريعه د ځمکې داخل ته رسولې اوبيا يې په ټوله ځمکه کې يو داسې انتظام کړی چې کوم سړی يې چيرته غواړي نو ځمکه را کښي او اوبه راوباسي. او ددې اوبو يوه لويه ذخيره يې د واورو په شکل په غرونو باندې واچوله چې د خرابیدونه هم محفوظ ده هغه په آرام آرام سره ويلې کيږي او د ځمکې د ننه د قدرتي پيپونو په ذريعه ټولې دنيا ته رسيږي.

همدارنگه د آسمان په دومره وسيع او اوچت او بې له ستنې پیدا کولو کې او د ځمکې په دومره پراخ او مضبوط جوړولو کې اوله ځمکې څخه د اوبو په را ایستلو او راپورته کولو او بهولو کې او د شپې او

ورځې په بدلولو، لنډلو او اوږدولو کې او بيا د باران د اوبو سره د ځمکې په مخ د ډول ډول نباتاتو او گياوو په را زرغونولو کې څو مخلوقات ورځنې گټه واخلي او خپل ژوند پرې هوسا تير کړي او همدارنگه د اسمان او ځمکې ترمنځ د وريځو په درولو کې په دې ټولو او نورو شيانو کې د الله تعالی د وجود او وحدانيت او دده په قدرت او حکمت او رحمت باندې هغه چالره لوی لوی دلایل او شواهد شته چې د عقل او فکر خاوندان وي.

د لوست د تدریس لارې: د سیالی له لارې، تشریحي، پوښتنې او ځوابونه.

د لوست مرستندويه توکي: کتاب، تخته، تباشیر، تخته پاک...

وخت	فعالیتونه
۵ دقیقې	بناغلي ښوونکی ټولگي ته د د اخلیدو پر مهال تل پاتې تحفه چې عبارت له « السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته » څخه ده زده کوونکو ته وړاندې کړي، بیا په الله جل جلاله له ثناء او په پیغمبر صلی الله علیه وسلم له درود ویلو وروسته د هر یوه زده کوونکي سره د زړه له کومې روغېر وکړي او د نوي تعلیمی کال په رارسیدلو سره زده کوونکو ته د لسم ټولگي څخه یوولسم ټولگي ته د بریالیتوب مبارکي وایي.
۲۵ دقیقې	بناغلي ښوونکی لومړی خپل نوم او تخلص په تخته لیکي چې زده کوونکي یې وپېژني او بیا له زده کوونکو څخه غوښتنه کوي چې هر یو په خپل وار خپل ځان ور وپېژني. بناغلي ښوونکی دې دلسم ټولگي د تفسیر شریف په لوستونو یو ځغلنده نظر اچوي او د یوولسم ټولگي د تفسیر شریف فهرست په لنډ ډول زده کوونکو ته وړاندې کوي. بناغلی ښوونکی د أعوذ بالله من شیطان الرجیم او بسم الله الرحمن الرحیم په لوستلو سره د البقرې سورت (۱۶۴) آیت په ښکلي او لوړ اواز د تجوید په پام کې نیولو سره تلاوت کوي وروسته له دریوتنو زده کوونکو څخه غواړي چې په خپل وار نوموړی آیت تلاوت کړي.
۵ دقیقې	د لوست لنډیز: د بقرې سورت (۲۸۶) آیتونه لري او په مدینه منوره کې نازل شوی دی د نزول شمیره یې (۸۷) او مصحفی شمیره یې دوهمه ده. هغه څه چې له دې (۱۶۴) مبارک آیت څخه په لاس راځي هغه دا چې الله جل جلاله پوره قدرت لري، په عامه توگه د کائناتو پیدایښت او د دوی لوري ته د خلکو پام را

هگرخول دي، په خاص ډول د اوو اسمانونو او د ځمکو د پيدايښت او د هغو شيانو په هکله چې د اسمانونو او ځمکې په فضا او محيط کې شتون لري چې نن ساينس ثابته کړې ده. او همدارنگه د شپو او ورځو چټک بدلون او هغه حکمتونه چې د تاريخ او وختونو د تشخيص په نتيجه کې د شپې او ورځې په اړولو او را اړولو کې منع ته راځي، او په سمندرونو کې د بېړيو ليدل چې د الله جل جلاله په حکم په حرکت کې دي او مسافر ور څخه د ستورو په مرسته د خپلو سفرونو تگ لوري تعينوي او له دغې لارې خلکو ته ډيرې گټې رسيري لکه له يو هيواد څخه بل هيواد ته د سودا گری توکو وړل راوړل او د ماهيانو ښکار کول چې خورا انرژي لرونکي او پروټين لرونکي خواړه دي په دې ټولو کې د الله جل جلاله پر وجود او يوالي باندې ښکاره او څرگند دلايل او د هغه د قدرت نښې او نښانې شتون لري.

دوهم لوست: دوهمه برخه

سرليک: په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانيت دلایل

مخ: ۵- ۶

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

۱- د بقرې د مبارک سورت (۱۸۶) آيت په غور سره تلاوت کړي.

۲- د مبارک آيت د دويمې برخې د لفظي او تفسيري مفاهيمو سره آشنايي حاصل کړي.

۳- په ژوندانه کې د لوست د گټو او زده کړو څخه گټه واخلي او نوروته هم د خدمت مصدر وگرځي.

د ځينو کلمو معناوې:

دابه: د ځمکې په سر گرځيدونکي شي ته وايي.

يعقلون: پوهيري يعني محسوس او معقول څيزونه د عقل په وجه پيژني.

د تدريس لارې:

پوښتنې او ځوابونه، ډله ييزه....

د لوست مرستندويه توکي: لکه کتاب، کتابچه، پوستېرې او داسې نور...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	بناغلی بنوونکی د السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته له وړاندې کولو څخه وروسته زده کوونکو سره روغې کوي او بیا یې کورنۍ دنده گوري او بیا به یو زده کوونکي د اعوذ بالله من الشیطان الرجیم او بسم الله الرحمن الرحیم د لوستلو څخه وروسته د بقرې سورت (۱۶۴) آیت تلاوت کوي، بیا به د لوست لومړۍ برخه چې د نړۍ د په کائناتو کې د خدای د قدرت او وجود او وحدانیت نښې نښانې شتون لري په ترتیب سره د اسمانونو او ځمکو پیدایښت او د شپو او ورځو بدلون او په بحر کې د کښتو روانېدل او داسې نورې د قدرت نښې د زده کوونکو څخه پوښتنې. بیا به له څو تنو شاگردانو څخه پوښتنه کوي او د یقین حاصلولو نه وروسته د آیت « وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ... » تر وروستۍ برخې پورې ترجمه او تفسیر کوي او زده کوونکي به په هره برخه کې خپل نظریات وړاندې کوي او د زده کوونکو پوښتنو ته به قناعت بڼوونکي ځوابونه وايي.
۲۵دقیقې	بناغلي بنوونکي واړه سرليکونه په تخته لیکي او په ضمن کې د مبارک آیت د مفهوم په تشریح کولو کې زده کوونکي له ځان سره شریک کوي.

<p>او د اوبو په باره کې چې اوبه د ژوند مهم عنصر دی او د اسمان څخه د باران په بڼه ښکته راځي د ځمکې د ژوندي ساتلو لپاره يعني چې د کرنې لپاره مناسبه شي او فصلونو، ونو، میوه لرونکو ونو او همدارنگه د بڼ رنگ رنگ گلانو ته وده ورکوي او کله د سحر باد هغه باراني ورېځې چې د اسمان او ځمکې تر مینځ دي د الله جل جلاله په رضا او ارادې سره په حرکت کې راولي او دغه ورېځې اړوي را اړوي، همدارنگه د لوست په موضوعاتو کې باید د بصیرت او عقل خاوندان فکر او سوچ وکړي او د ټولګیوالو سره اوردې خبرې پرې وکړي.</p> <p>ښاغلی ښوونکی به زده کوونکي په څو ډلو ویشي او هره ډله به د الله جل جلاله د پیدایښت او د هغه قدرت د څرګندولو په هکله یو د بل سره بحث او خبرې وکړي او بیا به د هرې ډلې استازی د ټولګي په مخکې د خپل فعالیت پایله شفاهی بیان کړي.</p>	
<p>کورنۍ دنده:</p> <p>ښاغلی ښوونکی دې د درسی کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکړي.</p>	

دریم لوست

عنوان: په قرآن کریم کې د انسان د پیدایښت پړاوونه.

مخ: ۱۰-۱۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

- ۱- د سورت المؤمنون ۱۲-۱۴ شمیره مبارک آیتونه تلاوت، ترجمه او تفسیر کړای شي.
 - ۲- د الله جل جلاله د قدرت لویې نښې د انسانانو د پیدایښت له پیل څخه مشاهده کړای شي.
 - ۳- د قرآن کریم علمي اعجاز د انسانانو د پیدایښت د مراحلو په اړوند زده کړي.
 - ۴- د انسان د پیدایښت پرمختګ د قرآن کریم، طبي علم او بیولوژۍ او په عضلي سلولونو باندې د هډوکو د سلولونو د مخکې والی له مخې مقایسه کړای شي.
- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په قرآن کریم کې د انسان د پیدایښت پړاوونه

دا چې الله فرمائي چې مونږ انسان د ختې د خاصو اجزاوو څخه جوړ کړ...

یعنی الله د ځمکې د خاورې خاصې اجزاوې را ټولې کړې او انسان (آدم علیه السلام) یې ورځنې جوړ کړ. نوهرکله چې د انسان د پیدایښت ابتدا د آدم علیه السلام نه ده، نو ځکه یې د ابتدې پیدایښت نسبت خاورو ته وکړ بیا د یو انسان نطفه د بل انسان د پیدایښت سبب شو. جمهورو مفسرینو لیکلي چې د (سَلَالَةٌ مِّنْ طِينٍ) څخه هم د انسان نطفه مراد ده ځکه نطفه د خوراک نه پیدا کړي او د انسان خوراک له خاورو جوړیږي.

په ذکرشو آیتونو کې د انسان د پیدایښت اوه دورې او مرحلې ذکر شوې دي: سلاله، نطفه، علقه، مضغه، عظام، په هډوکو غوښه راتلل او بالاخره مکمل پیدایښت یعنی روح پکې اچول.

اوکه په دې اووه مرحلو کې د قرآن کریم بلاغت ته وګورو په ډیره عجیبه توګه یې بیان کړې یعنی په ځینو مرحلو کې د یوې مرحلې نه بلې ته بدلون د « تَمَّ » په لفظ سره ورځنې تعبیر شوی چې « تَمَّ » په څه وخت تیریدو باندې دلالت کوي. او د ځنو مرحلو په بدلون کې د « فاء » په حرف سره ورځنې تعبیر شوی دی چې هغه په بلا تأخیر دلالت کوي. یا په بله وینا په کومو صورتونو کې چې د انسان په عقل او قیاس سره ډډیر وخت اخستلو کار وه هلته یې ورته د تَمَّ په لفظ سره اشاره وکړه او کوم ځای چې د عام انساني قیاس له مخې زیات وخت نه نیسي هلته یې د فاء په حرف سره تعبیر وکړ، په دې کې اشاره ده چې په دې توګه د هغه حدیث په وجه شبهه نه شي راتلای په کوم کې یې چې فرمایلي چې د هر دور نه بل دور ته په بدلیدو کې څلویښت څلویښت ورځې لګي، ځکه دا د الله تعالی د کامل قدرت کار دی کوم چې د انساني قیاس تابع نه دی.

او د انسان د پیداکیډو آخري پړاو یعنی په ده کې روح او ژوند پیدا کول: قرآن په دې هکله یو ځانگړی اسلوب فرمایي (ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ) یعنی بیا مونږ ده ته په یوه ځانگړې بڼه بل شان پیداښت ورکړ یعنی لومړنی شپږ مرحلې د عالم د عناصرو او مادیاتو د انقلاب سره اړینې وې او اووم پړاو د بل عالم الارواح سره اړیکې لري نو ځکه یې په خلاقاً آخر سره تعبیر ورځنې وکړ.

هدف دا چې د ټولو شیانو حقیقي پیدا کوونکی الله تعالی دی بل هیڅوک یو ادنی شی هم نه شي پیدا کولی. امام رازی رحمه الله وایي: چې بیا له شپږو مرحلو څخه وروسته الله انسان په داسې بڼه بدل کړ چې د اول پیداښت سره یې توپیر درلود مثلاً مخکې جماد ؤ اما اوس د انسان په بڼه رامنځ ته شو، بې ژبې ؤ اوس خبرې کوونکی شو، نه اوریدونکی ؤ اوس اوریدونکی شو، نالیدونکی ؤ اوس لیدونکی شو.

اوس یې په هر یوه غړي کې حیرانوونکي حکمتونه په داسې توگه ځای په ځای کړي دي چې د بیان اوستایلو څخه یې خلک بې وسه دي.

سید قطب په فی ظلال القرآن کې ددې آیتونو په هکله لیکلي چې قرآن انسان ته حرمت او کرامت ورکړی او وایي چې د الله له لوري د روح پوکی په انسان کې شوی دی، حال دا چې اصل پیداښت یې د خاورو له نچور څخه شوی او بیا الله داسې ځانگړتیاوې ورپه برخه کړې دي چې د هغو په رڼا کې انسان مکرم مخلوق دی اود حیوان سره یې په ټولیزه توگه فرق کيږي.

اما بیا وروسته د هر وگړي پیداښت د الله د قانون او طریقي سره سم د یو څاڅکي اوبو څخه چې د انسان د ملا څخه په ټوپ راوځي اود بڼې په رحم کې ځای نیسي، په بنایسته شکل کې رامنځ ته کيږي او دا رحم د خاصره لگن د هډوکو په منځ کې ځای په ځای شوی چې د ټولو جسمي فشارونو او څپو او حرکتونو څخه چې د ملا او خیتې سره تصادف کوي محفوظ او خوندي دی.

د ځینو کلمو معناوې:

۱- وَقَلَدًا: په تحقیق سره، پرته له شکه

۲- خَلَقْنَا: مور پیدا کړه

۳- طِينًا: خټه

۴- فَكَسَوْنَاهَا: نو ور وامو غوسته

۵- الْعِظَامَ: هډوکي

۶- لَحْمًا: غوښه

د تدریس لارې:

خبرې اترې، تشریحي، ډله ییز، پوښتنې او ځوابونه

د تدریس مرستندویه توکی: کتاب، قلم، کتابچه، پوستري، وغیره.

فعالیتونه	وخت
<p>بناغلی بنوونکی له زده کوونکو سره له سلام کولو، روغبر، حاضرې اخیستلو او د ټولګې د نظم برابرولو وروسته له یو تن زده کوونکي څخه غواړي تر څو په ژوند کې د اوبو د ارزښت په اړوند خپله لیکلې مقاله ولولي سخت او مشکل ځایونه یې د زده کوونکو پر ګډون حلوي بیا دی د تېر لوست په اړوند د څو لنډو پوښتنو په کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي بیا د نوي لوست سرلیک په غټ خط د ټولګې پر تخته لیکي او له یو تن زده کوونکي څخه غواړي چې له تېر لوست سره د نوي لوست اړیکه بیان کړي او په هره مرحله کې له زده کوونکو سره مرسته کوي او مطلب ته په رسیدلو ورسره لازم کوښښونه په لار اچوي.</p>	۵دقیقې
<p>بناغلی بنوونکی د المؤمنون سورت ۱۲- ۱۳ او ۱۴مبارک آیتونه په خپل وار سره په دريو تنو زده کوونکو لولي د لوستلو پر مهال تجویدي غلطي ورسره اصلاح کوي، بیا د لوست مهمې کلمې په تخته لیکي له تفسیر او ژباړې څخه په استفادې د آیتونو او مطالبو د مطابقت په اړه په مختلفو مراحلو کې د انسان د پیدایښت او د الله جل جلاله د قدرت او لویي او یووالي په اړوند د نوي طب او بیولوژۍ د څرګندونو سره له زده کوونکو سره مباحثه کوي او د هرې نقطې له نظره د زده کوونکو پوښتنو ته ځواب ورکوي او زیاتره د انسان د عیني او فزیکي پېژندنې چې ننني طب او بیولوژیکي علومو د پوسترو او طبي اسکلتونو او د برقي ازمیښتونو اولابراتوارونو له لارې د قرآن کریم د آیتونو په تأیید کې څرګندونې کوي او تر څیړنې لاندې یې نیسي.</p>	۲۵دقیقې
<p>بناغلی بنوونکی زده کوونکی په اووه (۷) ډلو ویشي او د سورت مؤمنین ۱۲- ۱۳ او ۱۴ شمیرې آیتونو مطابق هرې ډلې ته موضوع ورکوي چې د موضوع په اړوند یوه ډله د بلې ډلې سره نظریات شریک کړي او د هغوی د نظریاتو لنډیز ولیکي او د فعالیت په اخیر کې یې ولولي لومړۍ ډله د انسان د پیدایښت باره کې چې له خټې څخه پیداشوی، دوهمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې له (نطفې) څخه منځ ته راغلی، دریمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې د (علقه) وینې له ټوټې څخه پیداشوی دی، څلورمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې د غوښې د ټوټې څخه پیداشوی، پنځمه ډله د انسان د شکل په باره کې چې له هډوکي څخه منځ ته راغلی، شپږمه ډله د انسان د نمو کولو او د هډوکو تنظیم کول له غوښې سره او اوومه ډله د انسان د صورت جوړول په پوره شکل سره بیا په هغې کې روح اچولو په باره کې بحث او خبرې وکړي.</p>	

۵دقیقې	د لوست لنډيز:
د مؤمنون سورت (۱۱۸) آیتونه لري او په مکه مکرمه کې نازل شوی دی، د نزول شمیره ئې (۷۴) ده او د انبياء سورت څخه وروسته نازل شوی د مؤمنون سورت ۱۲- ۱۳ او ۱۴ آیتونه د قرآن کریم د لفظي، علمي، او توحیدي اعجاز په برخه کې تر ټولو ښه دلایل دي چې په مجموعي ډول په حقيقي صانع او محمدي رسالت او د قرآن پر حقانیت او د اسلام په تکویني او تشریعي نظام ښه دلالت کوي او هغه څه چې مور یې د چاپي، تصویري او صوتي رسنیو څخه په ژوندۍ بڼه اورو، قرآن کریم او ننني طب ثابت کړي دي چې قرآن کریم له نن څخه پنځلس پېړۍ پخوا د انسان په وجود او نړۍ کې د الله جل جلاله د قدرت روښانه نښې په عربي فصیحه او بلیغه ژبه باندې بیان کړې دي او مور ته یې اسلامي عقیده او ځیني پیغامونه رابښلي او اسلام پال لوري ته زموږ همیشنی پام را اړوي.	
۱۰دقیقې	ارزونه:
ښاغلی ښوونکی د لوست د متن نه په گټې اخیستلو سره د زده کوونکو ارزونه کوي ترڅو مطمئن شي چې زده کوونکو لوست زده کړی او د لوست اهمیت یې لاسته راوړی دی که نه؟	
	کورنۍ دنده:
	ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته د درسي کتاب د هدایت مطابق کورنۍ دنده ورکوي.

خلورم لوست

سر ليک: د بنی ادم وقار او درنښت

مخ: ۱۶- ۲۰

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

- ۱- د اسراء سورت (۷۰) آيت له موضوعي او تحليلي مفهوم سره آشنا شي.
 - ۲- په خپل ژوند کې د انساني کرامت او د ټولني د وگړو احترام وکړ شي.
 - ۳- د انسان استعداد او ظاهري خيره چې الله جل جلاله ور بښلې ده د قرآني آيتونو په رڼا کې وپيژني.
 - ۴- د انسانانو د غوره والي پيغام په ټولو مخلوقاتو باندې بيان کړي شي.
- د تدريس لارې:

مباحثوي يعني د خبرو اترو له لارې، تشریحي معلومات وړاندې کړي؟

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د بني آدم وقار او درنښت

دلوست په آخري آيت کې په اکثرو مخلوقاتو باندې د آدم د اولادې غوره والی ذکر دی. په دې هکله دوه خبرې د غور قابل دي. اول دا چې دا غوره والی په کومو صفتونو او کومو وجوهوسره دی؟ دویم دا چې په اکثرو مخلوقاتو د فضیلت او غوره والي څخه څه مراد دی؟ د اولې خبرې بیان دادی چې الله تعالی بني آدم ته په مختلفو حیثیتونو سره داسې ځانگړتیاوې ورکړې دي کوم چې په نورو مخلوقاتو کې نشته. مثلاً د صورت ښایست، د بدن اعتدال، د مزاج اعتدال، د قد او قامت اعتدال کوم چې انسان ته ورکړی شوي دي بل چا ته نه دي ورکړی شوي. په دې برسیره په عقل او شعور کې انسان ته خاص امتیاز ورکړی شوی چې ددې په ذریعه دی د ټولو سفلی او علیا کایناتو نه خپل کار اخستی شي. او تر خپل اختیار لاندې یې راوستلی شي. یاپه بله وینا دا چې انسان د دین ذمه واري منلی ده نو الله ټول شيان ده ته مسخر کړي او دده په خدمت لگيا دي.

دخبرو اترو او افهام او تفهیم کومه ملکه چې انسان ته ورکړی شوې ده هغه بل چا ته نه ده ورکړی شوې، د اشارو په ذریعه دخپل زړه خبره نورو ته ښودل، دخط او کتابت په واسطه د خپل زړه خبره نورو ته رسول، دا ټول انساني امتیازات دي.

ځینې علماً وايي چې د لاسونو دکوتو په ذریعه خوراک هم د انسان خاص صفت دی نور ټول حیوانات خوراک د خپلو خولو په واسطه کوي.

د عقل او شعور په اعتبار سره د مخلوقاتو تقسیم داسې دی چې په عامو ځناورانو کې شهوات او خواهشات شته خو عقل او شعور پکې نشته. په فرشتو کې عقل او شعور شته، شهوات او خواهشات پکې نشته.

په انسان کې دا دواړه څیزونه جمع شوي یعنی هم عقل او شعور لري او هم شهوات او خواهشات. نوهرکله که انساني شهوات او خواهشات په عقل سره مغلوب کړي او د الله د ناخوښو شیانو څخه ځان بچ کړي نو دده مقام د ډیرو فرښتو نه هم اوچت دی.

دویمه خبره داده چې د آدم د اولادې فضیلت په اکثره مخلوقاتوڅه معنا لري؟ په دې هکله خو هیچا ته د اختلاف ځای نشته چې د دنیا په ټولو مخلوقاتوعلوي اوسفلوي او ټولو ځناورو باندې د آدم علیه السلام اولاد ته فضیلت حاصل دی. دغه شان پیریان چې په عقل او شعور کې د انسان په شان دي په دوی هم د انسان غوره والی د ټولو په نزد مسلم دی.

اوس یواځې د فرښتو مسأله ده چې په انسان او فرښتو کې کوم افضل دي؟ په دې هکله تحقیقي خبره داده چې په انسانانو کې عام مؤمنان صالحان لکه اولیاءالله دوی د عامو فرښتونه غوره دي مگر خواص د ملایکو لکه جبرائیل او میکائیل او داسې نورې دوی د عامو صالحانو نه افضل دي اوخواص د مؤمنانو لکه انبیاء علیهم السلام دوی د خواصو ملایکو نه هم افضل دي.

دحنیانو رایه داده چې بشري رسولان پر (ملکي رسولانو) افضل دي. (اوملکي رسولان) پرنورو ټولو فرښتو او انسانانو د (بشری رسولانو) په استثناء افضل دي. او عامو فرښتو ته په عاموانسانانو فضیلت حاصل دی.

اوهرچې کافران او فاجران انسانان دي دوی دځناورونه هم ټیټ دي. (أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ). یعنی دوی خو دځناورو په څیر دي بلکې ددوی نه هم ډیر گمراه اولار ورکي دي.

الله د انسانانو پلار آدم علیه السلام د ملایکو مسجود وگرځاوه او ددوی آخري رسول حضرت محمد ﷺ یې د ټولو مخلوقاتو سردار او بادار غوره کړ. غرض دا چې انساني نوعې ته یې له ډیرو حیثیتونو عزت، لویي او عظمت او پر خپلو ډیرو مخلوقاتو فضیلت وربښلی دی.

دځینو کلماتو معناوې:

کَرَّمْنَا: مور عزت وربښلي دی

وَفَضَّلْنَا: مور غوره والی ورکړی دی.

د لوست مرستندویه توکی: کتاب، قلم، تخته، تخته پاک...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	<p>ښاغلی ښوونکی ټولگي ته د داخلیدلو په وخت کې په ټولگیوالو سلام اچوي او د زړه له کومې ورسره روغېر کوي بیا حاضري اخلي او د زده کوونکو څخه د کورنی دندې پوښتنه کوي بیا د بېلگې په ډول د یوه زده کوونکي مقاله د زده کوونکو د هڅونې په خاطر وړاندې کوي.</p> <p>ښاغلی ښوونکی د تیر لوست څخه په لنډو پوښتنو سره د زده کوونکو ارزونه کوي بیا به د نوي لوست تراو د تیر لوست سره زده کوونکو ته وړاندې کوي.</p> <p>ښاغلی ښوونکی د اسراء سورت (۷۰) شمیره آیت د یوه زده کوونکي په واسطه تلاوت</p>

<p>کوي او زده کوونکوته وخت ورکوي چې د انسانانو د موقف او مرتبې په اړوند دوه نفرې ګروپونه یو د بل سره خبرې اترې وکړي.</p> <p>ښاغلی ښوونکی د لوست محوري موضوع ګانې په تخته لیکي او له دوه نفرو زده کوونکو څخه غواړي چې د لوست د موضوعاتو او د انسان د کرامت او مرتبې په اړوند نتیجه او نچور خپلو ټولګیوالوته وړاندې کړي.</p> <p>ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه غواړي چې دوه نفره په خپله خوښه د انسان پیژندنې او د لوست د موضوع په اړوند معلومات وړاندې کړي او ښاغلی ښوونکی په هره مرحله کې زده کوونکي د لوست د موضوع په اړوند تشویق کوي.</p> <p>ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو نه غواړي چې دوه کسيز ګروپونه د انسانانو د روزی او خواراکې په هکله د بحرونو او د هغوی د ګټو په باره کې یو د بل سره خبرې اترې وکړي او د خبرو اترو په پای کې یو تن ټولګیوالوته نتیجه بیانوي.</p>	<p>۲۵ دقیقې</p>
<p>د لوست لنډيز:</p> <p>د اسراء سورت د قرآن کریم په (۱۵) پاره کې (۱۱۱) آیتونه لري او په مکه مکرمه کې نازل شوی دی د نزول شمیره یې (۵۰) او مصحفی شمیره یې (۱۷) ده. او د بني اسرائيل په نوم هم یاد شوی دی. د لوست په مبارکو آیتونو کې الله جل جلاله د انسانیت لوړ مقام او الهي نازونې بیان کړې دي او په دې هکله ښوونې لري د سیرت او صورت په اړه چې الله جل جلاله انسان ته کومې ځانګړتیاوې او عزت ورکړی او بې شماره د وچې او سمندر نعمتونه یې په واک کې ورکړي دي خو انساني اړتیاوې لکه خواړه، انرژي، طبعي ډکې زیرمې یې چې په نړۍ کې پیدا کړې دا ټول د انسان د ژوند د دوام او بهبود لپاره دي چې پر انسان یې شکر او مننه واجب ده او په هره ساه اخیستلو سره شکر لازم دي ځکه چې ساه اخیستل له یوه لوري د ژوند د اوږدیدلو له بله پلوه د انسان د خوښۍ لامل کيږي او له بله طرفه انسان چې یو میتافزیکي او ما وراء الطبعي مخلوق دی له عالم سماوي او ملکوتي او روهي سره دوه اړخیزه اړیکې لري په انسان کې کیمیاوي جوهر روح دی چې د الله جل جلاله تر ټولو ستره لورینه ده چې دې همدې نعمتونو له امله په اخلاص سره د الله جل جلاله عبادت او شکر واجب دی.</p>	<p>۵۰ دقیقې</p>
<p>د لوست ارزونه:</p> <p>ښاغلی ښوونکی په کتاب کې د ذکر شوو سوالونو څخه په ګټې اخیستلو زده کوونکو ارزونه کوي.</p>	<p>۱۰ دقیقې</p>
<p>کورنۍ دنده:</p> <p>ښوونکی د درسی کتاب نه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.</p>	

پنځم لوست:

سرليک: ايت الکرسي د قران کریم لوړه څوکه.

مخ: ۲۱-۲۶

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

۱- قرآن کریم عظمت او د عروج نقطه وپيژني؟

۲- له آيت الکرسي څخه د الله جل جلاله وحدانيت، قیومیت، مالکیت، پيژندل کيږي زده کوونکي دې زده کړي او نورو ته دې وښايي.

۳- د آيت الکرسي لوستل د هر لمانځه څخه وروسته په خپل ژوند کې د ځان عادت جوړ کړي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

آية الکرسي د قرآن لوړه څوکه

دا په قرآن کریم کې تر ټولونو د ډیر شان او د بدې نه ډک آیت دی، په احادیثو کې ددې ډیر فضیلتونه راغلي دي. اونی کریم ﷺ دې آیت ته د ټولو نه غوره آیت ویلی دی. او ابي ابن کعب رضی الله عنه چې د نبی کریم ﷺ د پوښتنې په ځواب کې دیته عظیم الشان آیت ویلی دی، هغه ته رسول الله ﷺ د علم مبارکي ورکړې ده.

اوپه بل حدیث کې ورته سردار د آیتونو ویل شوی دی. اوپه حدیث کې راځي څوک چې د هر فرض لمونځ نه وروسته دغه آیت ولولي نوجنت ته به دده د داخلیدو ترمنځ مرگ پرده وي یعنی د مرگ نه وروسته به فوراً جنت ته ځي. او چې آیت الکرسي په کوم کور کې ولوستل شي د هغه کور نه شیطان وځي.

په دې آیت کې د الله جل جلاله شته والی اود هغه د ذات اوصفاتو بیان په ډیر عجیب اونا اشنا توگه شوی دی، په دې کې د الله تعالی شته والی او د هغه همیشه ژوندون، لیدونکی اوریدونکی کیدل، خبرې کوونکی په خپل وجود سره همیشه موجود کیدونکی، تل ترتله موجود، د ټولو کایناتو نوی پیدا کوونکی، د تغیر او تبدیل د اثراتو نه قبلوونکی، د ټولو موجوداتو مالک کیدونکی او د لوثي خاوند دی.

دده په وړاندې څوک دده له اجازې پرته خبرې هم نه شی کولای د داسې کامل قدرت مالک دی چې د ټولو مخلوقاتو او کایناتو په پیدا کولو، د هغو په ساتلو او په محکم انتظام کولو هغه نه سترې کيږي او نه کمزوري او نه سستي پرې راځي، د داسې لوی او محیط علم مالک دی چې ښکاره او پټ څیزونه ذره اوقطره ترې بهر نه دي.

په دې آیت کې لس جملې دي:

اوله جمله : « اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ » ده په دې کې د الله ذاتي نوم دی معنایی دا ده : هغه ذات چې ټول کمالات پکې جمع دي اود ټولو نقصانونو څخه پاک دی او په « لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ » کې ددغه ذات بیان دی چې ددغه ذات نه پرته بل د عبادت لایق هیڅوک نشته.

دویمه جمله : « الْحَيُّ الْقَيُّومُ » : د حی معنا ده په عربی کې ژوندی. یعنی الله تل تر تله ژوند دی اومرگ نه پرې راځي . د قیوم لفظ د قیام نه اخستل شوی د قیام معنی ده ودریدل. قیوم او قیام د مبالغې صیغې دي معنایی دا ده : هغه ذات چې پخپله هم قیام دی اونور هم قیام ساتي او سنبالوي یی. قیوم د الله تعالی ځانگړی صفت دی، انسان ته قیوم ویل روا نه دي. کوم سړی چې د عبدالقیوم په ځای یوازې قیوم وایي گنهگار یږي. او دا دواړه اسمونه «الحی القیوم» د ډیرو علماوو په نزد اسم اعظم دی . او حضرت علی کرم الله وجهه وایي چې د بدر په غزا کې ما نبی کریم ﷺ ولیده چې په سجده پروت ؤ او یاحی یا قیوم یاحی یا قیوم یی ویل .

دریمه جمله : « لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ » ده د « سِنَّةٌ » لفظ د سین په زیر سره پر کالی ته وایي او « نَوْمٌ » پوره خوب یعنی ویده کیدو ته ویل کیږي ، د ټولې جملې مطلب دا شو چې په الله جل جلاله باندې خوب او پر کالی هیڅکله نشي راتلای.

څلورمه جمله : « لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ » ده په دې کې د « لَهُ » لام دملکیت په معنی راغلی نومعنا یی دا شوه چې ټول څیزونه کوم چې په اسمانونو او ځمکه کې دي دا ټول د الله تعالی ملکیت دی دهغه اختیار دی دخپلې غوښتې سره سم تصرف پکې کولای شي.

پنځمه جمله : « مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ » ده یعنی الله داسې ذات دی چې دده په وړاندې دچا سفارش دده له اجازې پرته نشي کیدای. حتی د څه کار کولو په باره کې دده نه پوښتنه هم نشي کولای، البته مقبولو بندگانو ته به په ځانگړي توگه د خبرو کولو او سپارښت اجازه ورکړی شي.

شپږمه جمله : « يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ » : یعنی الله تعالی دخلکو د وړاندې او وروسته ټولو حالاتو او واقعاتو نه خبردی، او یا د دوی د پیدا کیدو نه مخکې او د دوی د پیدا کیدونه وروسته ټول حالات او واقعات دالله تعالی په علم کې دي او په ښکاره او پټو حالتونو یی هم اطلاق کیږي.

اوومه جمله : « وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ » یعنی انسان او ټول مخلوقات د الله تعالی د علم یوه حصه هم نشي قابو کولای مگر الله تعالی چې په خپله چا ته څومره حصه د علم ور بخش کوي.

اتمه جمله : « وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ » ده یعنی د الله کرسی دومره لویه ده چې اووه اسمانونه او ځمکې یی په خپل منځ کې ځای کړې دي، الله تعالی د ناستې پاستې او د ځای ځایگي نه بې پرواه دی .

ابوذرغفاری ؓ نقل کوي چې ده له نبی کریم ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې کرسی څه ده او څنگه ده ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل په هغه ذات قسم چې زما روح دده په قبضه کې دی چې د اووه اسمانونو او

ځمکو مثال د کرسی په مقابل کې داسې دی لکه د یو لوی میدان په مینځ کې چې دگوتمی کړی واچول شی.

اوپه ځینو نورو روایتونو کې دي چې دعرش په مقابل کې دکرسی مثال هم داسې دی لکه په لوی میدان کې چې دگوتمی کړی واچول شي.

نهمه جمله: « وَلَا يَأْوُدُهُ حِفْظُهُمَا » ده یعنی الله تعالی ته ددې دواړو لویو مخلوقاتو اسمان او ځمکې ساتنه او حفاظت څه ګرانه خبره نده.

لسمه جمله: « وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ » ده یعنی هغه لوی او عظیم الشان ذات دی.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	<p>بناغلی بنوونکی دسلام او روغېر څخه وروسته د زده کوونکو حاضرې اخلي او ټولګی منظم کوي او د تیر لوست په اړوند د امتحاني پوښتنې کوي تر څو د زده کوونکو استعداد معلوم کړي او زده کوونکو ته د لوست په جریان کې د لوست په اړوند پوښتنې او ستونزې حل کوي بیا به د نوی لوست ربط د تیر لوست سره بیانوي او د لوست موضوع ګانې هر اړخیزه تفسیر او تحلیل کوي او انسان د الله جل جلاله ارزښتناک مخلوق دی.</p> <p>بناغلی بنوونکی د آیت الکرسي پوسترې د ټولګي په دیوال زورنډي او د ضروري نقطو معلومات زده کوونکو ته ورکوي.</p> <p>بناغلی بنوونکی د قرآن کریم د مقدسو کلمو نه په ګټې اخیستلو سره چې په آیت الکرسي کې د الله جل جلاله د وحدانیت، دقیومیت، حیات او د آیت الکرسي فضیلت او عظمت چې په دې مبارک آیت کې ورته د اسم اعظم اشاره شوې او نبی کریم صلی الله علیه وسلم تأیید کړي د زده کوونکو سره په همدې مورد خبرې اترې کوي.</p>
۲۵دقیقې	<p>بناغلی بنوونکی له زده کوونکو څخه غواړي چې د لوست متن په چټه خوله ولولي او د مشکل په صورت کې دې مرسته وغواړي.</p>
۱۰دقیقې	<p>ارزونه:</p> <p>بناغلی بنوونکی د درسي کتاب نه په پوښتنو کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي.</p>

د لوست لندیز:

په احادیثو کې د ابن حبان او ابو ذر غفاري رضی الله عنه څخه روایت شوی دی دوی وایي مور د پیغمبر صلی الله علیه وسلم نه د کرسی په اړوند وپوښتل. پیغمبر صلی الله علیه وسلم وویل: بو ذره اوه طبقې ځمکه او اسمانونه د کرسی په مقابل کې داسې دي لکه یوه کړۍ چې په صحرا او دښته کې معلومیري او کرسی بیا د عرش په مقابل کې داسې ده لکه څنگه چې د کرسی په مقابل کې ځمکه او اسمانونه دي، مور او تاسوته بنایي چې د هر فرض لمونځ څخه وروسته آیت الکرسي د وظیفې په توګه ولولو. په یو بل حدیث شریف کې چې په معجم الکبیر او طبراني کې روایت راغلي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: آیت الکرسي د قرآن کریم ډیر لوی آیت شمارل شوی دی، په بل حدیث شریف کې راغلي چې اسم معظم هم په آیت الکرسي کې دی، همدارنګه په یو بل حدیث شریف کې راغلي چې د هرشي لپاره د پر مختګ یوه نقطه وي د قرآن کریم د عروج نقطه د بقرې سورت او په هغه کې آیت الکرسي ده.

کورنۍ دنده:

بناغلی بنوونکی د لوست له کتابو څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

شپږم لوست

سرليک: ځمکه د انسان دگټې لپاره

مخ: ۲۷-۳۰

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

- ۱- د الملک سورت (۱۷-۱۵) آیتونو له توضیحي او تفسيري مفاهیمو څخه ځانونه خبر کړي.
- ۲- د قرآن کریم له تکویني اعجاز او د پراخې ځمکې له زړه راښکونکو مظاهرو څخه خبر شي.
- ۳- د ځمکې او د هغې له پریمانه مادي او معنوی سرچینو څخه عادلانه استفاده وکړای شي.
- ۴- د لوست له مهمو ټکو او نیکمرغه بڼونکی پیغام څخه گټه تر لاسه کړي او د نورو لپاره په ژوند کې د خیر تبلیغ کوونکي شي.

د بڼوونکي لپاره اضافي معلومات:

ځمکه د انسان دگټې لپاره

« هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا »: یعنی الله تعالی هغه ذات دی چې تاسې ته یې ځمکه تابع گرځولې ده د « ذلول » لفظی معنا منقاد او تابع دی، هغه حیوان ته ذلول ویل کیږي چې په سپریدو کې شوخي نه کوي - کوم حیوان چې د سپریدونکو لپاره خپلې اورې هم پیش کړي هغه ډیر منقاد او مسخر کیدای شي، په دې وجه الله تعالی وفرمایل: چې تاسې د ځمکې په اوږو باندې گرځئ ځمکې ته الله تعالی داسې قوام وربښلی دی چې نه د اوبو په شان بهیدونکې ده اونه د مالوچو او خټو په شان سړی پکې ننوځي .

ځکه که داسې نه وای نوییا به ورباندې اوسیدل او پاتې کیدل ممکن نه وو. همدارنگه ځمکه یی د اوسپنې او تیرې په شان سخته هم نه ده جوړه کړې ، که داسې وای نو بیا به پکې ونې او کروندې نه کیدې او نه به پکې نهرونه او څاگان کیندل کیدل او نه به پکې د دنگو دنگو آبادیو بنسټونه ایستل کیدل، د ځمکې د قوام سره یی داسې سکون ورکړ چې آبادی او بنگلې پرې ټینگیدای شي او په گرځیدونکو نه خوځیږي.

« وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ » ابن کثیر ددې آیت په معنا کې لیکي چې تاسې سفر وکړئ په ځمکه کې کوم ځای ته چې موخوبنه وي ځکه هرځای یو خاص اقلیم او صفت لري نو تاسې وگرځئ په ځمکه او په هر ډول اقلیمونو او ځایونو کې د کسب او تجارت لپاره - په دې کې اشاره ده دیته چې د تجارت لپاره سفر او د مال لاسته راوړل د الله تعالی د رزق دروازه ده .

په «إِلَيْهِ التُّشْوُرُ» کې اشاره ده چې د ځمکې نه د خوړلو، څښلو او اوسیدلو او نورو فایده حاصلولو اجازه شته خو د مرګ او آخرت نه بې فکره کيږئ مه، ځکه آخر الله تعالی ته واپس کیدل دي، یا په بله وینا په ځمکه کې چې اوسیرئ نو د آخرت لپاره چمتووالی نیسئ.

په وروستی آیت کې «أَمِثُمْ مَّن فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ...» کې دا خبرداری دی چې په دې ځمکه کې د اوسیدو په حالت کې هم د الله تعالی عذاب راتلای شي. یعنی ایا تاسې ددې نه بې پروا یئ چې آسمان والا به تاسو په ځمکه کې نښاسي او یا به د آسمانه په تاسې کاني را واوروي. نو نن چې صحیح او سالم او په امن یئ ددې فکر وکړئ او په دنیا مه دوکه کيږئ، اودا هم په یاد ولرئ هغه ذات چې خواړه او نور شيان درکوي د هماغه په لوري پس له مرګه او ژوندي پاڅیدلو ستاسو ورتګ دی.

په ورپسې آیت کې «أَمِثُمْ مَّن فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ...» الله تعالی فرمایي چې ځمکه پرته له شکه تاسو ته تابع اومسخر شوې ده خو په یاد ولرئ چې په خوځیدو به نورهم پکې ډوبیځئ نو هیڅ سړي ته نه ښایي چې د هغه خالق مختار له دربار څخې بې ویرې او بې پروا شي او په شرارت لاس پورې کړي او د الله په مهلت مغرور او دوکه شي.

په ورپسې آیت کې فرمایي: یعنی په ډیره خوښۍ سره په ځمکه باندې ځئ راځئ او خواړه او نور ضروریات ځان ته گټې خوسره له هغه خپل الله تعالی مه هیروئ او که نه هغه الله تعالی په دې باندې قادر دی چې پرتاسې باندې یوه سخته سیلی درولیري، یا دکاڼو باران درباندې واوروي نوبیا به تاسې څه وکړئ شی.

الله تعالی د بقرې سورت په ۲۹ آیت کې فرمایي: «هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً» یعنی الله تعالی هغه ذات دی چې ستاسې د فایدې لپاره یې هر هغه ټول څیزونه پیدا کړه څه چې په ځمکه کې دي. په ځمکه کې د هغه عام نعمت ذکر دی چې په هغه کې ټول انسانیت بلکې حیوانات او نور شریک دي. یعنی د ټولو خوځیدونکو خصوصاً د انسانانو غذا، لباس، کور او دوا او د آرام ټول سامانونه د همدې ځمکې پیداوار او حاصلات دي.

اودا چې د ځمکې ټول شيان د انسان لپاره پیدا شوي دي نوددې څخه یوه خبره دا معلومه شوه چې د دنیا یو شی هم داسې نشته چې د هغه نه په څه طریقه بنیادم ته څه فایده نه وي – برابره ده چې دا فایده په دنیا کې د استعمالولو په وجه وي یا د آخرت لپاره د عبرت اونصیحت حاصلولو لپاره. د ډیرو شيانو فایده خو انسان محسوسوي چې هغه مستقیماً د هغه په غذا، دوا، او یا نور استعمال کې راځي خو ډیر داسې شيان هم شته چې انسان ته له هغونه فایده وي خو دی ترې خبر نه وي، تردې پورې چې کوم شيان د انسان لپاره ضروري گڼل کيږي لکه زهرجن څیزونه، زهرجن ځناور او داسې نور – که چیرې فکر وشي نودا هم په څه طریقه انسان ته فایده رسوي.

عارف بالله ابن عطاء ددې آيت په شرح کې ليکلي چې الله پاک ټول کاینات ستا لپاره له دې وجې پیداکړي دي چې ټول کاینات ستا شي او ته د الله پاک لپاره شې نوکوم شيان چې ستا لپاره پيدا شوي هغه به حتماً درته رسيري ته د هغو په فکر کې مه کیره ځکه ته بيا د الله تعالی له ياده غافل پاتې کيرې.

او له دې آيت څخه علماوو دا دليل را ايستلی دی چې د دنيا په ټولو شيانو کې اصل د انسان لپاره اباحت دی نه حرمت يعنی هر څه د انسان لپاره مباح او حلال دي ځکه د همدغه لپاره پيدا شوي دي په استثناء دهغو شيانو چې په شريعت کې حرام شوي دي نو ترڅوچې د يو شی حراموالی د قرآن او سنت نه ثابت نه وي هغه حلال گڼل کيرې.

اما ځنې علماء په دې عقیده دي چې اصل په شيانو کې حرمت دی نه اباحت او ځنې علماء په دې هکله چوپ پاتې شوي دي.

ابن حبان د بحر محیط خاوند وايي چې صحیحه داده چې په دې آيت کې د ذکر شوو ويناوو د پاره د يوې وينا هم دليل نشته ځکه په « خَلَقَ لَكُمْ » کې لام د مسببت لپاره دی يعنی ستاسو په سبب دا څيزونه پیداکړی شوي دي، ددې آيت نه د څيزونو د حلاليدو يا حراميدو لپاره په انسان باندې دليل نشي قايميدای بلکې د حلالو او حرامو احکام ځان ته په قرآن او سنت کې بيان شوي دي په هغه عمل کول ضروري دي.

د ځينو کلماتو معناوې:

جَعَلَ - خَلَقَ: پيدا شوی

فَأَمْسُو: سفر وکړئ په ځمکه کې

يُرْسِلَ: را ليري.

د تدريس لارې :

گروپي، شفاهي، د خبرو اترو لار....

د لوست مرستندويه توکي:

کتاب، کتابچه، علمي زيږي، قلمي پوستري...

وخت	فعاليتونه
۵دقيقې	بناغلی بنوونکی ټولگي ته په راتگ سره د خپل معمول مطابق له زده کوونکو سره روغبر کوي، بيا د ټولگي نظم برابروي او له زده کوونکو څخه غواړي چې خپلې ترتيب کړې مقالې د آيت الکرسې د فضيلت په باره کې د قرآن کریم او د حديثونو د لوړ خصوصيت په رڼا کې وړاندې کړي او له يو تن زده کوونکی څخه غواړي چې خپله مقاله په مناسب اواز سره ولولي.

<p>د مقالو له جملې څخه دې درې غوره مقالې د عامو زده کوونکو لپاره د خپرونې په تخته وڅړوي خو زده کوونکي وهڅوي او ګټه ترې واخلي.</p> <p>بناغلی بنوونکی د الملک سورت (۱۷-۱۵) آیتونو او د آیت الکرسي تر مینځ تړاو او د انساني کرامت له پلوه هر کله چې انسان غوره مخلوق دی او اشرف المخلوقات ورته ویل شوی د بڼې ګټې او منفعت لپاره الله جل جلاله ځمکه ورته پیدا کړې او مسخر کړې ده زده کوونکو ته تشریح کوي.</p> <p>بناغلی بنوونکی د درسي کتاب له مخې د مبارکو آیتونو تفسیر او تحلیل له پوسترونو څخه په استفادې سره د ځمکې طبعي او فزیکي بنکلا، بنکاره او پټ نعمتونه چې مبارک آیت ورباندې دلالت کوي زده کوونکي ته بیانوي دا دهم ورته بڼي چې د ځمکې د پیژندلو او جغرافیې علوم هم له دې آیت څخه ثابت شوي دي او علماوو په همدې اړوند څیړنې کړې خو دوی هغو پټو حقیقتونو ته ونه رسیدل چې (ذلولاً) په کلمه کې پراته دي.</p>	<p>۲۵ دقیقې</p>
<p>د لوست لنډیز:</p> <p>د الملک سورت چې تبارک الذي هم ورته وايي (۳۰) آیتونه او دوه رکوع ګانې لري، په مکه مکرمه کې نازل شوی دی د نزول او مصحفې شمیره یې (۷۷) ده.</p> <p>په دغه سورت کې په مجموعي ډول د ټولو کائناتو پیدایښت په ځانګړي ډول د اسمانونو، ځمکې، ستورو او دانسانانو د از ما یښت لپاره د ژوند او مرګ پیدایښت، د الله جل جلاله د وحدانیت څرګندونه او د خلقت په نظام کې د الهي قدرت مظاهر او په هوا کې د سماوي اجرامو حرکت او ور څخه راوولار شوي کمي او کيفي بدلونونه او تغيرات ټول د الله جل جلاله په مطلقه پاچاهۍ باندې دلالت کوي. ددې سورت (۱۷-۱۵) آیتونه د ځمکې په غوړیدلو او د هغې د زورورو حرکتونو، د شپو او ورځو نظام په مینځ ته را تللو، د کال په فصلونو، په وچه او لمده کې د زیاتو خوراکی نعمتونو پیدایښت، په مختلفو رنگونو کې میوې، ښکلې هوا، خوړې اوبه، دا ټول، انسانان د الله جل جلاله پر قدرت باندې ایمان لرلو ته را بولي، ترڅو فکر وکړي او له دې بې شمیره نعمتونو څخه چې په ځمکه کې وجود لري روا ګټه تر لاسه کړي او دغه ځمکه چې مور پکې ژوند کوو الله جل جلاله مور ته (ذلولاً) آرامه او هوسا ګرځولې ده.</p>	<p>۵۵ دقیقې</p>
<p>ارزونه:</p> <p>بناغلی بنوونکی د ذهني، مهارتي، او نورې پوهې نه په ګټه اخیستلو سره د زده کوونکو نه پوښتنې کوي او دوی ارزوي.</p>	<p>۱۰ دقیقې</p>
<p>کورنۍ دنده:</p> <p>بناغلی بنوونکی زده کوونکو ته د کتاب له مخې کورنۍ دنده ورکوي.</p>	

اووم لوست

سرليک: د الله جل جلاله سره مينه د پيغمبر صلی الله عليه وسلم په پيروي کې ده.

مخ: (۳۱-۳۵)

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی بايد!

۱- د مبارکو آيتونو د تفسير په رڼا کې د الله جل جلاله سره محبت لاره زده کړي.

۲- مبارکو آيتونو شانزول سره له حکمه زده کړي او نوروته يې وښايي.

۳- د لوست کليدي کلمات او مفهوم يې وليکي او تحليل او تجزيه يې کړي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د الله تعالی سره مينه د پيغمبر ﷺ په پيروي کې ده

څوک چې د الله تعالی سره د محبت دعوه کوونکی او د مينې هيله من وي نو الله تعالی د لوست په دې آيتونو کې د خپل محبت اندازه وښوده يعنی که په دنيا کې نن يو سړی د خپل حقيقي مالک د محبت دعوه کوونکی وي کره او کوټه به د محمد ﷺ په تابعدارۍ سره معلوميري، کوم سړی چې څومره په خپله دعوی کې رښتونی وي دومره به دی د نبی کریم ﷺ په تابعدارۍ کې زياته پاملرنه لرونکی او اهتمام کوونکی وي اود هغه راورې رڼا به د خپلې لارې ډيوه جوړوي او څومره چې په خپله دعوی کې کمزوری وي هغومره به د هغه په تابعدارۍ کې سست او کمزوری لیده کيږي. نوځکه الله تعالی فرمایي: « قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ » يعنی تاسو خلکو ته ووايئ که چيرې تاسې د الله تعالی سره مينه ساتئ نو تاسې زما تابعداري وکړئ الله تعالی به ستاسو سره محبت وکړي او ستاسو گناهونه به معاف کړي او الله تعالی ښوونکی مهربان دی.

په يوبل حديث کې نبی کریم ﷺ فرمایي: چا چې د محمد ﷺ تابعداري وکړه نو ده په حقيقت کې د الله جل جلاله تابعداري وکړه او چا چې د محمد ﷺ نافرمانی وکړه نو ده د الله تعالی نافرمانی وکړه. فضائل اعمال کتاب کې راغلي چې د حضرت عائشې ﷺ په خدمت کې يوه ښځه حاضره شوه او ویی غوښته چې په ما د نبی کریم ﷺ د قبر زیارت وکړه. حضرت عائشې د زیارت کوټه پرانسته هغې زیارت وکړ او د زیارت نه وروسته په ژړا شوه او په ژړا ژړاکې یی خپل روح له لاسه ورکړ. ایا ددې عشق مثال هم چيرته موندل کيدای شي چې د قبر د زیارت طاقت یی ونه درلود او هلته یی ساه ورکړه.

حضرت انس ﷺ فرمایي چې د نبی کریم ﷺ ارشاد دی چې تاسو نه هيڅ يو کس ترهغې وخته پورې مؤمن کيدای نه شي ترڅو پورې چې د هغه زما سره محبت د خپل پلار او اولاد او ټولو خلکونه زيات نه شي. علماء وايي چې په حديثونو کې اختياري محبت مراد دی نه غير اختياري يعنی طبعي اضطراري، اودا هم کيدای شي چې طبعي محبت مراد شي، خو د ايمان څخه مراد کامل ايمان دی څنگه چې دصحابه کرامو و.

حضرت انس رضي الله عنه بيا مهرباني كوي او وايي چې د نبي كريم صلى الله عليه وسلم مبارك ارشاد دی چې درې څيزونه داسې دي چې په چا كې پيدا شول د ايمان خوږوالی او د ايمان مزه به ورپه برخه شي. يودا چې د الله تعالی او د هغه د رسول محبت تر هر څه نه ده ته زيات وي.

دويم داچې د چا سره محبت كوي هغه د الله تعالی د رضا لپاره وي. دريم دا چې كفرطرف ته واپس تلل ده ته داسې گران او مشكل وي لكه په اور كې پريوتل.

بی بی فاطمې رضي الله عنها غوښته چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم ته نږدې شي او دحضرت حارثه رضي الله عنه سره خپل كور بدل كړي خو نبي كريم صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل چې د هغه سره يوځل مخكې هم بدلون شوی دی اوس حيا راځي. حارثه رضي الله عنه ته ددې خبرې پته ولگيده فوراً حاضر شو، عرض يې وكړ چې زه دې كار ته بالكل چمتو او تيار يم ای دالله رسوله زه او زما مال د الله او د هغه د رسول دی ای د الله رسوله ! په الله مې دې قسم وي كوم مال چې تاسو واخلي هغه ما ته زيات خوش دی د هغه مال نه چې زما سره پاتې شي. نبي كريم صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل رښتيا وايې او د برکت دعا يې ورته وكړه او كور يې ورسره بدل كړ.

يوصحابی د نبي كريم صلى الله عليه وسلم په خدمت كې حاضر شو او عرض يې وكړ چې ستاسومحبت ما ته زما د ځان، مال او كور كهول (اهل وعيال) څخه زيات دی، كله چې زه په خپل كور كې وم او ستاخيال راشي نو صبر نه راځي تردې چې حاضرشم او زيارت وكړم، خو ما ته دا انديښنه ده چې مرگ خو ټولو ته راتلونکی دی، بيا به تاسو د انبياوو درجې ته ولاړشئ او زه به تاسو نه وينم.

نبي كريم صلى الله عليه وسلم په ځواب كې چوپتيا غوره كړه چې حضرت جبرائيل عليه السلام تشریف راوړ او دا آيت يې ولوست: (وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا * ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا).

ژباړه : اوڅوك چې د الله او رسول پيروي وكړي نو هغوی به د هغو كسانو سره ملگري وي چې الله پرې پيرزوينه كړيده چې هغه له نبیانو ، رښتینو او شهیدانو اوصالحانو څخه دي . اودا حضرات ډیر ښه ملگري دي او له دوی سره ملگرتيا خالص دالله تعالی فضل دی او الله تعالی ته د هرچا عمل ښه معلوم دی . بيا نبي كريم صلى الله عليه وسلم هغه صحابی ته دا آيت تلاوت كړ.

د حضرت خالد رضي الله عنه لور عبده وايي : چې زما پلار به كله د ویده كیدو لپاره ځملاست نو ترڅو به چې ویده شوی نه ؤ، د نبي كريم صلى الله عليه وسلم په یاد او شوق كې به لگيا ؤ او د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخستل او يادول او دابه يې ويل چې همدا زما اصول او فروع دي او د دوی طرف ته زما زړه رابښكود كيږي، ای الله ما ته ژر مرگ راولې چې له دوی سره يو ځای شم، دا به يې ويل او ویده به شو.

دحضرت بلال رضي الله عنه كيسه مشهوره ده كله چې د هغه د وفات وخت نږدې شو نو د هغه بی بی دده په جدایی ډیره غمجنه شوه ويل يې های افسوس ! ده ورته وويل سبحان الله څومره خوندوره خبره ده چې سبا ته به د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم زيارت اود هغه صحابه وو سره ملاقات كوم .

قاضي عياض رحمه الله وايي د نبي کریم ﷺ سره د مينې او محبت د نښونه ترټولو ضروري لويه نښه دا ده چې په دوی پسې اقتدا وشي او د ده مبارکې طريقې غوره کړای شي او دده د ويناوو او کړو وړو پيروي وشي، دده حکمونو ته دې لږ لږ وويل شي اود کومو شيانو څخه چې ده منع فرمايلې ده د هغه نه پرهيز وکړی شي، په خوشحالی، غم او تنگسيا او پراخی کې دده په مبارکو طريقو تلل وشي. همدارنگه الله تعالی په سورت توبه ۲۴ آیت کې فرمايي: ووايه ای محمده خلکوته که چيرې ستاسو پلرونه اوستاسو زامن او ستاسو وروڼه او ستاسو بيبيانې او ستاسو قبيله او هغه مال کوم چې تاسو گټلی دی او هغه تجارت چې تاسو د هغه د نه چلیدو څخه ويريرئ او هغه کورونه چې تاسو خوښوئ (دا ټول څيزونه) تاسوته د الله نه اود هغه د رسول نه اود هغه په لاره کې له جهاد کولونه زيات خوښ وي نوتاسې انتظار وباسئ تردې چې الله تعالی خپل حکم راوليري او الله تعالی حکم نه منونکی خپل مرام ته نه رسوي.

هدف داچې د قرآن په ډيرو ځايونو کې د خپل محبت او خپلې پيروي سره حضرت محمد ﷺ پيوست ذکر کړی دی او هر کارچې د نبي کریم ﷺ په طريقه برابر نه وي هغه الله ته بی ارزښته او بی قدره دی.

د ځينو کلماتو معناوې:

قُلْ: ووايه ای محمده

تُحِبُونَ: تاسو محبت کوئ

فان تولوا: که تاسو وگرځوه

د تدریس لارې: پوښتنې او ځوابونه، د خبرو اترو له لارې، تشریحی لارې...

د لوست مرستندیه توکي:

د لوست کتاب، غټ چارټونه یا پوستې وغیره.

وخت	فعالیتونه
۵ دقیقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغې، حاضرې اخیستلو او د ټولگي له برابرولو، کورنۍ دندې نه وروسته زده کوونکي په لنډو پوښتنو د تیر لوست ارزونه کوي. ښاغلی ښوونکی د نوي لوست سرلیک پر تخته لیکي بیا د نوي لوست د تیر لوست سره علمي تسلسل وړاندې کوي.
۲۵ دقیقې	ښاغلی ښوونکی په خپله خوښه له زده کوونکو نه غواړي چې دوه کسه زده کوونکي په خپل ځای ودريري د العمران د سورت ۳۱-۳۲ شمیره آیتونه د اعوذ بالله او بسم الله ویلو سره تلاوت کړي. ښاغلی ښوونکی د لوست ارزښت ناک کلمات په تخته لیکي او دهغې معنا یا په شفاهي توگه او یا لیکلې زده کوونکو ته وړاندې کوي.

<p>بناغلی بنوونکی ۳۱-۳۲ آیتونو د نزول اسباب تشریح کوي.</p> <p>بناغلی بنوونکی زده کوونکي په دوه کسيز ګروپونو ویشي یو ګروپ به د بل ګروپ سره د الله جل جلاله او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د محبت په باره کې خبرې اترې وکړي او د لوست ضروري نقطې د ځان سره ولیکي او د لوست په اخر کې یو کس زده کوونکی دا ضروري نقطې په لوړ اواز سره لولي او تشریح کوي.</p> <p>بناغلی بنوونکی د مبارکو آیتونو د لار بنوونې نتیجه او ګټې بیانوي.</p>	
<p>ارزونه:</p> <p>بناغلي بنوونکی د لوست د مفهوم د یادولو اطمینان او ډاډینې په اړوند د ارزښتناک مهارتونو، پوهې، او اطلاعاتو په برخه کې د زده کوونکو ارزونه کوي او پوښتنو ته مناسب ځواب وایي او سمه رهنمایي ورته کوي.</p>	۱۰ دقیقې
<p>د لوست لنډيز:</p> <p>د آل عمران سورت چې د مدني سورتونو له جملې څخه دی (۲۰۰) آیتونه او (۲۰) رکوع ګانې لري. د نزول شمیره یې (۸۹) او مصحفي شمیره (۳) ده. د انفال سورت څخه وروسته نازل شوی دی.</p> <p>ددې مبارکو آیتونو شانزول داسې دی: ابن منذر له حسن بصري (رح) څخه د هغو کسانو په باره کې چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره یې د درواغو وعدې کولې رایت کوي چې مور د الله جل جلاله سره محبت لرو د دوی په هکله الله جل جلاله دغه آیتونه نازل کړل. محمد ابن اسحاق رایت کوي، د نجران د انصارو په هکله یې ویل مور چې د حضرت عیسی او د هغه د مور بی بی مریم تقدس او پاکي بیانوو او عبادت یې کوو دا د الله جل جلاله سره د محبت په وجه دی د دوی د وینا د رد په هکله دا آیتونه راغلل چې د الله جل جلاله سره محبت کول دا په محبت د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کې نغښتي دي او که څوک د الله جل جلاله سره شریک جوړوي او نور ور سره ملګری کوي دا دښمني او ګمراهي ده نه دوستی او محبت.</p>	۵ دقیقې
<p>کورنۍ دنده:</p> <p>بناغلی بنوونکی د درسي کتاب تفسیر شریف نه د ګټې اخیستلو په موخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.</p>	

اتم لوست

سرليک: اسلام بشپړ او هراړخيز دين دي.

مخ: (۳۶ - ۴۰)

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کونکي بايد!

۱- نساء سورت (۶۰-۶۱) آيتونو په معنا او تفسير پوهه لاسته رواړي.

۲- د مبارکو آيتونو تفسير او مطلبونه د شانزول سره زده کړي.

۳- په ټولو اختلافاتو او جنگ جگړو کې د الله جل جلاله او د رسول الله صلى الله عليه وسلم په قانون او دستور فيصلې کوي.

۴- په قرآني او نبوي فيصلو عقیده لرو او پخپل ژوند کې پرې عمل کوو.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

اسلام بشپړ او هراړخيز دين دی

د « اسلام » لفظي معنا حکم منل او فرمانبرداري او الله تعالی ته ځان سپارل دي. او په اصطلاح کې خاص د هغه دين د حکم منلو نوم « اسلام » دی کوم چې الله تعالی د خپلو پيغمبرانو په ذریعه د انسانانو د هدايت لپاره رالیرلی دی، ځکه د دين اصول د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام په شریعتونو کې يو دي.

بيا د اسلام لفظ کله ددې عام مفهوم « مطلب » لپاره استعمالیږي او کله صرف ددې وروستی شریعت لپاره ويل کيږي چې په خاتم الانبياء ﷺ باندې نازل شوی دی. په قرآن کریم کې دواړه مطلبونه ورځنې اخستل شوي دي او د دواړو لپاره استعمال شوی دی. د تيرو پيغمبرانو خپل ځان ته مسلمان ويل او خپل امت ته مسلمان امت ويل هم د قرآن په آيتونو سره ثابت دي او ددې نوم ځانگړتيا د خاتم الانبياء د امت سره هم ذکر دی.

هُوَ سَمَّاكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا . لَنبِه داجې هر الهي دين چې د کوم نبي او رسول په ذریعه دنيا ته راغلی دی هغه ته هم اسلام ويل کيږي اود محمدي امت لپاره د يوه ځانگړي لقب په توگه هم استعمالیږي. اوس پوښتنه داده چې په قرآن کریم کې د اسلام د لفظ نه کوم مفهوم مراد دی؟

صحيح خبره دا ده چې په دواړوکې هر يو مراد شي د نتیجې په اعتبار سره څه خاص توپير نه پريوځي، ځکه د تيرو پيغمبرانو دين ته چې کوم د اسلام نوم ورکړی شوی دی، هغه د يوڅو خاصو خلکو او يوې خاصې زمانې لپاره ؤ، د هغه وخت اسلام هغه ؤ، د هغوخاصو خلکو او امت نه علاوه د نورو لپاره هغه وخت هم دغه اسلام معتبر نه ؤ او کله به چې د يوه نبي څخه وروسته بل نبي راوليرل

شو نو د پخواني نبي دين به اسلام پاتې نه شو منسوخ به شو خو د دواړه انبياوو ترمنځ به څه اصولی اختلاف نه ؤ بلکې فرعي اختلاف به ؤ.

او خاتم الانبياء ﷺ ته چې کوم اسلام ورکړی شو هغه د منسوخ کيدو قابل نه دی او ترقيامته پورې به وي، ځکه بل نبي نه راځي نو چې بل نبي نه راځي دا په خپله دليل دی چې دده دين نه منسوخ کيږي ځکه ناسخ ورته نشته. او د ذکرشوي قاعدې مطابق دده دبعثت « پيغمبر کيدو » نه وروسته هغه زاړه اديان ټول منسوخ شول اوس هغه اديان اسلام نه دی بلکې اسلام صرف هغه دين دی کوم چې د محمد ﷺ په واسطه را رسيدلی دی. په دې وجه په معتبرو صحيحو احاديثو کې راغلی چې نبي کریم ﷺ فرمایلی دي چې که نن حضرت موسی عليه السلام ژوندی وی نو هم په ده به زما تابعداري لازمه وه. او په يوبل حديث کې ارشاد دی چې قيامت ته نږدې به حضرت عیسی عليه السلام نازل شي نو سره ددې چې د خپل نبوت په صفت به موصوف وي يعنی نبي به وي او د نبوت په دنده به قايم وي خوبيا به هم د نبي کریم ﷺ د شريعت تابعداري کوي (او دا دين به چلوي).

نو په دې وجه که دلته د اسلام عامه معنی مراد شي او که خاص محمدي دين ورځنې مراد شي، نتيجه ددواړو يوه ده، چې دخاتم الانبياء د بعثت نه وروسته به يوازې هغه دين ته اسلام ويل کيږي کوم چې دده ﷺ په ذريعه دنيا ته رارسيدلی دی، دغه اسلام د ټولو خلکو لپاره دخلاصی او نجات وسيله ده او الله تعالی فرمایي « وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ » : يعنی د اسلام نه پرته بل دين چې کوم سړی اختيار کړي هغه به دده نه قبول نکړی شي يعنی د الله تعالی په نزد مقبول نه دی او کوم عمل چې د هغه بل دين مطابق وکړی شي هغه به ضايع کړی شی.

دين: په عربي ژبه کې د «دين» لفظ څومعناوې لري چې يوه معنایې طريقه او روش دی. د قرآن په اصطلاح کې د دين لفظ د هغواصولو او احکامو لپاره استعمالیږي کوم چې د حضرت آدم عليه السلام نه تر خاتم الانبياء ﷺ پورې په ټولو انبياوو کې شريک دی. او د « شريعت » لفظ يا « مذهب » لفظ د فروعی احکامو لپاره استعمالیږي چې په مختلفو زمانو او مختلفو امتونو کې راغلی دي.

قرآن کریم لارښوونه کوي چې : شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا. يعنی الله ستاسو لپاره هغه دين جاري کړی دی، دکوم چې وصيت ستاسو نه مخکې نوح عليه السلام ته او نورو پيغمبرانو عليهم السلاموته شوی وه. لنډه داچې په دې زمانه کې نجات په اسلام پورې تړلی دی، د غير مسلمان نيک عمل او نيک اخلاق هم قبول نه دي او نور اديان د نجات ذريعه گڼل د اسلام د بنيادونو نړول دي. او د آخرت د نجات دارمدار ترټولو د مخه د الله تعالی او د هغه د رسول په فرمانبردارۍ باندې دی څوک ددې نه محروم پاتې شو د هغه هيڅ عمل معتبر نه دی او نه به هغه وزن کړی شي.

د ځينو کلماتو معناوې:

أَلَمْ تَرَ: آيه تانه دی لیدلي
أَنْ يَتَحَاكَمُوْا: تاسو فیصلې کوي
تَعَالَوْ: راشي

د لوست مرستندويه توکي:

کتاب، مراجع، د قرآني کلماتو چارچ..

د تدریس لارې:

تشریحي، د سوال جواب په شکل، مسابقوی او ګروپي تدریس.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	بناغلی ښوونکی ټولګي ته په راتګ سره پر زده کوونکو سنت سلام اچوی روغې ورسره کوي کورنی دنده یې ګوري بیا به د نوي لوست سرلیک د ټولګي په تخته لیکي او د نوي لوست اړیکې د تیر لوست سره تشریح کوي. بناغلی ښوونکی د زده کوونکو له جملې څخه یو تن ته چې په تجوید کې پوهه او تجربه لري غواړي چې په پوره ادب او احترام سره د نساء د سورت ۶۰-۶۱ شمیره آیتونه په ترتیل سره تلاوت کړي. بیا بناغلی ښوونکی د مباکو آیتونو ارزښتناک مطلبونه او تفسیر په ښکلي الفاظو کې زده کوونکو ته وړاندې کوي.
۲۵دقیقې	بناغلي ښوونکي دې زده کوونکو ته دنده ورکړي چې (۳۵-۳۶-۳۷-۳۸) صفحو پوره متن د یو بل په کومک سره ولولي او لغوي او علمي ستونزې وليکي
۱۰دقیقې	ارزونه: بناغلی ښوونکی د ښه او ګټور لوست د وړاندې کولو په خاطر او د ګټورو پوښتنو څخه په ګټې اخیستلو سره ذهني او مهارتي پوهې په برخه کې د زده کوونکو ارزونه کوي.
۵دقیقې	د لوست لنډيز: د لوست غوره شوی آیتونه د نساء په سورت کې چې په مدینه منوره کې نازل شوی (۱۷۴) آیتونه او ۲۴ رکوع ګانې لري او د نزول شمیره یې ۹۲ او مصحفې شمیره یې ۴ ده. د ممتحینه سورت نه وروسته نازل شوی ده د تیر لوست په دغو مبارکو آیتونو کې د الله جل جلاله د محبت او مقام پیژندنه وشوه چې د الله جل جلاله پیروي او د محمد

<p>صلی الله علیه وسلم پیروي او دهغه په سنتو ثابت پاتې کیدل د الله جل جلاله د مینې او محبت او دگناهونو د بېنې لامل کیږی یعنی د الله جل جلاله پیروي د رسول الله صلی الله علیه وسلم په پیروي کې ده. د نوي لوست په مبارکو آیتونو کې دې مطلب ته سپارښتنه شوې چې په هر اړخیزو اختلافاتو کې به د الله جل جلاله په کتاب قرآن کریم او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په سنتو فیصلې کوو.</p>	
<p>کورنی دنده: د درسي کتاب د هدايت مطابق بايد کورنی دنده ورکړه شي.</p>	

نهم لوست

سر ليک: لمونځ تل پاتې او نه شلیدونکې فریضه ده.

مخ: ۴۱-۴۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد!

۱- د نساء د سورت (۱۰۱-۱۰۴) مبارکو آیتونو تلاوت په ښکلې اواز سره ادا کړي.

۲- د مبارکو آیتونو کلي مفهوم او تفسیر چې د ویرې د لمانځه په باره کې دې په عملي او نظري توګه زده کړي.

۳- د څلور رکعتي او قصر لمانځه په باره کې فقهي احکام زده کړي او عملي ښه ورکړئ.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

لمونځ تل پاتې او نه شلیدونکې فریضه ده

لمونځ د ټول اسلامي امت په نزد د ټولو نه ضروري عبادت اود ایمان څخه وروسته په ټولو فرائضو باندې وړاندې والی لري او په قیامت کې به هم د ټولونه اول د لمانځه په هکله پوښتنه کيږي.

حضرت عبدالله ابن مسعود رضی الله عنه فرمایي چې ما د نبی کریم صلی الله علیه و آله نه پوښتنه وکړه چې د الله جل جلاله په نزد د ټولو نه زیات خوښ عمل څه دی؟ ده وفرمایل: لمونځ، ما عرض وکړ ددې نه پس څه دی؟ ویې فرمایل د مور او پلار سره ښه سلوک او چلند، ما عرض وکړ ددې نه پس کوم عمل غوره دی؟ ویې فرمایل جهاد.

ملا علي قاري رحمه الله وايي چې په دې حدیث کې ددې دلیل دی چې د ایمان نه وروسته د ټولونه وړاندې لمونځ دی. او بل داسې حدیث هم شتون لري چې فرمایي: **الْصَّلَاةُ خَيْرُ مَوْضُوعٍ**: یعنی بهترین عمل چې الله تعالی د بندګانو لپاره مقرر کړی دی هغه لمونځ دی. نور احادیث هم په دې هکله زیات موجود دي.

هو د نبی کریم صلی الله علیه و آله له ډیرو احادیثو څخه ثابتيږي چې الله تعالی په لمانځه سره ګناهونه معاف کوي، خو علماء وايي چې مراد ورځنې واړه ګناهونه دي، ځکه د مسلمان د شان سره نه ښايي چې دده په ذمه لوی ګناهونه باقي پاتې وي. اول خو د مسلمان نه د کبیرې ګناه کیدل مشکل دي او که چیرې ترې وشي هم نو پرته له توبې ایستلو ده ته آرام راتلل مشکل دي، ځکه د مسلمان د شان سره ضروري ده چې کله دده نه کبیره ګناه وشي نو ترڅو هغه په ژړا او زاریو ونه وینځي ده ته آرام نه ورځي، البته ورو ګناهونو ته ډیره پاملرنه نه وي خو هغه په لمانځه سره معافيږي. که څه هم په احادیثو کې د وړې او لویې ګناه قید نشته. هدف داچې په لمانځه ګناهونه ښل کيږي.

ابوسعید خدری رضی اللہ عنہ د نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم څخه روایت کوي چې پنځه لمونځونه د مینځني وختونو لپاره کفار دي یعنی د یو لمونځ نه تر بل لمانځه پورې چې کوم گناهونه وي هغه د لمانځه له برکته معاف کيږي.

حضرت حذیفه رضی اللہ عنہ فرمائي چې نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم ته به څه مشکل کار یاڅه آفت پېښ شو نو دی مبارک به فوراً لمانځه طرف ته متوجه کیده.

اوبل د لمانځه په هکله الله تعالی فرمائي: « وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ »: یعنی په صبر او لمانځه سره د الله نه مرسته وغواړئ.

اوپه بل آیت کې فرمائي: « وَأَمْرٌ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا سَأَلَكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ »: یعنی خپلو کوروالوته د لمانځه حکم کوي اوپه خپله هم ددې اهتمام کوي مور ستا نه روزي گټل نه غواړو روزي به تا ته مور درکوي.

ابومسلم رحمه الله عليه فرمائي چې زه د حضرت ابو أمامه رضی اللہ عنہ په خدمت کې حاضر شوم هغه په جومات کې تشریف درلود، ما عرض وکړ چې ما ته ستا له طرفه یونفر دا حدیث نقل کړی دی چې تاسې د نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم څخه اوریدلي دي چې څوک په ښه شان اودس وکړي بیا فرض لمونځ اداء کړي نو الله ددغې ورځې هغه گناه چې په تلو سره شوې وي او هغه گناه چې د لاسونو په واسطه شوې وي او هغه گناه چې د هغه له غوږونو څخه شوې وي او هغه گناه چې د هغه له سترگو څخه شوې وي او هغه گناه چې د هغه په زړه کې پیدا شوې وي ټولې معاف کوي.

حضرت ابو أمامه رضی اللہ عنہ وفرمایل: قسم په الله ما دا مضمون د نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم څخه خو څو ځله اوریدلی دی.

د نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم ارشاد دی چې کله د لمانځه وخت راشي نو یوه فرېښته اعلان کوي چې ای د آدم اولاده پاڅئ او د دوزخ هغه اور کوم چې تاسو (د گناهونو په وجه) په خپلو ځانونو بل کړی دی مړ کړئ.....

په بل حدیث کې راځي چې الله تعالی ارشاد فرمائي چې ما ستا په امت پنځه لمونځونه فرض کړي دي او ددې مې د ځان سره وعده کړې ده چې څوک ددې پنځه لمونځونو په خپل وخت کې د اداء کولو اهتمام کوي هغه پخپله ذمه واری جنت ته داخلوم او څوک چې ددې لمونځونو اهتمام نکوي د هغه په ما هیڅ ذمه واري نشته.

د لمانځه په هکله امام غزالي رحمه الله وايي: چې کله کومه گناه عامه شي بیا هغه گناه خلکو ته گناه نه ښکاره کيږي مثال یې ورکړی چې د روژې خوراک عام نه دی که څوک روژه قصدي خوري، نو ټول خلک به ورته لوی کافر وويي چې وگورئ دخلکو په وړاندې روژه خوري - حال دا چې د روژې په قصدي خوړلو د کفر فتوی یوه عالم او یوه مذهب هم نده ورکړې (خو دا خبره په یاد ولری که څه هم بیا ټول عمر روژه ونیسي د هغې خوړل شوې روژې ثواب نشي حاصلولی) اما د لمانځه

پریښودل او قضاکول چون عام شوي نو د لمانځه قصدي پریښودونکی ته هیڅوک کافر نه وایي حال داچې په قصدي پریښودلو باندې ډیرو علماوو او ډیرو مذهبونو د کفر فتوی ورکړیده.

لنډه دا چې مور احناف یې کافر نه بولو خو امام غزالي هر کله چې شافعي مذهب دی نو د هغه دا خبره ډیره د قدر وړ ده او په احادیثو استدلال کوي.

د حضرت جابر ابن عبدالله رضی الله عنه څخه روایت دی: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ. وَقَالَ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكَفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ. یعنی لمونځ پریښودل بنده کفر ته رسوي، بل ځای ارشاد دی چې بنده او کفر لره یوځای کوونکی څیز صرف لمونځ پریښودل دي، بل ځای ارشاد دی چې د ایمان او کفر په منځ کې د لمونځ پریښودلو فرق دی.

د نبی کریم ﷺ ارشاد دی چې څوک دوه لمونځونه پرته له عذر څخه په یو وخت کې کوي هغه د لویو گناهونو د دروازو نه په یوه دروازه ورسیده. هدف دا چې پرته له عرفات او مزدلفې څخه نور دوه لمونځونه پرته له عذره په یو وخت اداء کول لویه گناه ده.

همدارنگه له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا سَهْمَ فِي الْإِسْلَامِ لِمَنْ لَا صَلَاةَ لَهُ وَلَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا وُضُوءَ لَهُ: یعنی په اسلام کې هیڅ برخه نشته دهغه چا لپاره چې لمونځ نکوي او بې اودسه لمونځ نه کیري. په بل حدیث کې دي چې دین بې لمونځه نشته، لمونځ د دین لپاره داسې دی لکه څنگه چې د سپرې د بدن لپاره سر وي.

همدارنگه په کار ده چې لمونځ په جماعت سره اداء کړو ځکه د نبی کریم ﷺ حدیث دی، ابن عمر ورځنې روایت کوي چې: صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَذِّ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً: یعنی د جمع لمونځ د تنها لمانځه څخه اوه ویشت درجې زیاتیري.

په حدیث شریف کې راځي چې کوم خلک زیات وخت په جومات کې تیروي فرښتې ددوی د ناستې ملگري دي، که چیرې ناروغه شي فرښتې یې بیمار پوښتنې ته ورځي، که چیرې کار ته ولاړ شي نو فرښتې ورسره مرسته کوي.

د نبی کریم ﷺ په بل حدیث کې چې ابوهریره روایت کړی فرمایي: د جماعت لمونځ د تنها لمانځه څخه (۲۵) درجې زیاتیري، خبره داده چې کله سپرې اودس وکړي او ښه کامل اودس وکړي بیا جماعت ته صرف د لمانځه په اراده ولاړ شي څه بله اراده یې نه وي نوچې کوم قدم اخلي د هغې په وجه یې یوه نیکی زیاتیري او یوه گناه یې معاف کیري بیا چې لمونځ وکړي او په خپل ځای کې ناست وي نو ترڅو چې په اوداسه کې وي فرښتې ورته د بښنې او رحمت دعاگانې کوي او ترڅوچې سپرې د لمانځه په انتظار کې وي هغه د لمونځ ثواب مومي.

محمد بن سماعه رحمه الله یو لوی عالم دی وایي په څلویښتو کلونو کې زما څخه یوځل د جماعت لمونځ فوت شو چې هغه هم د مور په مرگ مشغول وم نو بیامې هغه لمونځ پنځه ویشت ځله وکړ څو د جماعت د لمانځه درجه وگټم نو په خوب کې مې ولیده چې یوکس راته وایي محمده! پنځه

ويشت وارې خو دې لمونځ وکړ خو د ملايکو آمين به څرنګه کوي. ځکه په حديث کې راځي کله چې امام د سوره فاتحې نه وروسته آمين وايي نو ملايکې هم ورسره آمين وايي، نو د چا آمين چې د ملايکو له آمين سره يوځای شي د هغه وروستنی ټول ګناهونه معاف کيږي. نو په خوب کې دې حديث ته اشاره وه.

په يوه بل حديث کې د ابو هريره رضي الله عنه په روايت راځي چې نبي کریم صلى الله عليه وسلم وفرمايل چې زما زړه غواړي چې يوڅو ځوانانوته ووايم چې ډير خس او خاشاک راجمع کړي بيا زه هغو خلکوته ورشم چې بې عذره په کورونو کې لمونځ کوي او د هغوی کورونه وسوځوم.

نبي کریم صلى الله عليه وسلم سره له هغه شفقت او رحمته چې کوم د امت په حال يی درلود او د چا کوم معمولي تکليف يې هم نه خوښه خو په هغو خلکو کوم چې په کورونو کې لمونځ کوي دومره غصه دی چې د هغوی کورونه سوځوي.

هو! په لمانځه کې د زړه حضور او عاجزي او اخلاص ډير شرط دی، حضرت معاذ رضي الله عنه وايي کله چې زه نبي کریم صلى الله عليه وسلم يمن ته د والي په توګه ليرلم نو ما د آخري وصيت غوښتنه ورځنې وکړه، نبي کریم صلى الله عليه وسلم راته وفرمايل چې ددين په هرکار کې د اخلاص اهتمام کوه ځکه په اخلاص سره لږ عمل هم ډير پورې.

حضرت ثوبان رضي الله عنه وايي چې ما نبي کریم صلى الله عليه وسلم څخه واوريدل چې فرمايل يې د اخلاص والو لپاره دې خوشحالي وي، دوی د هدايت ډيوې دي د دوی په وجه د سختونه سختې فتنې لرې کيږي. حضرت عبدالله ابن عباس رضي الله عنهما فرمايي: د لمونځ قايمولو نه مراد دادی چې رکوع او سجده يې په ښه شان اداء شي پوره پوره لمانځه ته متوجه واوسي يعنی د زړه په حضور او عاجزی اداء شي. د حضرت قتاده نه نقل شوی چې د لمونځ قايمول: د هغه د وختونو مراعاتول، په ښه شان اودس کول او په ښه طريقه رکوع اوسجده کول دي.

د نبي کریم صلى الله عليه وسلم ارشاد دی چې د ټولونه بدترين غل هغه دی چې د لمانځه نه غلا کوي، صحابه وو رضي الله عنهم عرض وکړ چې ای د الله رسوله! د لمانځه نه به څنګه غلاکوي؟ ارشاد يې وفرمايه چې د هغه رکوع او سجده په ښه شان نه اداء کوي.

په يوه بل حديث کې نبي کریم صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي چې يو بنده به تر شپيتو کلونو پورې لمونځ کوي خو يو لمونځ يې هم نه قبليري که رکوع ښه وکړي نو سجده پوره نه کوي او که سجده ښه وکړي نو رکوع پوره نه کوي.

حضرت ابوالعاليه رضي الله عنه فرمايي: چې د الله جل جلاله ددې ارشاد: «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ» مطلب دا دی چې په لمانځه کې درې څيزونه دي: اخلاص، دالله تعالی ويره او د الله ذکر: په کوم لمونځ کې چې دا څيزونه نه وي هغه اصلاً لمونځ نه دی. اخلاص د نيکو کارونو حکم کوي - د الله تعالی ويره د بدو خبرو نه منع کوي او د الله ذکر قرآن کریم دی چې په مستقله توګه د ښو خبرو

حکم کوي او د بدو خبرو نه منع، نو ځکه نبي کریم ﷺ فرمايي: چې کوم لمونځ د بدو خبرو او نامناسبو کارونو څخه منع نه کوي هغه لمونځ په ځای ددې چې الله ته د نږدیکت وسیله شي د الله تعالی نه د لرې کیدو لامل ګرځي.

او د حضرت حسن په روایت نبي کریم ﷺ فرمايي چې د چا لمونځ هغه د بدو خبرو نه منع نکړي هغه اصلاً لمونځ نه دی.

لنډه دا چې لمونځ باید په هیڅ حالت کې قضا نشي ځکه لمونځ که اوبه نه وي په تیمم سره هم کيږي، د مرض په حالت کې که په ولاړې قدرت نه وي په ناستې سره هم کيږي ان تردې چې په اشارې سره هم اداء کیدای شي.

او علماء وايي چې که د مور څخه نیم اولاد راوتلی وي، نو په داسې حالت کې هم باید لمونځ وکړي او قضا یې نکړي. او حتی د جنگ په حالت کې هم باید د جنگ قوماندان خپل مجاهدین دوه ډلې کړي او په دواړو ډلو لمونځ په جماعت سره اداء کړي.

د ځینو کلماتو معناوې:

تَقْصِرُوا: لنډ یې کړي

مِنْ ورائِکم: وروسته له تاسو نه

مَيْلَةً: حمله او یرغل

د لوست مرستندويه توکي:

کتاب، تفسیر شریف، پوسترونه او انځوریزې نښې نښانې.

د تدریس لارې:

تشریحي، مقابله، ګروپي، تمثيلي...

وخت	فعالیتونه
۵ دقیقې	بناغلی ښوونک د اعوذ بالله او بسم الله په ویلو سره د نساء دسورت (۱۰۱-۱۰۴) مبارک آیتونه په ښه لهجه په ترتیل سره تلاوت کوي بیا له څو زده کوونکو څخه غواړي چې پخپل وار سره هر یو ددغه لوست آیتونه تلاوت کړي.
۲۵ دقیقې	بناغلی ښوونکی د لوست بعلی عنوانونه ورته په تخته لیکي او د مبارکو آیتونو مفهوم، ترجمه، او لنډ تفسیر زده کوونکو ته تشریح کوي او همدارنگه د ویرې د لمانځه څرنگوالی د جهاد په اضطراري حالتونو کې زده کوونکو ته تشریح کوي. بناغلی ښوونکی د زده کوونکي په دوه ډلو ویشي هرې ډلې ته دنده ورکوي چې ترجمه، تفسیر او د ویرې د لمانځه د ادا کولو څرنگوالی د کتاب د متن مطابق خپلو

<p>ملگرو ته تشریح کوي. بناغلی بنوونکی د زده کوونکو ستونزې حل کوي او د فقهي او تفسير په برخو کې له زده کوونکو سره مرسته وکړي. بنوونکی زده کوونکو ته د ويرې لمونځ په عملي توگه تمثيولي بيا به په ټولگي کې په زده کوونکو باندې هم د ويرې د لمانځه طريقه په شفاهي او عملي توگه تشریح کوي.</p>	
<p>ارزونه: بناغلی بنوونکی ددې لپاره چې د زده کوو کو له زده کړې څخه ډاډينه حاصله کړي نو د لوست محتوا او ارکان د تفسير شريف مطابق د پوښتنو په ترڅ کې مطرح کړي او د زده کوونکو د پوهې او مهارت ارزونه کوي.</p>	۱۰دقيقې
<p>د لوست لنډيز: مور او تاسو پوهيرو چې شارع فرمايي چې لمونځ ددين سنته ده هغه څوک چې لمونځ قايموی په حقيقت کې د الله جل جلاله دين قايموي او که څوک لمونځ پريردی په حقيقت کې د الله جل جلاله دين پريردي او نړوي يې. په حديث شريف کې يې ټول دين په لمانځه پورې منحصر کوي ځکه لمونځ د توحيد او رسالت او د اسلامي معتقداتو څخه وروسته د اسلام دويمه بناده. په بل حديث شريف کې راغلي چې پيژندنه دمسلمان او کافر په لمانځه سره کيږي. او د لمونځ د فرضيت په باره کې په قرآن کریم کې په (۹۶) ځايونو کې تاکيد راغلی دی. د رسول الله صلی الله عليه وسلم د ويناوو له مخې لمونځ اهم عبادت دی چې د دښمن د ويرې په وخت او دجهاد په سنگر کې يې هم په جماعت سره د هغه د ادا کولو حکم کړی دی حتی د مرض په وخت کې يې پرېښودل نشته که څوک يې په ولاړه نشي کولی په ناسته دې وکړي او که په ناسته يې نشو کولی په اشاره دې وکړي او که په اشاره يې هم نشو کولای بيا ورڅخه ساقطيري الله جل جلاله ورته بښنه کوي.</p>	۵دقيقې
<p>کورنی دنده: بناغلی بنوونکی د درسي کتاب مطابق زده کوونکو ته کورنی دنده ورکوي.</p>	

لسم لوست

سرليک: د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه

مخ: ۴۶-۴۹

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

- ۱- د حج د سورت ۳۹-۴۱ مبارکو آيتونو په رڼا کې د جهاد په اهميت وپوهيږي.
- ۲- د جهاد د روا والي او د هغې د اصلاحي، اعتقادي او اخلاقي حکمتونو په رڼا کې په نېکيو باندې امر او د بديوه منع کول په خپل ژوند کې د ټولو مهمو دندو څخه وگڼي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه

کله چې مشرکانو په ډير ظلم او تيري لاس پورې کړ او خبره تردې ورسیده چې مؤمنان د دوی له تيريو او ظلمونو څخه سخت په عذاب شول، يو به رسول الله ﷺ ته وهل شوی راتلو او بل به زخمي او تپي راتلو او ډيره ژړا، شکوه او شکايت به يی کاوه.

خو رسول الله ﷺ به ورته ويل: صبر وکړئ، زه په جهاد نه يم مامور شوی او له اويوو څخه زيات آيتونه د جهاد او جنگ په نه کولو کې راغلي دي او سربيره په دې د هجرت په کولو هم مامور شوي يو. بالاخره دغه مبارک آيت « اُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلِمُوا..... » نازل شو او د جهاد اجازه يی ورکړه او دا په دې هکله لومړنی آيت دی.

هو کله چې مسلمانانو پوره ديارلس کاله د کافرانو سختی او کړاوونه وزغمل او بالاخره دپته مجبور شول چې خپل کورونه او خپل شته هرڅه دوی ته پریردي او هجرت ورځني وکړي. نوهمغه وه چې ځنې حبشې ته او ځنې مدينه منورې ته په هجرت کولو مجبور شول خو د دې ظالمانو په دې هم زړونه ساړه نه شول د هجرت په ځای کې يې هم آرام او سا اخستوته نه پريښودل، د حبشې پاچا ته يې ډالی ليرلې چې مسلمانان له وطنه وشړي خو کله چې په مدينه منوره کې يوه وړه ډله راغونډه شوه کافرانوبه د مکې نه لښکرې جوړولې او مدينې منورې به ورتلل او دوی يی هلته آرام ته نه پريښودل نو آیا په داسې حالتونو کې مسلمانانو دځان څخه دفاع نه وای کړې؟ او ايا الله پاک مظلومانوته د ځانونو څخه د دفاع لپاره اجازه نه وای ورکړې؟ نو همغه وه چې الله دوی ته دجنگ او مقابلي اعلان وکړ او دا تسلي يې ورکړه چې ای مؤمنانو له خپل کمښت او قلت څخه مه ډاريرئ، الله تعالی يوه ډيره وړوکې بې وسيلې ډله هم د دنيا د لويو لويو فوځونو او سلطنتونو په وړاندې بريالی کولی شي، په حقيقت کې دا يوه په زړه پورې د مسلمانانو سره د مرستې وعده وه.

اوبل په دې اجازه او وعده کې حکمت دا ؤ چې که د ځان څخه د مقابلي اجازه نه وای نودا به د الهي فطرت له قانون څخه سخت مخالفت وی الله پاک د دنيا نظام داسې جوړ کړی دی چې هر شی

يا هر شخص يا هره ډله دې د بل شي يا شخص يا ډلې په مقابل کې دخپل وجود د ساتنې لپاره جنگ وکړي که داسې نه وای او الله پاک د نيکۍ حمايت او ملاتړ د بدۍ په مقابل کې نه کولای نود نيکۍ نوم اونښان به هم په جهان کې نه وای پاتې، بې دينانو او شريانو خلکو به ټول مقدس مقامات او مهم يادگارونه د تل لپاره د وجود له صفحې څخه محو او له منځه وړي وو يو معبد، تکيه خانه، عبادتخانه ، خانقاه، جومات اومدرسه به محفوظ نه وای پاتې شوي نو ضروري شوه چې د بدۍ طاقتونه که څه هم ډير سره جمع هم شي خو د قدرت له پلوه به داسې يو وخت راشي چې د نيکۍ په مقدسو لاسونو سره به د بدۍ د حملې مدافعت وکړي اودوی به د حق او ريښتینولۍ په وسيله په دښمنانو غالب کړي.

هو : په وروسته آيتونو کې راځي چې الله به ولې له دوی سره مرسته نه کوي؟ کله چې دوی داسې يوقوم دی چې که الله تعالی دوی ته دځمکې د مخ پاچاهي هم ورکړي خو بيا هم دوی د الله تعالی له ياده نه غافلېږي او په خپله هم په بدني اومالي نيکیو کې مصروف دي او کوبښن کوي چې نور هم په دغه سمه لاره برابر کړي او خلک د مخلوق له غلامۍ څخه د يوه الله غلامۍ ته راوبولي. ددنيا له تنگیو او کړوونوڅخه يی د آخرت پراخيوته سوق کړي اود باطلو اومنسوخوا مذهبونو د ظلم څخه يی د اسلام عدالت ته راولي.

همدا وجه وه چې کله د ابو سفیان له ښځې هندې څخه پوښتنه وشوه چې ته خو ډېره سخته د اسلام دښمنه وې، ستا د مسلمانيدو لامل څه ؤ هغې وويل : چې کله به چا يو ښار او ملک فتح کړ نو هلته به رقصونه، شرابونه، کبابونه او ډول ډول عيشونه او چرچې خوريدې خو کله چې صحابه وو مکه فتح کړه زه په خپل بام ورته ناسته وم دوی ټوله شپه د الله په عبادت او ژړا وو اودعاگانو تيره کړه نو زه پوه شوم چې دا خلک په حقه دي نو ځکه مسلمان شوم.

هو کله چې الله پاک مسلمانانو ته دځمکې حکومت ورکړ نو کومې پيشگويی چې پخوا شوې وې هغه ټکي په ټکي رښتيا شوې اونیکې پایلې يی گړدې نړۍ په سترگو وليدلې، خونن چې مسلمانانو له اسلام او عباداتو څخه گوبښه نيولې ده وينوچې مسلمانان بيا هرځای د ظلمانو او کافرانو ترظلم لاندې شپې تيروي او ډول ډول ظلمونه پرې کيږي.

د ځينو کلماتو معناوې:

أذن: اجازه يې ورکړه

يُقاتلون: د هغوی سره جنگ

عاقبة الأمور: د خپلو کارونو سرته رسول

د تدريس لار:

تشریحي، پوښتنه او ځواب، ډله ييز...

د تدریس مرستندویه توکی:

کتاب، تخته، تخته پاک، تباشیر او داسې نور

فعالیتونه	وخت
<p>ښاغلي ښوونکي د مقدماتي موضوعگانو څخه وروسته د زده کوونکو مقالې چې د لمانځه د اهمیت په باره کې لیکلې دي وگوري بیا د مقالو له جملې څخه یوه مقاله چې علمي او منلي دلایل ولري د ټولګي په نشراتي تخته وځروي.</p> <p>ښاغلي ښوونکی د نوی لوست عنوان په تخته لیکي او بیا د حج د سورت ۳۹-۴۱ مبارک آیتونه د یوه زده کوونکي په واسطه تلاوت کوي او د دوی تجویدي او لفظي سهوې په شفقت سره اصلاح کوي.</p> <p>ښاغلي ښوونکی د جهاد د حکم او مشروعیت په هکله او د مبارک آیت د نازلیدو لامل او د جهاد د حکمت او فلسفې په اړه چې د جهاد په واسطه په ځمکه کې الهي عدل نظام ټینګښت ومومي، ظلم او بې عدالتي او د شرک او کفر نښې نښانې او د کافرانو، ملحدانو غلبه او بر لاسی له منځه ولاړه شي او جهاد تر ټولو غوره عبادت او د اسلام لوړه څوکه او د الله جل جلاله د شعایرو او د ټولنې د اصلاح او جوړښت وسیله ګڼلی کيږي.</p> <p>ښاغلي ښوونکی زده کوونکي په دوه ډلو ویشي او لار ښوونه ورته کوي چې په لوست کې د مبارک آیت گټې وليکي او دغه گټې د ټولو زده کوونکو په استازیتوب یو کس زده کوونکي ته په لنډ ډول بیان کړي.</p>	<p>۵دقیقې</p> <p>۲۵دقیقې</p>
<p>ارزونه:</p> <p>ښاغلی ښوونکی د لوست د ښې زده کړې او د ارزښتونو د پیژندلو په خاطر د زده کوونکو ارزونه کوي.</p>	<p>۱۰دقیقې</p>
<p>د لوست لنډیز:</p> <p>د حج مبارک سورت ۷۸ آیتونه او لس رکوع گانې لري. د نزول شمیره (۱۰۳) ده. او د سورت نور څخه وروسته نازل شوي او مصحفی شمیره (۲۲) ده او د انبیاء له سورت څخه وروسته ده د حج مبارک سورت په مدینه منوره کې نازل شوي او دا هغه وخت وو چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم او اصحابو یې د مشرکانو له ازار او تکلیف له کبله د الله جل جلاله د فرمان مطابق له مکې مکرمې څخه چې د دوی پلارني گران وطن وه د الله جل جلاله د رضاء د لاسته راوړلو په منظور او د دیني فریضو د سرته رسولو په غرض یې مدینې منورې ته هجرت وکړ او ورځ په ورځ د توحید صفونه پیاوړی کیدل او مسلمانان په نا کراری سره د جهاد فرضیت رویه گړندي د الله جل جلاله هدایت او فرمان</p>	<p>۵دقیقې</p>

<p>ته لیواله وه، د حج د مبارک سورت په ۱۳۹ او ۴۰ مبارکو آیتونو د کافرانو او مشرکانو په وړاندې جهاد او وسله واله جگړه فرض شوه او د جهاد له منشور سره سم صحابه کرامو په سر قربانولو او د مدینې منورې له سپیڅلي حریم او د اسلام د مبارک دین له مقدساتو او ارزښتونو څخه د دفاع او د الله جل جلاله د کلیمې د او چتولو او د اسماني قانون د حاکم کولو لپاره متې را ونغښتې او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم تر لار ښوونې او مشري لاندې یې په ټوله جزیره العرب کې یو ریښتینی انقلاب راوست انسانانو ته یې د غیر الله او د نورو خدایانو چې له تیرو او لرگیو څخه جوړ شوی وه هیڅ روح او اراده یې له ځان سره نه لرله د جهاد په برکت سره درې وړې وړې کړل او د کفر او شرک جرړې یې له بیخه غوڅې کړې او ددې مبارکو آیتونو حکم به تر قیامته پورې جاری وی او همدا جهاد دی چې د دنیا او آخرت نیک مرغی پکې لیدل کیږي او همدا جهاد دی چې په ځمکه کې د الله جل جلاله د عدل نظام را منځته کوي او ټولې نا خوالې له منځه وړي.</p>	
<p>کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه د گټې اخیستلو په منظور زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.</p>	

يولسم لوست

سر ليک: روژه او گټې يې

مخ: ۵۰-۵۷

وخت: دوې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد

- ۱- د روژې فرق په اسلامي دين کې د مخکينيو امتونو سره وپيژني
 - ۲- د روژې په مبارکه مياشت کې د مؤمنانو لپاره د الله جل جلاله د مهربانۍ او فضل له دلایلو څخه څه زده کړي
 - ۳- د رمضان المبارک د مياشتې د روژې د فرضيت او حکمت په باره کې معلومات حاصل کړای شي.
- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د صوم لفظي معنا امساک يعنې بنديدل او بچ کيدل دي او د شريعت په ژبه کې صوم يعنې روژه د خوراک، څښاک او ښځې سره د نږديکت نه د بنديدلو او لرې کيدلو نوم دی، په دې شرط چې د صبح صادق نه پيل او د لمر تر ډوبيدو پورې دوام ومومي او ورسره نيت هم د روژې وي. همدا وجه ده چې که چيرې د لمر له ډوبيدو څخه يوه دقيقه وړاندې هم څه وخورلی شي يا وڅښلی شي نو روژه و نه شوه، همدارنگه که چيرې ددغه ټولو څيزونو څخه ټوله ورځ پرهيز وکړی شي خو نيت يې د روژې نه وي نو دا هم روژه نده.

د روژې حکم مسلمانانو ته په يو خاص مثال سره ورکړی شوی دی، د حکم سره دا ويل شوي دي چې ددې روژو فرضيت په تاسو پورې خاص نه دی بلکې په رومبنيو امتونو هم روژی فرض کړی شوې وي، له دې څخه د روژې خاص اهميت هم معلوم شو او ورسره د مسلمانانو زړه ډاډينه هم وشوه چې دا ستونزه پخوانيو امتونو هم زغملي ده او دا يوه طبعی خبره ده چې په کړاو او ستونزه کې څومره ډير خلک شريک شي نو هومره هغه ستونزه او کړاو آسانيزي. البته د روژو په کيفيت، شمير او د وختونو په تعين کې به مسلمانان د نورو امتونو سره فرق لري.

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ: په دې جمله کې اشاره ده چې د تقوی د صفت په حاصلولو کې روژو ته لوی دخل دی ځکه په روژې سره په سړي کې دا ملکه پيدا کيږي چې دی به بيا په خپلو خواهشاتو باندې ولکه لرلی شي او د تقوی بنسټ هم دغه شی دی.

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا: د مريض نه مراد هغه مريض دی چې هغه ته په روژه نيولو کې د زغملو نه زيات تکليف رسيږي يا دا چې ده ته قوي خطر وي چې د روژې په نيولو يې مرض زياتيږي او په ورپسې راتلونکی آيت: ﴿وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ کې هم دې خبرې ته اشاره ده او د جمهورو فقهاوو دغه مسلک دی.

أَوْ عَلَى سَفَرٍ: د مسافر د لفظ په ځای د «أَوْ عَلَى سَفَرٍ» لفظ راوړل شوی معنا دا چې دا مسافر په سفر سپور وي. امام اعظم ابوحنيفه رحمه الله او نورو ډيرو فقهاوو ددې سفر اندازه د نبي کریم ﷺ د بيان او د صحابه وو د عمل له مخې درې منزله بنودل شوې ده يعنی دومره مسافه چې مسافر يې په آسانی سره په دريو ورځو کې پلي کولی شي او وروستيو فقهاوو «۴۸» ميله فاصله ټاکلې ده او د «أَوْ عَلَى سَفَرٍ» نه دا مسئله راوځي چې مسافر ته دا اجازه تر هغه وخته پورې حاصله ده ترڅو د هغه د سفر دغه سلسله جاري وي او دا ظاهره خبره ده چې د آرام کولو لپاره يا د يو څه کار لپاره په يو ځای کې ايساريدل ددغه سفر سلسله او لړۍ نه پرې کوي ترڅو چې دومره قدرې مودې پورې ايساريدل ونه شي چې په کوم د سفر سلسله پرې کيږي او دغه موده نبي کریم ﷺ «۱۵» ورځې بنودلې ده يعنی که يو نفر د سفر په دوران کې د پنځلسو ورځو د پاتې کيدو نيت او اراده وکړي نو بيا دا سپړی «أَوْ عَلَى سَفَرٍ» نه دی.

فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ: يعنی په مسافر او مريض د خپلو قضا شويو روژو د شمير برابر په نورو ورځو کې روژې نيول فرض دي، خو په دې شرط چې دوی د سفر نه په واپس کيدو يا د مرض نه په جوړيدو سره سم دستي مړ نه شي او که فوراً مړ شو نو په ده قضا لازمه نده او له دې ذکر شوې جملې څخه د پرله پسې روژو نيولو قيد هم نشته څرنگه چې ورته آسانه وي روژې دې ونيسي.

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ: ددې آيت بې تکلفه معنا دا ده چې کوم خلک د مسافر او د مريض په شان د روژې نيولو څه تکليف نه لري بلکې د نيولو طاقت يې لري خو د څه وجې نه يې زړه روژه نيول نه غواړي نو ددوی لپاره هم دا گنجائش شته چې دوې دې د روژو په ځای فديه د صدقې په بڼه کې ورکړي او ورسره يې دومره هم وفرمايل «وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ» يعنی ستاسو لپاره غوره خبره دا ده چې روژه ونيسئ.

دا حکم د اسلام په پيل کې ؤ خو بيا دا حکم د عامو خلکو په حق کې په راتلونکي آيت ﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ سره منسوخ شو يوازې د هغو خلکو په حق کې د امت په اجماع سره باقي پاتې شو چې ډير بوډاگان وي يا داسې بيماران وي چې د جوړيدو اميد يې باقي پاتې نه وي.

د جمهورو صحابه وو او تابعينو هم دا وينا ده. د پاسنی جملې معنا دا ده: چې څوک له تاسو په رمضان کې موجود او حاضر وي په هغه د رمضان د ټولې مياشتې روژې نيول فرض دي نو په دې سره د فديې ورکولو عام اختيار منسوخ شو.

د فديې اندازه: د يوې روژې فديه نيمه پيمانه غنم يا د هغه قيمت دی زمور په رواجي اندازه پاو کم يو چارک غنم دي او بايد يوه فقير او مسکين ته په دې ډول ورکړی شي چې هغه ددې مالک جوړ شي او د مدرسې، جومات يا د بل څه خدمت په بدل کې نه وي لکه چې د هيواد په اکثر و سيمو کې يې د ملا د اجورې بدله گرځوي، که څه هم ملا هرڅومره غني او بډای وي.

او دا د رمضان میاشت څکه غوره میاشت ده چې الله تعالی د خپلو وحيو او آسماني کتابونو د نازلولو لپاره همدا میاشت چن کړې ده چې قرآن کریم هم پکې نازل شو. یعنی رسول الله ﷺ فرمایلي دي: چې د حضرت ابراهیم علیه السلام صحیفې د رمضان په اوله نیټه، تورات په شپږمه، انجیل په دیارلسمه او قرآن کریم په څلرویشتمه نیټه د رمضان نازل شوي دي.

البته قرآن کریم د رمضان په یوه شپه یعنی لیلۃ القدر کې ټول په یو ځل د لوح محفوظ نه رومبني آسمان ته نازل خو بیا په نبي کریم ﷺ په درویشو کلونو کې برخه برخه نازل شو. د تدریس طریقي: ډله ییز، مباحثوي، تشریحي.

د تدریس مرستندویه توکی: کتاب، تخته، تخته پاک، تباشیر....

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	بنا غلی بنوونکی د سلام او روغې، د ټولګي د تنظیم او کورنۍ دندې د کتلو څخه وروسته د تیر لوست په څو پوښتنو سره ارزونه کوي.
۲۵دقیقې	۱- څوک ویلی شي چې جهاد پر مسلمانانو ولې فرض دی؟ ۲- بناغلی بنوونکی د بقرې د سورت مبارک آیتونه چې په دغه لوست کې راغلي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي او تجویدي غلطۍ ورته اصلاح کوي. ۳- بناغلی بنوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې لوست په پټه خوله ولولي.
	۴- بنوونکی د روژې د فرضیت آیت په لنډه توګه ترجمه او تفسیر کوي. ۵- بناغلی بنوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي څو د اسلام مبارک دین احکام چې په بغلي عنوانو کې راغلي یو بل سره پرې خبرې اترې وکړي. ۶- بیا د څو تنو زده کوونکو څخه غواړي چې ټولګي یې ته راشي د بحث او خبرو اترو نتیجه واوروي او هم د خپلو ټولګیوالو پوښتنو ته ځواب ووايي. ۷- له زده کوونکو څخه غواړي چې د روژه دارانو فضیلت، مقام او مرتبه د الله جل جلاله په نزد تشریح کړي. که چیرته د تشریح په جریان کې له ستونزو سره مخامخ شي بناغلی بنوونکی ورسره کومک کوي او په پای کې مناسبه لنډه تشریح ورکوي.
۱۰دقیقې	ارزونه: ۱- څوک ویلی شي چې دعاء څه وخت قبلوي؟ ۲- څوک ویلی شي د روژې په هکله د مخکینیو امتونو سره د اسلام د مبارک دین د پیروانو څه فرق دی. ۳- څوک د رمضان المبارک د روژو فرضیت په باره کې خپل نظر ښکاره کولای شي.

<p>۵ دقیقې</p>	<p>د لوست لندريز: لوست په لاندې ټکو سره لنډيږي: ۱- الله جل جلاله د رمضان المبارک مياشت غوره ګرځولې ده ځکه د قرآن کریم نزول هم په دې مياشت کې پيل شوی دی. ۲- روژه يوازې په محمدي امت فرض نده بلکې په مخکينيو امتونو هم فرض وه نو هر حکم چې عام وي دهغه ادا کول هم آسان وي. ۳- د رمضان المبارک روژه نيول د مسافرينو او مريضانو د تکليف له وجې رخصت ده قضاء راوړل يې په (حضر) يعنی کور کې ضروري دي همدا رنگه د مريض د صحت په وخت کې.</p>
	<p>کورنی دنده: بناغلی بنوونکی د کتاب له کورنی دندې څخه زده کوونکو ته کورنی دنده ورکوي.</p>

دوولسم لوست

سر ليک: حج د مؤمنانو د نړيوال يو والي څرگندوی

مخ: ۵۸-۶۲

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

- ۱- د کعبې شريفې عظمت او فضيلت و پيژني.
- ۲- په دې وپوهيږي چې کعبه د طواف کوونکو او لمونځ کوونکو لپاره جوړه شوې ده.
- ۳- د حج د حکمت په هکله معلومات حاصل کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د دوولسم لوست آيتونه د فرقان د سورت دي او په دې آيتونو کې د هغو مخصوصو او مقبولو بندگانو ذکر دی چې هم يې په رسالت مکمل ايمان دی او هم يې عقيدې، عملونه، اخلاق او عادات ټول د الله او رسول د رضا تابع او د شريعت د احکامو مطابق دي.

قرآن کریم داسې مخصوصو بندگانو ته د **عِبَادُ الرَّحْمَنِ** لقب ورکړی دی چې دا د دوی تر ټولو لوی اعزاز او احترام دی.

هسې خو ټول مخلوق په تکويني او جبري توګه د الله تعالی د بندګۍ او د هغه د مشيت او ارادې تابع دي، د هغه د ارادې نه پرته څوک هيڅ نشي کولای مګر دلته د بندګۍ نه مراد تشريعي او اختياري بندګي ده.

په دې فرقان سورت کې د الله د مخصوصو بندگانو مخصوص صفتونه او نښې راغلې دي:

تر ټولو اول صفت يې **عِبَادِ وَالِي** دی: عباد د عبد جمع ده، معنا يې ده بنده، کوم چې د خپل مالک مملوک وي؛ دده وجود او دده ټول اختيارات او کارونه د مالک د حکم او خوښې مطابق وي. نو د الله د بنده ويلو مستحق هم هغه دی چې خپله عقیده، خيالات او خپله هره اراده او غوښتنه او هر حرکت او سکون يې د خپل رب د حکم او خوښۍ تابع وي او هر حکم يې په ځای کړي.

دوهم صفت يې: **﴿يَمْسُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾** يعنی په ځمکه باندې په عاجزۍ، تواضع او وقار سره روان وي نه په کبر او وياړ، هدف دا چې نه بايد ډير ورو ورو روان وي او نه ډير په تيزۍ او منډه.

حضرت عمر رضي الله عنه په يوه ځوان ډره اوچته کړه او ورته ويې ويل چې مريض نه يې نو ولې تيز نه ځې. **درېم صفت:** **﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾** يعنی کله چې جاهلان خلک ورسره خبرې کوي نو دی ورته وايي: سلام.

مراد له جاهلانو څخه بی علمه سړي نه دي بلکې هغه دي کوم چې د جهالت کارونه او جاهلانه خبرې کوي و لو که په واقع کې عالم هم وي او مراد له سلام څخه عرفي سلام نه دی بلکې د

سلامتی خبره ده چې نورو ته آزار پرې ونه رسیري او دی کنهکار نشي. یعنی د جاهلانو سره باید انتقامي معامله ونه شي بلکې عفو ورتنه غوره ده.

خلورم صفت: ﴿وَالَّذِينَ يَسْتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا﴾ یعنی دغه خلک شپې سبا کوي د خپل رب په وړاندې په سجده کولو او قیام کولو. هو! د شپې لمونځ هغه لمونځ دی چې هم مشقت او تکلیف پکې ډیر دی او هم د ریا خطر پکې نشته. هدف دا چې دوی شپه او ورځ د الله په عبادت کې مشغول وي.

پنځم صفت: ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾ یعنی د الله د دربار مقبولین سره له دې چې شپه او ورځ د الله په عبادت کې مشغول دي خو بیا هم بې ویرې نه دي بلکې هر وخت د الله ویره ورسره وي او د الله نه دعاګانې هم غواړي.

شپږم صفت: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا...﴾ یعنی دوی د مال لګولو په وخت کې نه اسراف او عبث خرڅ کوي او نه بخل او کوتاهي کوي بلکې د دواړو په منځ کې په اعتدال باندې قایم وي. په آیت کې د اسراف او اقتار لفظونه راغلي دواړه منع دي.

اووم صفت: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ په اولو شپږو کې د طاعت او فرمانبرداری اصول راغلي وو اوس د ګناه او نافرمانی د مهمو اصولو بیان دی، اولنی شی د عقیدې سره اړیکې لري چې دا خلک د الله سره په عبادت کې بل څوک نه شریکوي معلومه شوه چې شرک ډیره لویه ګناه ده.

اتم صفت: ﴿وَلَا يَتَّبِعُونَ النَّفْسَ...﴾ دا په عملي ګناهونو کې د لویو لویو او سختو ګناهونو بیان دی چې د الله مقبول بندګان په ناحقه وژنه نه کوي او زنا ته نه نږدې کیږي ددې دريو عقیدوي او عملي ګناهونو بیانولو نه وروسته فرمایي ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ یعنی چا چې دا ذکر شوي ګناهونه وکړل هغه به ددې سزا مومي.

ابو عبیده رضی الله عنه دلته د «اثام» تفسیر د ګناهونو په سزا سره کړی دی او ځنې نور مفسرین وايي چې «اثام» د دوزخ د یوې کندی نوم دی چې د سختو عذابونو څخه ډکه ده، خو د آیتونو له فحوا څخه معلومیري چې دا سزا د کفارو لپاره خاصه ده یعنی چې هم یې شرک او کفر کړی وي او هم یې ورسره قتل او زنا کړې وي. ځکه د ﴿يُضَاعَفُ لَهُ الْعَذَابُ﴾ او د ﴿وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا﴾ ځکه دا دواړه الفاظ د مسلمانو کنهکارانو لپاره نشي کیدای. یعنی نه د مسلمان لپاره عذاب دوه چنده کیږي او نه مسلمان پکې همیشه پاتې کیدای شي.

لسم صفت: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ یعنی دا خلک په دروغو او باطلو مجلسونو کې نه شریک کیږي د ټولو نه لوی دروغ او باطل خو شرک او کفر دی یعنی د الله خاص بندګان د دروغو او ګناه او خرابو مجلسونو کې له شرکت څخه هم ځان ساتي. او ځنې مفسرین «لَا يَشْهَدُونَ» د شهادت په معنا اخلي یعنی دا خلک د دروغو ګواهي نه وايي. په یوه حدیث کې د دروغو ګواهي ته اکبر کبائر ویل شوي دي. ځکه حضرت فاروق اعظم رضی الله عنه فرمایي چې په چا د دروغو شهادت ثابت شو هغه څلویښت درې ووځي، مخ یې ورتور او په بازارونو کې یې وگرځوي او بیا دې ډیره زمانه بندي کړی شي.

یوولسم صفت: ﴿وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ یعنی که چیرته اتفاقاً په لغوه او بیهوده مجلسونو راشي نو په سنجیدگي او شرافت سره تیر شي. مطلب دا دی چې په داسې مجلسونو کې دا خلک لکه څنگه چې په قصد او ارادې سره نه شریک کیري دغه شان که چیرته په اتفاقي توگه په داسې مجلسونو باندې دوی راشي نو بیا هم ددې فسق او فجور له مجلس څخه په شرافت سره تیریري.

یعنی د دوې دا کار بد او قابل نفرت گڼي، نه په گناهونو کې د اخته خلکو څه سپکوالی کوي او نه په خپله خپل ځان ددوې نه غوره گڼي چې تکبر کوي. وایي اتفاقاً حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه یوه ورځ په همداسې عبث او لغوه مجلس تیر شو نو هلته هیڅ حصار نشو، کله چې نبي کریم صلی الله علیه و آله ته دا خبره معلومه شوه نو وی فرمایل چې ابن مسعود کریم شو او د ذکرشوي آیت تلاوت یې وکړ.

دوولسم صفت: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا﴾ یعنی ددې مقبولو بندگانو دا شان دی چې کله دوې ته د الله آیتونه او آخرت وریاد کړ شي نو هغوی ددې آیتونو طرف ته د ړندو او کڼو په شان نه متوجه کیري بلکې د اوریدونکو او لیدونکو انسانانو په شان په کې غور او عمل کوي، د غافلو خلکو په شان معامله نه کوي.

دیارلسم صفت: ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ په دې آیت کې د خپل اولاد او بییانو لپاره د الله نه دعا ده چې دوی زما لپاره د سترگو یخوالی جوړ کړي د سترگو د یخوالي جوړولو نه د حضرت حسن بصري د تفسیر مطابق مراد دا دی چې دوی د الله تعالی په اطاعت مشغول ویني دا د یو انسان لپاره د سترگو یخوالی دی او که د اولاد او بییانو ظاهري صحت، عافیت او خوشحالی په دې کې شامله شي هم صحیح ده.

په دې دعا کې دیته اشاره ده چې دا مقبول بندگان یوازې د نفس په اصلاح او نیکو عملونو قناعت نه کوي بلکې د خپل اولاد او بییانو د عملونو او اخلاقو د اصلاح فکر هم کوي او ددوې لپاره کوبښن کوی او د دوې د صلاحیت لپاره د الله نه دعا غواړي.

د تدریس لاره: تشریحي، سوال ځواب، د خبرو اترو له لارې

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د سلام، روغېر او کورنۍ دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست په اړوند د زده کوونکو ارزونه کوي.
	د حج د مبارک سورت آیتونه چې په دغه لوست کې راغلي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي تجویدي غلطی او د حروفو تلفظ ورته اصلاح کوي.
	ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي بیا څه زده کوونکي د تختې مخې ته را غواړي چې د لوست مشکل کلمات په تخته ولیکي او له نورو زده کوونکو څخه غواړي چې حرکات او معنایې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د مبارک آیت لنډه ژباړه زده کوونکو ته وړاندې کوي بیا زده کوونکو

<p>ته دنده ورکوي چې د مبارکو آیتونو تفسیر او بغلي سرلیکونو او د کعبې د جوړولو په باره کې د یو بل سره خبرې اترې وکړي او خپل نظرونه وړاندې کړي، بیا د زده کوونکو له ډلې څخه څو تنه زده کوونکي د ټولګي مخې ته را غواړي او ور څخه غواړي چې د خبرو اترو نتیجه په خپل وار بیان کړي، بیا محترم ښوونکی د بغلي سرلیکونو او د حج د وختونو په باره کې مناسبه تشریح ورکوي. او که زده کوونکي په دې اړوند کومې پوښتنې لري په ډیره ډاډینه ورته ځواب ورکوي.</p>	
<p>ارزونه: څوک کولای شی چې دغو لاندې کلماتو ته تشریحات ورکړي. ۱- بَوَّأْنَا - وَأُذِّنَ - رَجَالًا - ضَامِرٍ - فَجَّ - عَمِيقٍ - ثُمَّ لِيَقْضُوهُ</p>	<p>۱۰دقیقې</p>
<p>۱ - کعبه شریفه کومو کسانو جوړه کړې ده؟ ۲- څوک کولای شي د مبارک حج دیني او دنیوي ګټې تشریح کړي؟ ۳- څوک د حج د ارکانو څخه د یو رکن نوم اخیستلي شي؟ ۴- د حج په سفر کې او د حج په وخت کې تجارت کول روادي او کنه؟</p> <p>د لوست لندیز:</p> <p>- د کعبې شریفې د خرابیدو او نړیدو په صورت کې په مسلمانانو د هغې جوړول واجب دي. - کعبه شریفه چې د طواف کوونکو او لمونځ کوونکو لپاره جوړه شوې باید پاکه وساتل شي او د هر ډول ګناه لکه جنګ، جګړه، کنځلې، شرک او داسې نورو څخه په امن کې وساتل شي. - په حج کې د الله جل جلاله شکر او ذکر واجب ده. - د حج د فریضې د ادا کولو په وخت کې مسلمانان دیني او دنیوي ګټې سپمولي شي.</p>	<p>۵دقیقې</p>
<p>کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.</p>	

ديارلسم لوست

سرليک: د خلکو سره نيکي او ښېگڼه

مخ: ۶۳-۶۶

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

۱- دا خبره زده کړي چې د عبادت لايق يوازې او يوازې الله جل جلاله دی نور څوک په عبادت کې ورسره شريک نکړو.

۲- په دې لوست کې د قرآن پاک د هغو مبارکو آيتونو ذکر دی چې د الله جل جلاله د وحدانيت او دهغه د عبادت څخه دوهمه مرتبه او مقام د مور او پلار سره نيکي او احسان دی.

۳- پوه شي چې الله جل جلاله د ریا او ریا کوونکو عمل د تکبر او لويي کوونکو د عمل نه هم زيات بد بيان کړی دی.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ددې لوست په آيتونو کې د الله توحيد او د مور او پلار او نورو خپلوانو او دوستانو، گاونډيانو او د عام مخلوق د حقوقو بيان دی او دا حقونه په بشپړه توگه هغه څوک اداء کولای شي چې په الله او په رسول الله ﷺ او قيامت باندې مضبوطه عقیده لري او له بخل، کبر او ریا څخه ځان ساتي.

د ښه وضاحت لپاره وايو چې د حقوقو د بيان څخه وړاندې د الله د عبادت او توحيد ذکر کولو کې ډير حکمتونه دي چې يو ورڅخه دا دی چې د کوم سړي سره د الله ويره او د هغه د حقوقو اهتمام نه وي نو له هغه څخه به دنيا د بل چا د حقوقو اداء کولو څه اميد ولرلی شو او هغه شی چې انسان د انساني حقوقو پوره کولو ته په پټه او ښکاره مجبوره کوي هغه يوازې د الله تعالی ويره او تقوی ده او دا د الله ويره او تقوی په توحيد سره حاصلیدای شي، نو ځکه د مختلفو خپلوانو د حقوقو د تفصيل نه مخکې د الله توحيد او د هغه د عبادت یادونه ضروري او مناسبه وه. او بيا په خپلوانو کې اول د مور او پلار د حقوقو په بيانولو کې د پټه اشاره ده چې په حقيقت کې خو ټول احسانات او انعامات د الله له طرفه دي خو د ظاهري اسبابو په اعتبار سره که وکتل شي نو د الله تعالی نه وروسته د ټولو نه زيات احسانات په انسان باندې دده د مور او پلار دي ځکه په عامو اسبابو کې دده د پيدايسنت سبب دوی دي.

په قرآن کریم کې د مور او پلار حقوق څو ځايه بيان شوي خو دا یی نه دي فرمایلي چې ددوی حقوق اداء کوئ يا ددوی خدمت کوئ بلکې د احسان لفظ یی راوړی چې په عامه معنا کې دوی ته د ضرورت مطابق نفقه ورکول او د ضرورت مطابق بدني خدمتونه اداء کول او له دوی سره په نرمۍ خبرې کول چې ددوی بی ادبي پکې ونه شي او نه یې زړه آزار شي او آن تردې چې ددوی له

دوستانو او آشنایانو سره هم داسې سلوک ونشي چې ددوې زړه پرې آزار شي بلکې دوې ته د آرام رسولو او خوشحاله ساتلو لپاره هر ممکن کوشش باید وشي.

حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه فرمایي چې ماته نبي کریم صلی الله علیه و آله لس وصیتونه کړي وو یو دا چی د الله تعالی سره شریک مه جوړوه اګر که تا څوک ووژني یادې په اور وسوځوي.

دویم دا چی د خپل مور او پلار نافرمانی یا زړه آزارول مکوه اګر که هغه درته دا حکم وکړي چې ته خپل اهل او مال پریرده.

د بخاري او مسلم په یو حدیث کې دي چې نبي کریم صلی الله علیه و آله فرمایلي دي چې کوم سړی دا غواړي چې دده په روزی او عمر کې برکت وي نو ده ته په کار دي چې صله رحمي وساتي یعنی د خپلوانو حقونه دې اداء کوي.

په آیت کې د مور او پلار نه وروسته د عامو خپلوانو سره د ښه سلوک تاکید راغلی دی.

حضرت سلمان ابن عامر رضي الله عنه وایي چې نبي کریم صلی الله علیه و آله فرمایلي چی عامو مسکینانو او فقیرانو ته د خیر او خیرات په ورکولو کې صرف د خیرات ثواب حاصلیږي او که د خپلې صله رحمی واله ته یې ورکړي نو دوه ثوابونه دي یو د خیرات او صدقې، بل د صله رحمی یعنی د خپلوانو د حقوقو اداء کولو.

د خپلوانو له حقوقو وروسته یې د یتیم او مسکین بیان کړی، یو مفسر وایي اګر چې د النساء سورت په اول کې یې ددوی حقوق بیان کړي خو دوهم ځلي یې چی د خپلوانو سره یاد کړي په دې کې دیته اشاره ده چې د لا وارثه ماشومانو او بی کسه خلکو مرسته کول هم داسې ضروري وګڼی لکه د خپلوانو مرسته چې کوی.

ورپسې یې د ګاونډي یادونه کړیده او دوه ډوله ګاونډیان یې بیان کړي، عام مفسرین وایي چې د الْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ نه هغه ګاونډی مراد دی چې ستا د کور سره یې متصل کور وي او د الْجَارِ الْجُنْبِ څخه هغه ګاونډی مراد دی چې ستا د کور نه په څه فاصله کې اوسیري.

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه فرمایي چې د الْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ نه هغه سړی مراد دی چې هم ګاونډی وي او هم خپل او الْجَارِ الْجُنْبِ هغه دی چې یوازې ګاونډی وي.

ځنې مفسرین وایي چې الْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ هغه ګاونډی دی چې په اسلامي ورورولی کې داخل او مسلمان وي او الْجَارِ الْجُنْبِ غیر مسلمان ګاونډی وي.

د قرآن کریم الفاظ دا ټولې معناوې رانښيي او په دې د ټولو اتفاق دی چې ګاونډی نږدې وي او که لرې، خپل وي او که پردی، مسلمان وي او که غیر مسلمان په هر حال دده حق شته د طاقت په اندازه دده سره مرسته او خبر اخستل یې لازم دي.

د نبي کریم صلی الله علیه و آله ارشاد دی چې جبرائیل امین همیشه ماته د ګاونډي سره د مرستې دومره تاکید کوي تردې چې زما دا ګمان شوی دی چې شاید ګاونډی هم د خپلوانو په شان په میراث کې شریک کیږي.

ورپسې د ملګري حق بيان شوی: ﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ﴾ يعني ملګری چې د سفر ملګری پکې هم داخل دی چې په موټر، ریل یا طیاره او نورو کې څنګ ته ناست وي او هغه سړی هم پکې داخل دی چې په عام مجلس کې څنګ ته ناست وي؛ په دې کې هم مسلمان او غیر مسلمان، خپل او پردې ټول داخل دي، ددوی سره یې هم د ښه سلوک کولو لارښوونه کړې ده چې ادنی درجه یی دا ده چې ستا د څه خبرې یا کار نه، ده ته څه آزار ونه رسیږي مثلاً چې سګرت څکوي نو لوګی یې ستا مخ ته و نه شړي.

ځنو مفسرینو د کار یا کسب شریک یا د کار او مزدورۍ او د دفتر شریکان ټول په صاحب الجنب کې داخل کړي دي.

ورپسې یې د مسافرو حق بیان کړی يعني قرآن کریم د اسلامي بلکې د انساني اړیکو په وجه د مسافر حق هم لازم کړی چې د طاقت او وس په اندازه ورسره ښه سلوک وشي.

ورپسې د غلامانو او وینځو د حقوقو بیان دی اما د علت د شریکوالي او د نبی کریم ﷺ د لارښوونه په بنا دا حکمونه په نوکرانو او خادمانو هم حاوي دي چې له دوې سره هم باید ښه سلوک وشي.

او بالاخره د آیتونو څخه څرګندېږي چې کوم خلک دا حقوق نه اداء کوي نو یا په دوې کې تکبر وي چې د چا څه پروا نه ساتي او یا بخیلان وي چې چاته یې په څه ورکولو ساه خیري او یا یې د نبی کریم ﷺ په خبرو عقیده نشته او دا کفر دی او یا دا چې دوی ریاکاران دي چیرته چې د ځان ښودلو موقع وي هلته مال لګوي اګر که حق نه وي او چیرته چې د ریا او ښودنې موقع نه وي نو هلته یې نه لګوي اګر که حق وي. او یا یې په الله او د قیامت په ورځ عقیده نشته او دا هم کفر دی.

د تکبر او فخر په هکله حضرت ابن مسعود رضی الله عنه د نبی کریم ﷺ څخه روایت کوي هغه سړی به جهنم ته (د همیشه لپاره) ځي چې دده په زړه کې د اوري د دانې برابر ایمان وي او جنت ته به داسې سړی داخل نشي د چا په زړه کې چې د اوري ددانې برابر تکبر وي.

د حضرت ابن عباس رضی الله عنه د روایت نه معلومیږي چې دا آیت د مدینې د یهودو په باره کې نازل شوی ؤ، دوی ډیر مغروره او بې حده بخیلان او کنجوسان وو، په مال خرڅ کولو کې یې هم بخل کاوه او کوم علم یې چې د آسماني کتابونو څخه حاصل کړی ؤ په هغه کې یې هم د بخل او شومتیا څخه کار اخیست.

د حضرت اسماء رضی الله عنها څخه روایت دی چې نبی کریم ﷺ فرمایلي دي: ای اسماء! د نیکی په لاره کې خرڅ کوه او په شمارلو یې مه ورکوه ورنه الله به هم ستا په باره کې شمار شروع کړي.

او د خرڅ کولو نه د ځان ساتلو لپاره ډیر زیات حفاظت مه کوه ورنه الله تعالی به هم حفاظت کول شروع کړي او کم نه کم څومره چې ستانه کیدی شي خرڅ کوه، منع مکوه.

او په بل حدیث کې نبی کریم ﷺ فرمایلي دي چې دوه عادتونه هیڅکله په مؤمن کې نشي جمع کیدای: بخل او بد اخلاقي.

د تدریس لارې:

د تدریس مرستندویه توکي:

د تدریس بهیر:

وخت	فعالیتونه
۵ دقیقې	<p>بناغلی ښوونکی دسلام او روغېر، د ټولگي د تنظيم او ترتیب او د کورنۍ دندې د کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوی:</p> <p>د نساء د سورت مبارک آیتونه چې په دې لوست کې ذکر شوي دي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي د تجوید او تلفظ له لحاظه که کومې غلطې وي هغه ورته اصلاح کوی.</p> <p>بیا زده کوونکو ته لار ښوونه کوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي او کافي وخت دې ورته ورکړي، له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې په پټه خوله لوستلو څخه ئې څه اخیستي په ساده ژبه په لنډ ډول بیان کړي خو زده کوونکي نور هم تشویق شي.</p>
۲۵ دقیقې	<p>زده کوونکي دې د ښوونکي په لار ښوونه د گاونډیانو ډولونه او دهغوی د حقوقو په باره کې هر یو خبرې اترې وکړی او د ټولگي په وړاندې یې یاید تشریح کړي</p> <p>بناغلی ښوونکی دې زده کوونکو ته لار ښوونه وکړي چې د بخل او تکبر او بغلي عنوانونو په باره کې له دوی سره خپل نظرونه شریک کړي که زده کوونکو ته د دې موضوع په اړوند که څه پوښتنې ور پېښې شي ډیر په حوصله سره دې ورته ځواب ووايي</p>
۱۰ دقیقې	<p>ارزونه:</p> <p>څوک ویلای شی مراد له ریا کوونکو څخه کوم کسان دي چې په پورته مبارکو آیتونو کې ذکر شوي دي؟</p> <p>د دې لوست په لومړی آیت کې مسلمانانو ته د لسو حقونو ادا کولو امر شوی هغه لس حقوق کوم کوم دي؟</p> <p>په ذکر شوي مبارک آیت کې د شیطان ملگري کوم خلک بلل شوي دی.</p>
۵ دقیقې	<p>د لوست لنډیز:</p> <p>دغه لوست په لاندی ټکو سره لنډیږي:</p> <p>۱- د عبادت لایق یوازې او یوازې الله جل جلاله دی هیڅوک باید ورسره په عبادت کې شریک نکړو.</p> <p>۲- دمور او پلار سره نیکی او احسان په دغه مبارک آیت او د قرآن کریم په نورو</p>

<p>آيتونو کي د الله جل جلاله د وحدانيت او عبادت څخه وروسته ذکر شوی دا د مور او پلار د حقوقو په ارزښت دلالت کوي</p> <p>۳- د نورو خلکو سره نيکي کول د ټولو مسلمانانو شرعي وجيبه او مسئوليت دی. الله جل جلاله لويي کوونکي او ریا کوونکي او د بدو خلکو سره ملگرتيا کوونکي بد گڼي.</p>	
<p>کورنی دنده:</p> <p>ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنی دنده ورکوي.</p>	

څوارلسم لوست

سرليک: د حلالې روزې خوړل او له حرامو ډډه کول

مخ: ۶۷-۷۰

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

۱- په دې پوه شي چې حرامه وینه څو قسمه ده -

۲- حلال رزق وپېژني.

۳- د حلالو او حرامو تر مینځ فرق وکولای شي

۴- بايد پوه شي چې دوه وینې او دوه پخپله مړه شوي شيان په اسلام کې حلال دي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په دې آیتونو کې لکه څنگه چې د حرام خوراک نه منع شويده همدارنگه د حلال څیزونو په خوراک او په هغه د شکر د اداء کولو ترغیب ورکړی شوی دی. دا ځکه چې د حرام مال په خوړلو سره بد اخلاقي پیدا کیږي، د عبادت خوند ختمیږي، دعا نه قبلیري همدا وجه ده چې الله تعالی خپلو ټولو پیغمبرانو ته لارښوونه کوي او فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا﴾ یعنی ای پیغمبرانو! پاک څیزونه خوړئ او ښه عملونه کوئ.

معلومه شوه چې په ښو او نیکو کارونو کې د حلال رزق ډیر لوی اثر دی، همدارنگه په دعا قبلیدو کې حلال خوراک لویه مرسته کوي، او حرام خوراک دعا د قبلیدو څخه منع کوي. نبي کریم ﷺ وایي: چې ډیر داسې خلق دي چې هغوی اوږده اوږده سفرونه کړي وي او ډیر پریشان حاله وي او الله ته ددعا کولو لپاره خپل لاسونه اوږدوي او د یا رب! یا رب! چغې وهي خو ددوی خوراک حرام وي، څښاک یې حرام وي، لباس یې حرام وي نو په داسې حالت کې کله ددوی دعا قبلیدای شي^(۱).

په آیت کې څلور شيان حرام شوي دي: ۱- مرداره ۲- وینه ۳- د خنزیر غوښه ۴- هغه حیوان چې په هغه باندې د الله پاک د نامه څخه پرته د بل چا نوم اخستل شوی وي. دا څلور شيان په لنډه توګه بیانیري:

۱- میته (مرداره): دا هغه حیوان دی چې د هغه د حلالولو لپاره د شریعت له مخې ذبح کول ضروري دي خو هغه د ذبحې نه پرته په خپله مړ شي یا یې مړی خفه کړی شي، یا په څه بلې طریقي سره مړ کړی شي نو دغه حیوان مردار او حرام دی.

خو د قرآن کریم د یو بل آیت له مخې: ﴿أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ﴾ څخه معلومیږي چې د ماهي لپاره ذبح کول شرط نه دي او د حدیث له مخې هم ماهي او ملخ د مردارې څخه جلا کړی شوي دي او پرته له ذبحې حلال وي.

(۱) ابن کثیر

همدارنگه د حديث له مخې دوه وينې حلالې دي يو ينه او بل توری خو دا خبره هم د يادولو وړ ده چې کوم ماهي د اوبو په سر مړ راشي هغه مردار او حرام دی. همدارنگه د بنکار هغه حيوان چې په قابو کې نه راځي خو ذبح کړی شي که چيرې دغه حيوان د بسم الله له ويلو وروسته په غيشی يا بل تيره شي وويشتلی شي خو د هغه سره زخمي شي او د زخمي کيدو نه وروسته مړ شي نو دا حيوان که څه هم ذبح شوی نه وي خو حلال دی.

نن سبا د ټوپک ځنې گولۍ څوکې دارې جوړې شوې دي او دداسې گوليو په هکله ځنې علماء وايي چې دا د غشو په حکم کې داخلې دي خو د عامو علماوو په نزد دا هم د غشو په شان نه دي يعنی جارحه نه دي، دا د باروتو په زور غوښه شلوي په خپله پکې څه تيزوالی نشته چې حيوان زخمي کړي نو دداسې گوليو بنکار هم پرته له ذبح حلال نه دی.

۲- وينه: د وينې سره د انعام سورت په آيت کې د مسفوح يعني بهيدونکې شرط لگول شوی دی نو ځکه کلکه وينه لکه ينه، توری او يا د غوښې وينه پاکه او حلاله ده.

۳- د خنزير حراموالی: دريم شى چې په آيت کې حرام کړی شوی دی هغه د خنزير غوښه ده، په آيت کې د خنزير د حراموالي سره د لحم يعني غوښې قيد لگول شوی دی.

امام قرطبی وايي چې ددې څخه غرض دا خبره ده چې د غوښې په گوته کول مقصود نه دي بلکې د هغه ټول شيان لکه هډوکي، خرمن، وينته، پلې او داسې نور ټول د امت په اجماع سره حرام دي، خو د «لحم» لفظ زياتولو کې دې خبرې ته اشاره ده چې خنزير د نورو حرامو ځناورو په شان نه دی چې هغه په ذبح کولو سره پاکيږي او خنزير نجس العين يعني په اصل کې پليت هم او حرام هم دی يوازې د خرمنې د گنډلو لپاره دده د وينتو استعمال په حديث کې روا بنودل شوی دی.

۴- ما اهل به لغير الله: څلورم شى چې کوم په آيت کې حرام کړی شوی دی هغه حيوان دی چې د الله پاک نه پرته د بل چا په نوم ټاکل شوی وي ددې درى شکونه مشهور دي:

اول دا چې حيوان د الله پاک نه پرته د بل چا د نږديکت او رضا حاصلولو لپاره ذبح کړی شي او د ذبحې په وخت پرې ددغه غير الله نوم واخستل شي. دا شکل په اتفاق او اجماع حرام دی. او دا حيوان مردار دی دده د څه جزء نه گټه اخستل روا نه دي ځکه دا صورت او شکل د ﴿وَمَا أَهْلًا بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ﴾ په ډاگه معنا ده او په دې کې د چا اختلاف نشته.

دوهم شکل او صورت دا دی چې يو حيوان د غير الله د نږديکت او رضا حاصلولو لپاره ذبح کړی شي يعني د هغه د وينې تويولو غرض دا وي چې دا غير الله خوشحاله شي خو د ذبحې کولو په وخت کې په هغه باندې د الله نوم واخستل شي لکه چې ډير ناخبره مسلمانان د بزړگانو او پيرانو په نوم د هغوی د رضا د حاصلولو لپاره پسه، چرگ او داسې نور ذبح کوي خو د ذبحې په وخت کې په هغه د الله پاک نوم اخلي دا شکل هم د فقهاوو په اتفاق حرام دی او ذبح شوی حيوان مردار دی. او په مَا ذُبِحَ عَلَى النَّصَبِ کې هم داخل دی.

دریم صورت او شکل دا دی چې د یو حیوان غور پرې کړی شي یا څه بله علامه پرې ولگول شي، د غیر الله د تعظیم او رضا حاصلولو لپاره پرېښودل شي، چې نه ترې بیا څه کار اخلي او نه یې ذبح کوي، بلکې بیا د هغه ذبح کول حرام گڼي نو دا حیوان په ﴿وَمَا أَهْلٌ بِهِ لَعْنٍ لِلَّهِ﴾ او ﴿مَا ذَبَحَ عَلَى التُّسْبِ﴾ دواړو کې داخل نه دی. داسې حیوان ته بحیره یا سائبه ویل کیږي او حکم یې دا دی چې دا کار د قرآن په نص سره حرام دی. چې دا به په آیت ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ﴾ کې ان شاء الله تعالی راشي.

لاکن ددې خلکو دا حرام کار او ددې حیوان په حرام گڼلو سره دا حیوان نه حرامیږي بلکې د نورو عامو حیواناتو په شان حلال دی او د شرعي اصولو مطابق دا حیوان د خپل مالک د ملک څخه نه وځي اګر چې هغه په خپله باطله عقیده کې دا گڼي چې دده د ملک نه وتلی او د غیر الله ملک گڼیږي دی.

اوس که دغه سړی په خپله دغه حیوان په چا باندې خرڅ کړي یا یې چاته وېښي نو د هغه لپاره دا حیوان حلال دی مثلاً د منجو رانو څخه د دغه حیوان اخستل جائز دي.

څلورم صورت دا دی چې د هغه تعلق د حیواناتو څخه علاوه د نورو شیانو سره هم وي مثلاً خور دیګ او داسې نور چې هغه د غیر الله په نوم د نذر په توګه هندوان د خپلو بتانو په نوم مني یا نا پوهه مسلمانان یې د بزړگانو د مزارونو په نوم مني نو دغه صورت هم فقهاء د تقرب الی الله د علت په وجه د ﴿وَمَا أَهْلٌ بِهِ لَعْنٍ لِلَّهِ﴾ په حکم کې شریکوي او حرام ورته وایي.

په آیت کې د څلورو څیزونو د حراموالي نه وروسته یو استثنايي حکم ذکر دی ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ...﴾ په دې حکم کې دومره آساني شویده چې کوم سړی د لورې نه ډیر بی تابه شي او شرط دا دی چې دا سړی نه په خوراک کې د لذت حاصلولو غوښتونکی وي او نه د حاجت د قدر نه تجاوز کوونکی وي نو په داسې حالت کې ده ته په دغه حرامو څیزونو خوړلو کې څه گناه نشته، او مضطر یعنی مجبور د شریعت په ژبه کې هغه سړی ته ویل کیږي چې د هغه ژوند په خطر کې وي. په معمولي تکلیف یا ضرورت سره مجبور نشي گڼل کیدای.

البته قرآن کریم د مجبوری په حالت کې هم حرام څیزونه خوړل حلال بللي نه دي بلکې «فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ» یې ویلي دي مطلب دا چې دا شیان اوس هم په خپل ځای حرام دي خو خوړونکي ته د مجبوری له وجې د حرامو د استعمال گناه معاف کړی شوې ده. په حالیدو او په گناه معاف کیدو کې ډیر فرق دی. همدارنګه د ژوند د خطر په صورت کې حرام څیزونه د دارو په توګه استعمالولی شي خو یو به د مجبورتیا او د ژوند خطر په وي او بل به د حرامو نه پرته څه بل شی د علاج لپاره مؤثر نه وي یا موجود نه وي.

دریم دا چې ددغه حرامو په استعمال سره د ژوند بچ کیدل یقیني وي او ورسره هغه دوه شرطونه چې په آیت کې ذکر شوي تر نظر لاندې وي. یعنی لذت حاصلول غرض نه وي او د ضرورت له اندازې زیات استعمال نه شي.

د تدریس لارې:

په پټه خوله مطالعه، تشریحي، پوښتنې او ځوابونه...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	بنا غلی ښوونکی دسلام، روغېر او د ټولگي له تنظیم او ترتیب څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي.
۲۵دقیقې	په دغه لوست کې د بقري د مبارک سورت آیتونه په زده کوونکو لولي او د تجوید په لحاظ چې کومې غلطې لري هغه ورته اصلاح کوي، زده کوونکو ته دنده ورکوي چې لوست په پټه خوله ولولي بیا له زده کوونکو څخه غواړي هغه څه چې د آیت له تفسیر او ژباړې څخه یې اخیستي په خپله خوښه د ټولگي په مخکې ټولگیوالو ته واوروي تر څو زده کوونکي نور هم تشویق شي. دریو تنو زده کوونکو ته دې دنده ورکړل شي چې په خپل وار تختې ته راشي د یو نفر څخه غواړي هغه مشکلي کلمې وليکي چې د آیت څخه پرته راوړل شوې وي. او له دوهم څخه غواړي چې هغه مشکلو کلمو ته حرکت ورکړي، له دریم زده کوونکي څخه غواړي چې د مشکلو کلمو معنا وليکي. زده کوونکو ته لار ښوونه کوي خو د لوست د مبارکو آیتونو د تفسیر په اړوند خبرې اترې وکړي بیا د زده کوونکو په استازیتوب څو تنه زده کوونکي د تختې مخې ته را غواړي چې د خبرو اترو نتیجه زده کوونکو ته واوروي. او ښاغلی ښوونکی د لوست په آخر کې د مرستې او همکارۍ څخه وروسته زده کوونکو ته لازمه او مناسبه تشریح وړاندې کوي.
۱۰دقیقې	ارزونه: ۱- کوم څیزونه په مبارکو آیتونو کې حرام گڼل شوي دي؟ ۲- هغه حیوانات کوم دي چې په خپله مړه شوي او حکم د مردارې ورباندې هم نه کیږي او حلال ورته ویل شوي حدیث شریف په دلیل کې راوړئ؟ ۳- کوم وخت کې او په کومو شرایطو سره مسلمان کولی شي د حرامو شیانو څخه گټه واخلي؟
۵دقیقې	د لوست لنډیز: په لاندې ټکو سره لوست لنډیږي. ۱- الله جل جلاله د خپلو بنده گانو لپاره ډول ډول نعمتونه پیدا کړي چې د حلالې روزی

<p>په خبر ورڅخه گټه واخلي او د الله جل جلاله شکر او ستاينه وکړي.</p> <p>۲- «المیته» د هغه حيوان څخه عبارت دی چې خپله مړ شوی وي پرته له ذبحې څخه لکه خفه کړای شوی يعني له ستوني نیول شوی. ۲- یا ټکول شوی يعني ستونی یې ورته ټکولی وي. ۳- یا له یو لور ځای څخه غورځیدلي وي، دا په خپله مړه شوي حیوان کې شامل دي خوراک یې حرام دی.</p> <p>۳- دوه نور حیوانات لکه ماهي یا د غره وچ ملخ بغیر د ذبحې څخه یې خوراک روا دی او دوه ویني لکه توری، جیگر «ینه» هم روا دي. رسول الله صلی الله علیه وسلم وايي حرامه وینه هغه وینه ده چې د ژوندي حیوان څخه لاره شي یا په ذبحې سره لاره شي. او د ضرورت په وخت کې د مردارې او حرامو شيانو خوړل چې د مرگ خطر ورته وي پروا نه لري څو ځان ور باندې د مرگ څخه وژغوري. د خوگ له پوستکي او غوړيو او ټولو اجزاو څخه گټه اخیستل حرامه دي.</p>	
<p>کورنۍ دنده:</p> <p>زده کوونکي دې د مبارکو آیتونو او نبوي احادیثو او علمي حقایقو نه په گټې اخیستلو سره د دین په لحاظ ضررونه، د صحت په لحاظ ضررونه، اجتماعي ضررونه او هغه څه چې په دې لوست کې حرام بلل شوي دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.</p>	

پنځلسم لوست

سرليک: د الله جل جلاله په لار کې انفاق (مال لگول)

مخ: ۷۱-۷۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

- ۱- دا خبره زده کړي چې الله جل جلاله کوم ډول لگښت او صدقې قبلوي.
 - ۲- پوه شي هغه صدقه کوونکي چې په خلکو احسان باروي الله جل جلاله له جنت څخه محروم گرځولي دي.
 - ۳- ددې مبارک آیت (مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ) د شان نزول او تشریح کولو وس او توان باید ولري.
- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د الله په لاره کې انفاق

په قرآن کریم د الله په لاره کې مال لگولو ته کله د انفاق لفظ استعمال شوی او کله د اطعام او کله د صدقې او کله د ایتاء الزکاة. د قرآن کریم دې الفاظو ته که وکتل شي معلومېږي چې د انفاق، اطعام او صدقې الفاظ عام دي چې هر ډول صدقو او خیراتونو او د الله د رضا حاصلولو لپاره مال خرڅولو ته ویل کېږي که هغه فرض او واجب وي یا نفلي او مستحب وي. او د فرض زکات لپاره قرآن کریم یو ممتاز لفظ "ایتاء الزکاة" استعمال کړی دی.

په دې کې دپته اشاره ده چې ددې خاصې صدقې لپاره د مال حاصلولو او خرڅ کولو دواړو لپاره څه خصوصیات دي.

نو دلته په اول آیت کې الله فرمایي: چې کوم خلک د الله په لاره کې خرڅ کوي یعني په جهاد کې یا په حج کې یا په فقیرانو او مسکینانو او په کونډو یتیمانو یا د مرستې په نیت په خپلو خپلوانو او دوستانو ددې مثال داسې دی لکه چې یو سپری د غنمو یوه دانه په ښه مخکه کې وکړي ددې دانې نه یو بوتی زرغون شي او په هغه کې اوه وږي پیدا شي او په هر وږي کې سل دانې وې چې نتیجه یې دا شوه چې د یوې دانې نه (۷۰۰) دانې حاصلې شوې.

نو مطلب دا شو چې د الله په لار کې د خرڅ کوونکي اجر او ثواب د یو نه واخله تر اووسو پورې رسېږي یعني چې یوه روپی خرڅ کړي نو د اووسو روپو خرڅ کولو ثواب به ورته حاصل شي، همدا مطلب کت مټ د عبدالله ابن عباس رضی الله عنه په حدیث کې هم راغلی دی.

هو! دهقان په هغه صورت کې د غنم د یوې دانې څخه اوه سوه دانې حاصلولی شي چې دا د غنم دانه سالمه او ښه وي، خرابه نه وي او دا کروونکی هم د کرنې په فن کې ماهر او مخکه هم ښه مساعده وي ځکه که له دې شیانو یو هم کم وي نو دانه به ضایع شي یوه دانه به هم ترې حاصله نکړی شي او یا به داسې حاصل ونکړي چې ۷۰۰ دانې ترې حاصلې شي.

دغه شان د عامو نیکو عملونو او خصوصاً د الله په لار کې د خرڅ کولو د قبولیت او د زیات اجر لپاره هم دا شرطونه دي چې کوم مال د الله په لار کې خرڅ کوي هغه باید پاک او حلال وي، ځکه په حدیث شریف کې راځي چې الله تعالی د پاک او حلال مال نه پرته بل څه شی نه قبلوي. دویم - خرڅ کوونکی هم نیک نیته او صالح وي، بدنیته یا د نوم ښودلو لپاره خرڅ کوونکی د هغه ناپوه دهقان په شان دی چې دانه په داسې ځای کې وکړي چې هغه ضایع شي. دریم - چاته چې صدقه ورکوي هغه هم د صدقې اخستو مستحق وي کوم غیر مستحق ته یې ورنکړي چې ضایع به شي.

د صدقې د قبولیت دوه منفي شرطونه هم شته یو دا چې صدقه ورکړي بیا پرې زباتنه او احسان بار نکړي. دویم دا چې هغه صدقه اخستونکی خوار او سپک ونه گڼي او څه داسې سلوک ورسره ونه کړي چې په هغه سره دی خپل سپکاوی او ذلت محسوس کړي یا ده ته څه ضرر په دې سره ورسړي.

په بل آیت کې الله فرمایي: چې د غریبي یا معذوری په حالت کې د سوال کوونکي په ځواب کې څه معقول او مناسب عذر پیش کول. او که سوال کوونکی د بد تمیزئ په وجه څه غصه در ولي نو معاف کول ورته بې حده غوره دي له داسې خیرات یا زکات ورکولو نه چې وروسته پسې ضرر ورسولی شي. الله تعالی په خپله غټي (بی حاجته) او بر دباره دی د چا مال ته حاجت نه لري څوک چې څه خرڅ کوي د خپلې گټې لپاره یې کوي. یعنی هوښیار سړي ته د خرڅ کولو په وخت کې ددې خبرې لحاظ ساتل په کار دي چې زما په چا احسان نشته زه د خپلې گټې د پاره خرڅ کوم او که د خلکو له طرفه څه ناشکري هم محسوس کړي نو د الهي اخلاقو په رنگ کې دی د معافی او تیریدني څخه کار اخلي.

په ورپسې آیت کې فرمایي چې د صدقې او خیرات نه وروسته زباتنه او یا ضرر رسونه او یا د ریا لپاره صدقه ورکول صدقه او خیرات داسې بربادوي لکه په یوه صافه او هواره تیره باندې چې څه گڼد او خاوره پرې وځي او په هغه کې څوک څه تخم وکړي بیا د باران شیهه پرې راشي او دغه تیره بالکل صفا او پاکه کړي، نو داسې خلکو ته به هم د خپلې صدقې هیڅ په لاس ور نه شي. او په بل آیت کې د ﴿لَا يُؤْمِنُونَ﴾ په زیاتولو سره شاید دې ته اشاره وي چې ریا کاري او د نوم او ښودنې لپاره کار کول د داسې سړي نه تصور هم نشي کیدای چې په الله او د آخرت په ورځ باندې ایمان لري، ریا کاري دده په ایمان کې د خلل نښه ده، په ورپسې آیت کې د اخلاص او خاص د الله د رضا حاصلولو لپاره د صدقه کولو مثال داسې بیان شوی لکه چې یو باغ وي په اوچته او لوړه محکه باندې او په دې باغ باندې په شیبو باران راشي بیا هغه خپله میوه دوه چنده ونیسي او که داسې په شیبو باران پرې ونه شي نو معمولي پرځه هم ددې لپاره کافي ده او الله تعالی ستاسو کارونه ښه ویني او پرې پوهه دی.

په ورپسې آیت کې په صدقه او خیرات کې د ذکر شوو شرطونو نه په خلاف کولو د صدقې د باطلیدو او رد کیدلو بیان هم په یو مثال سره داسې ښکاره شوی چې آیا په تاسو کې د چا دا خبره خوښه ده چې دده د خرماوو او انگورو باغ وي او د لاندې ترې نهرونه او ویالې بهیري او ددې سړي په دې باغ کې هر ډول میوې وي او دا سړی بوډا شوی هم وي او دده اهل او عیال هم وي چې هغوی هم واره او ضعیف وي او په دې حالت کې په ده باندې د سیلی یوه چپه راشي چې اور پکې وي بیا دغه باغ وسوځوي.

هدف دا چې ددې شرطونو څخه د خلاف صدقه کوونکي مثال داسې دی چې په ظاهره خو صدقه کوي د آخرت لپاره ډیره پنگه جمع کوي خو د الله په نزد دا ذخیره او پانگه په هیڅ کار هم نه راځي. او په آیت کې یې دده د بوډاوالي او دده د اولاد هغه هم واره بچي او کمزوري قیدونه زیات کړي ددې قیدونو مقصد دا دی چې که د ځوانۍ په حالت کې د چا باغ یا فصل وسوځي نو دا هیله کیدای شي چې بیا به باغ ولگوي او د کوم سړي چې اولاد نه وي او د دوباره باغ لگولو امید یې هم نه وي نو د باغ سوځیدو نه پس هم دده سره د معاش څه خاص فکر نه وي یوازې سړی هرڅنگه چې وي په لنډه او تنگه کې گذاره کولی شي او چې اولاد یې هم وي خو ځوانان او صالحان وي هم امید ترې کیدای شي چې د پلار کار به هم روان کړي او مرسته به ورسره وکړي په داسې صورت کې هم انسان ته د باغ په سوځیدو څه خاص فکر او پریشاني نه وي ځکه چې د اولاد فکر ورسره نه وي بلکې اولاد دده بوج هم اوچتولی شي.

لنډه دا چې په دې قیدونو سره دده ډیر احتیاج بیان شو چې داسې سړی چې هغه خپل مال او طاقت خرڅ کړی وي او یو باغ یې لگولی وي او هغه باغ تیار شي میوه هم ونیسي او په دې حالت کې بیا ده ته بوډا والی راغلی وي کمزوری شوی وي او ددې سړي اولاد هم وي خو هغوی هم واره او کمزوري وي نو په دې حالت کې دده دغه رسیدلی باغ وسوځیري نو څومره سخت غم او څومره لوی تکلیف به وي، همدارنگه کوم سړی چې په ریا کاری سره صدقه او خیرات ورکوي نو دا گواکې ده یو باغ ولگاوه بیا د مرگ نه وروسته دده حال ددغه بوډا په شان شو چې د گټې او دوباره باغ لگولو قدرت نلري ځکه چې د مرگ نه پس بیا هیڅ عمل هم نشي کولی او لکه څنگه چې عیالدار بوډا دې خبرې ته زیات محتاج وي چې تیره گټه دده محفوظه وي چې اوس یې په کار راشي نو چې یو طرف ته په ده دا حالت راشي او بل طرف ته دده باغ او مال هر څه وسوځیري نو دده د غم او درد خو به څه انتها نه وي، دغه شان دا صدقه او خیرات چې د ریا او ښودنې لپاره شوی وي عین په داسې وخت کې به له لاسه ولاړ شي چې دغه وخت به ورته دی ډیر زیات محتاج وي. نو په ټولو آیتونو د نظر اچولو نه وروسته معلومیږي چې د الله په لاره کې د مال خرڅولو شپږ شرطونه دي:

۱. دا چې کوم مال د الله په لار کې خرڅوي هغه حلال وي.
۲. د سنتو د طریقې مطابق یې خرڅ کړي.
۳. په صحیح ځای کې یې خرڅ کړي.

۴. د خیرات ورکولو نه وروسته احسان او زباتنه پرې ونه کړي.
 ۵. چاته یې چې ورکوي د هغه سپکاوی ونکړي.
 ۶. د اخلاص په نیت سره وي یعنی خاص د الله د رضا حاصلولو لپاره وي.

د تدریس لارې: د خبرو اترو له لارې، ډله ییز او سوال ځواب.

فعالیتونه	وخت
<p>- بنا غلی ښوونکی د سلام او حال احوال او پوښتنې کولو او د ټولګي د تنظیم، د کورنۍ دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي</p> <p>- څوک ویلی شي چې د مر داري او حرامې وینې څخه کومه وینه مراد ده؟</p> <p>- له ځواب ویلو وروسته د بقري د سورت مبارک آیت په خپله تلاوت کړي.</p> <p>- بناغلي ښوونکی دې له زده کوونکو څخه وغواړي چې په خپله خوښه تختې ته راشي د مبارک آیت سختې کلمې چې د کتاب څخه په تخته لیکل شوې دي دغو لیکل شوو کلماتو ته حرکتونه ورکړي.</p>	<p>۵دقیقې</p>
<p>بیا یو تن زده کوونکي ته دنده ورکړي چې د همدغو سختو کلماتو معنا ولیکي.</p> <p>بیا به زده کوونکی په مناسبو ډلو ویشي او دنده به ورکړي چې ددې لوست مبارک آیت د تفسیر او ژباړې په اړوند خپل نظرونه شریک کړي.</p> <p>بیا به د هرې ډلې استازي د تختې مخې ته راشي او له هغوی څخه به وغواړي چې د خپلو ډله ییزو کارونو لنډیز ووايي ترڅو نور هم زده کوونکي تشویق شي.</p> <p>- زده کوونکو ته دې لار ښوونه وکړي چې دوه نفره د بغلي عنوانو په اړوند چې د خدای جل جلاله په لار کې د لګښت کولو دوه برابره اجر او بدلې په باره کې د یو بل سره خبرې اترې وکړي.</p> <p>بیا دلوست د نتیجې په باره کې له څو تنو زده کوونکو څخه د بېلګې په توګه پوښتنې کوي او غلطې ورته اصلاح کوي.</p> <p>همدارنگه د بغلي عنوانو په اړوند چې د الله جل جلاله په لار کې لګښت کول دي او بیا په لګښت ورکونکي باندې احسان کول یا ضرر ورته رسول دغه رنگه لګښت دې شخص ته هیڅ ګټه نه لري.</p> <p>او زده کوونکو ته دې لازمي لار ښوونې وشي که زده کوونکو کومه ستونزه لرله په پوره حوصله دې ستونزه ورته حل کړي او بیا دې د پورته موضوع په اړوند زده کوونکو ته نظریات واوروي.</p>	<p>۲۵دقیقې</p>

خوک کولای شي د لاندې کلمو معنا تشریح کړي؟ يُضَاعَفُ، مَنًّا، مَغْفِرَةٌ، وَابِلٌ، صِلْدًا، صُفْوَانٍ،

خوک ویلای شي چې د فقیر یا سوال کوونکي سره څنگه چلند وشي؟

- الله جل جلاله کوم ډول لگښت پخپله لار کې قبلوي؟

- ددې لوست په آخر کې په صدقې کوونکو باندې احسان څنگه تشبیه شوي دي؟

- صدقه د الله جل جلاله په لار کې د زړه له کومې مال لگولو ته وایي خو ضرر او

احسان یې باطلوي

- د الله جل جلاله په لار کې صدقه چې د زړه په اخلاص او پاک مال نه وي او په

مناسب ځای کې ولگول شي ثوابونه او بدله پرې پوره ورکوي.

شپاړسم لوست

سرليک: په قران کریم کې انساني مساوات (برابروالی)

مخ: ۷۶-۷۹

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

- ۱- د لوست د مبارکو آیتونو په ژباړه بڼه وپوهیږي . -
- ۲- د ایمان او اسلام نعمت وپېژني . -
- ۳- انساني برابر والی وپېژني او د هغې مطابق عمل وکړي . -

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د لوست لومړنی آیت کې د انساني مساوات یو جامع تعلیم دی او فرمایي چې هیڅ انسان د بل انسان څخه کمتر یا ذلیل او سپک مه گڼئ او د خپلې کورنۍ، نسب یا مال او پانگې او داسې نورو په بنا فخر او ویاړ مه کوئ ځکه دا څیزونه په حقیقت کې د فخر او ویاړ لپاره نه دي او بل ویاړ او فخر په خپلو منځو کې د نفرت او دښمنۍ لامل ګرځي نو فرمایي چې ټول انسانان د یو مور او پلار نه پیدا شوي او ټول سره وروڼه دي او د کورنیو او قومونو په اعتبار چې کوم فرق الله تعالی ایښی دی هغه د فخر او ویاړ لپاره نه دی بلکې د تعارف لپاره دی.

د آیت د شأن نزول په هکله وایي چې دا آیت هغه وخت نازل شو چې کله نبي کریم ﷺ حضرت بلال حبشي رضی الله عنه ته د آذان حکم وکړ نو د مکې قریشو چې هرکله لا تر اوسه مسلمان شوي نه وو یوه تن وویل چې د الله شکر دی چې زما پلار وړاندې وفات شوی دی چې دا بده ورځ یې ونه لیده. او حارث بن هشام وویل چې آیا نبي کریم ﷺ ته ددې تور کارغه نه پرته بل څوک نه پیدا کیده چې په مسجد حرام کې یې آذان کړی وای، ابوسفیان وویل چې ما هیڅ ونه ویل ځکه چې زه ویریدم چې که څه ووایم نو د آسمانونو مالک به نبي کریم ﷺ ته خبر ورکړي، لکه څنګه چې جبرائیل امین تشریف راوړ او نبي کریم ﷺ یې ددې خبرو نه خبر کړ، نبي کریم ﷺ خلک راوغوښتل او پوښتنه یې ترې وکړه چې تاسو څه ویلي وو؟ هغوی اقرار وکړ نو دا آیت شریف نازل شو او دا یې په داګه کړه چې د فخر او ویاړ څیز په

حقیقت کې ایمان او تقوی ده د کومو نه چې تاسو خالي او حضرت بلال پرې بنايسته دی او له تاسو څخه افضل او غوره دی.

د حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی چې د مکې د فتح په ورځ نبي کریم ﷺ په خپله اوښه سپور شو، طواف یې وکړ (چې خلک یې ټول وويني) د طواف نه چې فارغ شو نو دا خطبه یې وويله: الحمد لله الذي اذهب عنكم غيبة الجاهلية و تكبرها الناس رجالان بر تقى كريم على الله و فاجر شقى هين على الله ثم تلا ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ﴾ الآية.

کامله صفات او شکر د الله تعالی دی چې د جاهلیت فخر او تکبر یې ستاسو نه لرې کړ، اوس د ټولو انسانانو صرف دوه ډولونه دي یو ډول نیک او متقی انسانان دي چې د الله په وړاندې شریف او محترم دي. بل ډول فاجر او بدبخت انسانان دي چې د الله په وړاندې ذلیل او حقیر دي. له دې نه وروسته یې د لوست ذکر شوی آیت تلاوت کړ.

حضرت ابن عباس رضی الله عنهما فرمایي: د خلکو په وړاندې عزت د مال او دولت نوم دی او د الله په وړاندې د عزت او کرامت څیز تقوی ده.

شُعُوبًا وَقَبَائِلَ: شعوب د شعب جمع ده، هغه لوی جماعت ته وايي چې په یوه اصل باندې مجتمع وي او بیا مختلفې قبیلې او کورنۍ پکې وي، هدف دا چې تر ټولو لویه برخه شعب او تر ټولو وړو کې برخه عشیره ده.

هو! د قرآن کریم دې آیت واضحه کړه چې الله تعالی که څه هم ټول انسانان د یو پلار او مور نه پیدا کړل او ټول یې وروڼه سره جوړ کړي خو بیا یې په مختلفو قومونو او قبیلو کې د تقسیم حکمت دا دی چې د خلکو تعارف او پیژندګلوي آسانه شي مثلاً دوه سړي په یو نامه دي نو د کورنۍ او خاندان په تفاوت سره په دوی کې فرق کیدای شي.

او بل د نسبي لریوالي او نږدې والي په مقدار ددوی شرعي حقوق اداء کیدای شي. د عصباتو لږوالی او نږدې والی معلومیري چې ضرورت یې د میراث په تقسیم کې پینښیري.

د تدریس لاره:

په پټه خوله مطالعه، پوښتنه او ځواب

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	<p>بناغلی بنوونکی د سلام او روغېر څخه وروسته د تیر لوست په اړوند د زده کوونکو ارزونه کوي.</p> <p>څوک کولای شي د تیر لوست د آیتونو شان نزول بیان کړي؟</p> <p>څوک ویلی شي چې الله جل جلا له کوم ډول صدقه او انفاق خو بنوي او قبلوي یې؟</p> <p>بناغلی بنوونکی د نوي لوست عنوان د تختې پر مخ لیکي او نوی لوست د الله جل جلاله په نوم پیل کوي.</p> <p>د قرآن کریم مبارک آیتونه د تجوید په مرعاتولو سره زده کوونکو ته د بېلگې په توگه تلاوت کوي بیا له زده کوونکو څخه غواړي چې لوست په پټه خوله ولولي.</p> <p>د لوست په بهیر کې عنوانونه ورته په تخته لیکي او بیا له یو تن زده کوونکي نه غواړي چې د لوست متن په اوچت اواز ولولي .</p> <p>بناغلی بنوونکی د هر یو بغلي عنوان څخه د بشریت اصل وحدت او ایمان او اسلام په باره کې لازمه تشریح وړاندې کوي.</p> <p>د لوست د تشریح په پای کې دې زده کوونکو ته وخت ورکړي چې خپلې پوښتنې مطرح کړي او ځوابونه ورته ووايي.</p> <p>بناغلی بنوونکی چې کوم زده کوونکي غوره کړي له هغوی څخه دې وغواړي چې هر یو په خپل وار د ټولگی مخې ته راشي او نوی لوست په ښه طریقه تشریح کړي.</p>
۱۰دقیقې	<p>ارزونه:</p> <p>څوک ویلای شي چې انسان الله جل جلاله د کوم اصل څخه پیدا کړی دی؟</p> <p>څوک کولای شي چې په لوست کې یاد شوی حدیث شریف له یاده ولولي؟</p>
۵دقیقې	<p>د لوست لنډیز:</p> <p>دغه لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي.</p> <p>ټول انسانان له یو مور او پلار څخه پیدا شوي دي چې ادم او بي بي حوا دي.</p> <p>انسانان یې د مختلفو قومونو او ډلو په څیر پیدا کړي خو یو بل سره وپېژني.</p> <p>د انسانانو غوره والی په یو بل باندې د تقوا او پر هیز ګاری په وجه سره دی. ټول انسانان د نسب په اعتبار سره وروڼه دي، انساني کرامت او عزت یې ساتل شوی دی.</p> <p>ایمان د اسلام په نسبت خاص دی دا دیو او بل مکمل کوونکي دي یو دبل څخه پرته نشي راتللی او ویاړنه په اصلیت حرامه ده.</p>
	<p>کورنۍ دنده:</p> <p>بناغلی بنوونکی زده کوونکو ته د کتاب څخه کورنۍ دنده ورکوي.</p>

اوولسم لوست

سرليک: د الله جل جلاله د خاصو بندگانو صفتونه

مخ: ۸۰-۸۴

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱- دلوست د آیتونو په ژباړه بڼه وپوهیږي.

۲- د الله جل جلاله د خاصو بنده گانو صفتونه وپېژني.

۳- د لوست آیتونه چې څه حکم کوي هغه باید په ژوند کې عملي کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

حج د مسلمانانو د یووالي سمبول دی

الله تبارک و تعالی خپل پیغمبر ﷺ په داسې حال کې په پیغمبرۍ مبعوث کړ چې جهان خصوصاً عرب د ډیرو زیاتو دښمنیو، نفرتونو او اختلافونو په حال کې ؤ او زړونه یې له کینو او حسدونو څخه ډک وو او ورځ په ورځ یې د جنگونو شغلي تازه کیدلې، نو الله ﷻ وغوښتل چې په زړونو کې یې الفت او مینه واچوي او ټول د یوه قانون او یو بیرغ تر سیوري لاندې راټول کړي او د اتفاق لارې او د ائتلاف اسباب ورته وضع کړي.

نو کله چې ولیده شوه چې دا طریقه د ټولو مسلمانانو د توحید او یووالي او یو د بل سره د الفت او فایدې رسولو لپاره کافي نده ځکه مسلمانان له یوې خوا په شرق او غرب کې سره میشت او تیت دي او له بلې خوا په عناصرو او ژبو کې هم سره متفاوت دي نو الله ﷻ د حج رکن ورته وټاکه ترڅو د ټولې نړۍ مسلمانان د هر جنس او هر مذهب څخه چې وي په یوه میدان کې سره راجمع شي لکه چې په دې آیت کې ورته اشاره کوي: ﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَا تُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ﴾ الحج/۲۷.

ژباړه: او په خلکو کې د حج اعلان وکړه هغوی به تاته پیاده او په سفر وهلو خوارو او ښانو سپاره د ډیرو لرې ځایونو او لارو څخه راځي.

هو! په حج کې له یوې خوا په خپلو منځو کې تعارف او پیژندګلوي منځ ته راځي او له بلې خوا یو د بل له حال او احوال او یو د بل د تجارت، صنعت، زراعت او نورو نیکو او بدو څخه خبریږي څو یو د بل څخه دفاع او یو د بل سره مرسته او خواخوږي وکړي او هم یو د بل څخه د هغه ډول ډول منافعو اقتباس وکړي چې دلته د ټولو ذکر کول د اصل موضوع نه وتل دي. لَيْشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ... الآية.

په لنډه توګه ویلای شو چې په حج کې د ټولو مسلمانانو ترمنځ د دنیوي او اخروي مصلحتونو او ګټو تبادلې راځي او دا هغه د اسلامي ټولنې معنا ده چې شرق او غرب ورځنې ویریري خو د افسوس خبره

دا ده چې د اسلام دښمنان دا فريضة د اسلامي ټولني تائيد او مضبوطيا گڼي او له همدې خبرې څخه په ويره کې پراته دي او مسلمانان ددې مؤثره گټو څخه غافل او بي خبره دي او که د اداء کولو قصد يې هم وکړي په ظاهري بڼه يې په دې خاطر اداء کوي چې دا يوه فريضة ده او ادا يې واجب ده، ذکر شويو گټو او حکمتونو ته يې هيڅ پاملرنه نه لري.

هو! حاجي د احرام او طواف په حالت کې هر ډول د بنايست او سنگار اسباب په ځان بندوي او خپل ځان د يوه داسې غلام په توگه تمثيلوي چې مولا او بادار يې پرې په قهر وي او د خپل مولی او بادار پاملرنه او مهرباني ځانته راجلوي، يعنی حاجي د عرفات په ميدان کې (چې په حقيقت کې حج د همدې عرفات نوم دی) خپل ځان د الله په وړاندې دداسې گنهگار غلام په توگه ښکاره کوي چې الله ﷻ ته عاجزي کوونکی، حمد او ستاينه ويونکی، د خپلو ښوييدنو او نافرمانيو څخه استغفار غوښتونکی، د خپل مولی په حضور کې خپل عذرونه وړاندې کوونکی، د تير ضايع شوي گران عمر تلافي او جبرانوونکی، د خپل الله سره د نوې ژمنې تړونکی او بالاخره په راتلونکي ژوند کې د اطاعت او فرمانبرداری او په نيکيو توفيق غوښتونکی وي.

د عرفات په ميدان کې ودریدل د يوې خوانه د اسلام د شان او شوکت يو ډير عظيم الشان نندارتون وي او له بلې خوا دا لويه ټولنه او اجتماع انسان ته د حشر ورځ ور په يادوي، همدا سبب دی چې د حج سورت د حشر په بيان شروع کيږي. او ددې اجتماع بی نظيره اغيزناکه منظره په زړونو کې د الله څخه د بښنې او رحمت جذبې په جوش راولي او ټول عمر دغه خوند او مزه په زړونو کې د تېرې د نقش په څير محفوظ پاتې کيږي.

هو! مکه په دنيا کې د الله د رحمتونو او برکتونو د نازلیدو مرکز دی، دا هغه هنداره ده چې په دې هنداره کې د رحمت او بښنې صفتونه خپلې وړانگې خپروي او له دغه ځايه څخه د هغو وړانگې د ځمکې په ټوله کره کې تیتيري او دغه گره ورباندې روښانه کيږي دا هغه سرچينه ده چې له دې ځای څخه د حق پرستی، توحيد او انساني کرامت چينه راوخوتیدله او د ځمکې ټول مخ يې خړوبه او ځلانده کړ.

دا هغه ځای دی چې د ابراهيمي ملت ابتدایي دعوت او د محمدي امت وروستی آواز د زرگونو کلونو وړاندې د نشنلستې تنگې کړۍ وشلولې او ټول مسلمانان يې د ورورگلوۍ په پراخه کړۍ کې داخل کړل.

دا هغه ځای دی چې د پيړيو پيړيو راپديخوا په دغه ځای کې هر کال عالمگير مجلس منعقد کيږي چې دا مجلس د علم، تمدن، مذهب او اخلاقو د وحدت ترجماني کوي.

دا هغه ځای دی چې په دې کې د هميشه لپاره يوه مشترکه عدالتگناه قايمه ده او ددې محکمې او عدالت حقيقي آمر په خپله احکم الحاکمين ذات دی چې د هغه د فيصلې نه هيڅوک د غاړې غړولو او سرکشی مجال نلري خصوصاً په هغه وخت کې چې مسلمانان تر ۱۵۰ کلونو پورې د يوه خلافت او

يو حكومتي نظام لاندې پاتې وو نو په دغه وخت کې د حج موسم د سياسي او تنظيمي ادارې ډير لوی عنصر ؤ او د مختلفو هيوادونو حکام او واليان به په دغه ځای کې راټوليدل او د خليفه په حضور کې به يې په مهمو مسئلو بحث کاوه او ټولې مهمې معاملې به يې فيصله کولې.

او هم په دغه ځای کې لوی لوی صحابه کرام، عالمان، محدثين، مفسرين او فقهاء چې د اسلامي فتوحاتو په لړۍ کې د نړۍ په گوټ گوټ کې خپاره شوي وو کابل په کابل په دغه ابراهيمي درسگاه کې سره راغونډيدل او يو د بل څخه به يې استفادې کولې او يو د بل سره يې تعارف کاوه.

مکه په عربي کې «سُرَّة» يعنی نوم ته ويل کيږي سُرَّة (نوم) د بدن نيماني او منځ دی همدارنگه د جغرافيه پوهانو ثابته کړيده چې مکه معظمه هم د بلادو د طول په اعتبار او هم د بلادو د عرض په اعتبار او د ټولې نړۍ مرکز او منځ دی، نو ځکه الله پاک د خپل آخري پيغمبر، آخري کتاب او حج لپاره دا منځ وټاکه خو دا نور هرې خواته خپور شي.

هو! دا چې حاجي ناکندلې جامې اغوندي او خپل سر نه پټوي دا دده په آخري درجه خضوع او عاجزۍ دلالت کوي او په دې کې خپله بندگي او غلامي ښکاره کوي، او بالاخره حاجې ته په دې حالت کې د محشر ورځ ور ياديري چې هلته به هم د الله په حضور کې لوڅ او برنډ ولاړ وي او دنيوي جاه او جلال او پانگه به هيڅ گټه او فايده نشي ورکولی.

هو! د احرام په حالت کې د ابراهيمي ملت ټول پيروان بادشاه او گدا، امير او خادم، غني او فقير، د مختلفو تمدنونو او مختلفو ژبو او مذهبونو خلک ټول په يوه لباس يوه حالت او هيئت د يوه قوم په شان بلکې د يوې کورنۍ د سکه وروڼو په څير په يوه کور کې دريري او په يوه ژبه د الله سره خبرې کوي همدا وضع د مساوات، وحدت او يووالي هغه رنگ دی چې ټول هغه مادي او فطري امتيازونه چې هغه په خلکو کې د جنک او جدل، فتنې او فساد علتونه دي له منځه وړي او په خپلو کې وروڼه گرځي.

د تدريس طريقه:

تاريخي، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز او مباحثوي

وخت	فعاليتونه
۵دقيقې	بنا غلی ښوونکی د سلام او روغېر او د زده کوونکو د کورنۍ دندې له کتلو څخه وروسته د تير لوست ارزونه په لاندې پوښتنو سره کوي: ۱- څوک کولای شي چې د تير لوست گټې ولولي؟
۲۵دقيقې	۲- څوک کولای شي چې د تير لوست کې د ذکر شوي حديث ژباړه په ياد ووايي؟ ۳- څوک کولای شي چې ووايي د انسانانو غوره والي په څه کې دي؟
	ښاغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان په غټ ليک سره د تختې پر مخ ليکی او نوي لوست د الله جل جلاله په نوم پيل کوي لومړی يو مبارک آيت د بېلگې په توگه قرأت کول بيا له زده کوونکو څخه غواړي چې هر يو په خپل وار د ټولگي مخې ته راشي او ددې لوست مبارک

<p>آيتونه د تجويد په لحاظ ساتلو سره قرائت كړي او د لوست متن په مناسب اواز سره ولولي. او د لوست په بهير كې د لوست بجلي سر ليكونه او مهم ټكي د تختې پر مخ ليكي بيا يو تن زده كوونكې د ټولگي مخې ته را غواړي چې د لوست څخه يې څه اخيستي او زده كړي يې دي خپلو ټولگيوالو ته وړاندې كړي.</p> <p>بناغلي بڼوونكې د لوست د تشریح په وړاندې كولو سره د لوست مهم او اساسي ټكي لولي بناغلي بڼوونكې زده كوونكې په دوه ډلو ويشي او هغوی ته لارښوونه كوي چې هره ډله په خپل منځ كې د تكبر او لويئ په باره كې خبرې اترې و كړي د خبرو اترو په پای كې دې د هرې ډلې استازي د ټولگي مخې ته راشي او خپلو ټولگيوالو ته دې د خبرو اترو پايله ولولي.</p>	
<p>ارزونه:</p> <p>څوك كولاى شي د الله جل جلاله د ځانگړو بنده گانو اته صفتونه بيان كړي؟ څوك كولاى شي دا وروستي مبارك آيت وژباړي (الَّذِينَ يَمُشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا) سورة فرقان آيت (٦٣). څوك دلوست درې گټې ويلاى شي؟</p>	<p>١٠ دقيقي</p>
<p>د لوست لنډيز: دغه لوست په لاندې ټكو سره لنډيږي.</p> <ol style="list-style-type: none"> ١- د الله جل جلاله د ځانگړو بنده گانو صفتونه په لاندې ډول دي: ٢- د الله جل جلاله سره شريك نه جوړوي ٢- په لار ډير په عاجزي درومي. ٣- د جاهلانو سره چې مخامخ شي وايي سلام پر تاسو. ٤- د الله جل جلاله څخه د خپلو گناهونو بښنه غواړي او د جهنم د اور څخه لرې والى .- ٥- د مال د لگښت په وخت كې اسراف نه كوي. ٦- په ټولو كارونو كې اعتدال او انډول غوره كوي ٧- د بخل څخه ځان ساتي. ٨- په ژوند كې دخلكو سره ښه او نيك چلند كوي. ٩- شپه په دعا او عبادت او لمونځ كې رڼوي دا د الله جل جلاله په نزد خوښ كار دى. ١٠- په لار كې په تكبر او غرور سره تلل د الله جل جلاله په نزد حرام او نا خوښ عمل دى. 	<p>٥ دقيقي</p>
<p>كورنۍ دنده:</p> <p>بناغلي بڼوونكې له درسي كتاب څخه زده كوونكو ته كورنۍ دنده ور كوي.</p>	

اتلسم لوست

سر ليک: د ټولني په تهذيب کې د مؤمنانو ونډه

مخ: ۸۵-۸۹

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

- ۱- پردیو بنځو ته کتل ممنوع او منعه دي باید ویې پېژني - .
- ۲- د اسلامي حجاب معنا او مفهوم وپېژني او عمل ور باندې وکړي - .
- ۳- د مبارک آیت سمه ژباړه زده کړي - .

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د ټولني په تهذيب او اخلاقو کې يو اهم باب د ښځو پرده ده، چې لومړني څلور آيتونه يې د احزاب په سورت کې هغه وخت نازل شول چې حضرت زينب بنت جحش رضی الله عنها د نبي کریم ﷺ په نکاح کې راغله له همدې وخت څخه د پردې احکام پيل شول.

البته د شهوت د فتنې د ټولو نه لومړنی سبب او مقدمه نظر کول او کتل دي او آخري نتيجه يې زنا ده، ددې لوست په آيتونو کې يې ددې دواړو ذکر په وضاحت سره وکړ او حرام يې کړل او ددوی په منځ کې چې کومې حرامې مقدمې دي مثلاً خبرې کول، لاسونه يو بل ته ور وړل او داسې نور د نفس د خواهشونو پوره کولو څومره نا جايزې طريقې او صورتونه ټول په دې کې داخل دي چې بايد شرمگاهونه ورځنې وساتو، البته په دې طريقو کې زنا، لواطت، د دوو ښځو يو د بل سره سحاق چې شهوت پرې پوره شي، په لاس سره شهوت پوره کول او ددې ټول مقدمات ممنوع دي.

ابن کثير د حضرت عبيده نه نقل کړي چې: «کل ما عصى الله به فهو كبيرة و قد ذکر الطرفين».

يعنی په کوم شی چې د الله تعالی د حکم مخالفت کيږي دغه ټول کبيره گناهونه دي خو په آيت کې يې د هغو دوه طرفونو د ابتداء او انتها ذکر وکړ چې ابتداء يې نظر پورته کول او انتها يې زنا ده.

د نبي کریم ﷺ څخه ابن مسعود رضي الله عنه روايت کړی او فرمايي: نظر يو زهري غشی دی د شيطان د غشو نه کوم سړی چې سره د زړه د غوښتنې خپل نظر واپس کړي نو هغه ته به په بدله کې داسې پوخ ايمان ور په برخه شي چې خوند به يې په زړه کې محسوس کړي.

په صحيح مسلم کې د حضرت جرير بن عبدالله بجلی رضي الله عنه څخه روايت دی فرمايي چې که په غير ارادي طور سره نظر په غير محرمه ښځه باندې پريوځي نو څه کول په کار دي؟ نبي کریم ﷺ حکم وکړ چې خپل نظر دغه وخت واپس کړئ. (ابن کثير).

د حضرت علی رضي الله عنه په حديث کې چې راغلی: اول نظر معاف دی دويم گناه ده.

د هغه مطلب هم دا دی چې اولنی نظر کوم چې بې ارادې ناڅاپه پريوزي دغه د غير اختياري کيدو په وجه معاف دی ورنه په قصد سره اولنی نظر هم معاف نه دی.

ابن کثیر لیکلي دي چې ډيرو مشرانو د امت بې گيرې هلک طرف ته د کتلو نه ډيره په سختی سره منع کوله او ډيرو عالمانو ورته حرام ویلی دی، غالباً دا په هغه صورت کې دي کله چې په بد نیت او د نفس په غوښتنې سره نظر وکړی شي. و الله اعلم.

د لوست په اولي آیت کې سړيو ته حکم دی چې خپل نظرونه ښکته وساتئ یعنی واپس کوئ یې، د سړيو په حکم کې خو ښځې هم داخلي وي مگر ددوي ذکر یې جدا د تاکید لپاره کړی نو معلومه شوه چې ښځو ته هم د خپلو محرمانو نه پرته بل سړي ته کتل حرام دي، حتی ډير عالمان وايي چې د ښځې لپاره غیر محرم سړي ته کتل قطعاً حرام دي خواه په شهوت او بد نیت سره گوري او که پرته د څه نیت او شهوت نه په دواړو صورتونو کې حرام دي، دلیل یې د حضرت سلمه حدیث دی: ځکه یوه ورځ حضرت ام سلمه او حضرت میمونہ رضی الله عنهما د نبی کریم ﷺ سره ناستې وې چې ناڅاپه عبدالله بن ام مکتوم ړوند صحابي راغی او دا واقعه د پردې د احکامو د نازلیدو څخه وروسته راپښه شوې وه، نو نبی کریم ﷺ مور ته حکم وکړ چې دد نه پرده وکړئ، ام سلمه عرض وکړ چې یا رسول الله دا خو ړوند دی نه مور لیدلی شی او نه مور پیژندلی شي، نبی کریم ﷺ وفرمایل چې تاسو خو ړندې نه یئ تاسو خو هغه لیدلی شئ. (رواه ابو داود و ترمذی).

نورو ځینو فقهاوو ویلی دي چې پرته له شهوته پردي سړي ته په کتلو کې د ښځې لپاره باک نشته او دوی د حضرت صدیقی عایشې په هغه حدیث دلیل نیولی چې د نبوي مسجد په احاطه کې ځینو حبشیانو ځوانانو د اختر په ورځ د سپاهی گيرت لوبه کوله نبی کریم ﷺ یې تماشه کوله او صدیقه عایشه رضی الله عنها هم ددوی نه پناه ولاړه وه لوبه یې کتله او ترهغه وخته پورې یې کتله ترڅو چې خپله ترې سترې شوه، نبی کریم ﷺ دا نه وه منع کړې او په دې د ټولو اتفاق دی چې د شهوت نظر حرام دی او له شهوته پرته نظر کول هم خلاف اولی دي او د یوې ښځې د بلې ښځې د ستر ځایونو ته کتل پرته له خاصو ضرورتونو څخه دا هم ددې آیت په الفاظو سره حرام دي او نه یو سړي د بل سړي ستر ته کتلی شي، حتی په آیت کې له هر داسې شي نه نظر ښکته کول او ږول مراد دي د کوم طرف ته چې کتل شریعت منع کړي دي.

په بل آیت کې راغلي ﴿وَلَا يُدِينُ زِينَتُهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ زینت په لغت کې هر هغه شی ته ویل کیږي په کوم سره چې انسان خپل ځان ښایسته کوي هغه ښو جامو ته هم ویل کیږي او زیوراتو ته ه، اما کله چې دا شیان د ښځې په بدن باندې نه وي نو د امت په اتفاق لیدل یې سړيو ته روا دي، اما جمهور مفسرین په دې آیت کې د زینت نه مراد محل د زینت مرادوي یعنی هغه ځایونه کومو ته چې د زینت دا شیان او زیورات وراچول کیږي.

﴿إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ یعنی د ښځې لپاره د خپل زینت څه څیز د سړيو په وړاندې ظاهرول جایز نه دي پرته له هغو شیانو څخه چې خود به خود ظاهریږي یعنی د کار او گډوډو راگرځیدو په وخت کې

چې کوم شيان عادتاً بڼکاره کيږي او پټول يې عادتاً مشکل وي هغه مستثنا دي د هغو په بڼکاره کيدو کې گناه نشته.

اوس په دې استثنا کې د حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه تفسير دا دی چې هغه خادري او لوی خادر ورځنې مراد وي چې د هغو ليدل او بڼکاره کول جايز دي. او حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه مخ او ورغوي ورځنې مرادوي، په دې وجه د امت فقهاوو هم په دې هکله اختلاف کړی دی خو د ټولو اتفاق دا دی چې که په مخ او ورغويو د نظر اچولو نه د فتنې ويره وه نو هغو ته کتل هم جايز نه دي او نه بڼخو ته يې بڼکاره کول روا دي.

اما په دې هم د ټولو اتفاق دی چې ستر د عورت کوم چې په لمانځه کې اجماعاً او خارج د لمانځه نه په صحيح روايت سره فرض دی ددې نه مخ او ورغوي مستثنا دي که دا بڼکاره وي او لمونځ کوي نو په اتفاق سره صحيح او درست به شي.

قاضي بضاوي او خازن ددې آيت په تفسير کې فرمايي چې د آيت له مقتضا څخه دا معلوميږي چې د بڼځې لپاره اصل حکم دا دی چې دا دې خپل زينت هيڅ شی هم نه ظاهروي پرته له هغو نه چې په گرځيدو او راگرځيدو او کار روزگار کې عادتاً بڼکاره کيږي لکه خادري او خادر يا مخ او ورغوي، خو دا خبره هيڅ ثابته نده چې سړي دې ددوی مخ او ورغوو ته پرته له ضرورته وگوري بلکې سړيو ته خو حکم دی چې نظر بڼکته وساتي.

په دې کې هم شک نشته چې د حسن او زينت ټول مرکز د انسان مخ دی اوس د فتنې او فساد او د نفساني خواهشاتو غلبه ده نو پرته د مخصوصو ضرورتونو څخه لکه علاج او معالجه يا څه سخته خطر او داسې نور بڼځې ته د غير محرم په وړاندې قصداً نظر کول هم د شرعي ضرورت نه پرته جايز نه دي.

﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ﴾ دا د آيت صريح حکم دی چې بڼځه دې په خپله سينه لوپټه اچولې ساتي جيوب د جيب جمع ده معنا يې ده گريوان او څرنگه چې د پخوا زمانې څخه گريوان په سينه باندي وی نو د گريوان څخه سينه مراد ده.

او دا هم بايد ووايو چې د خاوند نه پرته د نورو محارمو استثنا د پردې او حجاب د احکامو نه ده د ستر عورت نه استثنا نده، د بڼځې چې کوم بدن په ستر کې داخل نه دی د کوم بڼکاره کول چې په لمانځه کې جايز نه دي هغه ته کتل د محرم لپاره هم جايز نه دي حتی ميړه ته هم د خاص اندام بڼکاره کولو په باره کې صديقه عايشه رضی الله عنها فرمايي: ما رای مني و لا رأيت منه. يعنی نه زما خاص اندام ده ليدلی دی او نه ما دده صلوات الله عليه.

په بل آيت کې فرمايي: چې بڼځې دې خپله پښه په ځمکه داسې په زوره نه وهي چې د زيوراتو شرنګ يې نامحرمه واوري، نو چې کله يې د زيوراتو آواز منع شو نو ددې خپل آواز اوريدل خو په اولی صورت منع دی، خو په هر صورت فقها کرام پکې مختلف دي: امام ابو حنيفه د بڼځې آذان

مکروه بولي، امام شافعي د بنځې آواز په ستر کې نه دی داخل کړی او ازواجو مطهراتو به د پردې له نازلیدو وروسته هم د خلکو سره د پردې څخه خبرې کولې، نو د خبرې نچور دا دی چې کوم ځای د فتنې خطر هله یې آواز اوریدل منع دي او که دا خطر نه وه بیا منع نه دی خو د احتیاط خبره داده چې بی د ضرورت نه د پردې نه اخوا هم د غیر محرمو سره خبرې کول منع دي.

د آیت په آخر کې الله ﷻ فرمایي چې ﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ یعنی تاسو ټول په ګډه الله ته توبه وباسئ ای مؤمنانو! څرنگه چې د نفساني شهوتونو معامله ډیره باریکه ده، نورو ته په دې باندې خبریدل مشکل دي مگر الله تعالی د هر پټ او بنکاره نه خبر دی، نو که د چا څخه څه کوتاهي شوې وي نو په ده لازم دي چې توبه ورځنې وکړي په تیر باندې پښیمانه او د الله نه بښنه وغواړي او د راتلونکي لپاره پخه اراده وکړي خو بیا تکرار نشي.

د تدریس لارې:

تشریحي، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز، مباحثوي

وخت	فعالیتونه
۵ دقیقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغېر څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي په څو پوښتنو سره.
۲۵ دقیقې	<p>۱- څوک کولای شي چې د الله جل جلاله خاصو بنده ګانو څلور صفتونه ووايي؟</p> <p>۲- څوک کولای شي چې د تیر لوست د ګټو څخه دوه ګټې ووايي؟</p> <p>۳- ښاغلي ښوونکی د نوي لوست سر لیک او په ټولنه کې د مؤمنانو د اخلاقو رول په غټ او ښایسته لیک سره د تختې پر مخ لیکي او نوی لوست د الله جل جلاله په نوم پیل کوي، لومړی به مبارک آیتونه د تجوید په لحاظ ساتلو سره د زده کوونکو لپاره د نمونې په شکل تلاوت کړي، بیا به له یو تن زده کوونکی څخه وغواړي چې د نوي لوست متن په در میانه اواز سره خپلو ټولګیوالو ته ولولي، او یو بل زده کوونکی ته لار ښوونه کوي چې د لوست بغلي سر لیکونه په تخته ولیکي.</p> <p>ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته مبارک آیت ژباړي او د لوست متن ورته تشریح کوي او نامحرمو ته د کتلو او د بنځو د ښایست او سینګار ځایونو په هکله زده کوونکو ته معلومات ورکوي، بیا دوه نفره زده کوونکي غوره کوي او له هغوي څخه غواړي چې هر یو پخپل نوبت سره تختې ته راشي دلوست بغلي سر لیکونو څخه یو سر لیک تشریح کړي.</p> <p>ښاغلي ښوونکی زده کوونکو ته وخت ورکوي تر څو خپلې پوښتنې د ښوونکي سره شریکې کړي. لومړی به د لایقو زده کوونکو څخه وغواړي چې پوښتنو ته ځواب ووايي او که چېرته هغوی ونشو کولای بیا به ښوونکی په خپله زده کوونکو پوښتنو ته ځواب</p>

	وايي.
۱۰دقيقي	ارزونه: بناغلی بنوونکی دې د ښه اطمینان حاصلولو لپاره د زده کوونکو څخه د درسي کتاب د پوښتنو کولو په وجهې سره د دوی ارزونه کوي.
۵دقيقي	دلوست لنډيز: ۱- ددې لوست په مبارکو آیتونو کې الله جل جلاله ذکر کړي چې زنا د مسلمانانو لپاره حرامه ده. ۲- الله جل جلاله مسلمانان د نا محرمې ښځې د کتلو څخه منع کړې او د نظر د حفاظت امر يې کړی دی. ۳- مهم حواس چې انسان يې د جنسي غريزې په خاطر استعمالوي هغه باصره يعني کتل يا لیدل دي او بل حس شامه يعني بوی کول دي. ۴- د قرآن کریم مبارک آیتونه مسلمانو ښځو ته امر کوي چې خپل د عورت ځایونه او خپلې سينې په ټکري پټې کړي. ۵- د زینت د ځایونو ښکاره کېدل خپلو محرمانو ته پروا نه لري البته چې شرعي محرم وي. ۶- الله جل جلاله مسلمانې ښځې د داسې حرکت څخه منع کړې چې هغه حرکت د زینت د ښکاره کولو سبب او لامل کيږي. ۷- الله جل جلاله مسلمانو ښځو ته امر کړی چې کله د کور څخه د باندې وځي په داسې اسلامي حجاب او اسلامي اخلاقو سره ووځي چې د نورو خلکو نظرونه ځان ته جلب نکړي. ۸- الله جل جلاله مسلمانانو ته د تیرې گناه څخه په توبه ایستلو امر کړی دی. ۹- الله جل جلاله ښځو ته د حجاب او ستر او پټوالي امر کړي.
	کورنۍ دنده: بناغلی بنوونکی دې زده کوونکو ته له درسي کتاب څخه کورنۍ دنده ورکړي.

نولسم لوست:

سرليک: په اسلام کې د معيوبو او فقيرو مؤمنانو مرتبه

مخ: ۹۰-۹۴

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی بايد:

۱- عبدالله ابن ام مکتوم وپيژني.

۲- د مبارک آيت په ژباړه او مفهوم ځان پوه کړي.

۳- د غريبانو او محتاجو مرتبه په اسلام کې وپيژني.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ددې لوست د آيتونو د نزول قصه دا ده چې يو ځل نبي کریم ﷺ د مشرکانو ځنې سرداران او مشران لکه: ابوجهل بن هشام، عتبه بن ربيعه، ابی بن خلف، امیه بن خلف او شيبه په اسلام پوهه کول، په دې وخت کې حضرت عبدالله بن ام مکتوم وړوند صحابي راغی او څه پوښتنه یی وکړه او د نبي کریم ﷺ خبره یی پریکړه او د نبي کریم ﷺ دا کار خوښ نه شو او د ناخوښی په وجه یی مبارک تندی تریو کړ، هر کله چې ددې مجلس نه وزگار شو کور ته د راتلو په وخت دا آیتونه پرې نازل شول.

په دې هکله امام بغوي زیاتوي چې حضرت عبدالله ته د نابینا والي په سبب دا معلوم نشوه چې نبي کریم ﷺ د نورو سره په خبرو کې مشغول دی، کله چې مجلس ته داخل شو نبي کریم ﷺ ته یی آوازونه شروع کړل او بار بار یی آواز ورکاوه.

د ابن کثیر په یوه روایت کې دا هم دي چې عبدالله د نبي کریم ﷺ څخه د یو آیت په هکله پوښتنه وکړه او ددې پوښتنې په فوري ځواب ورکولو یی ټینگار کاوه او نبي کریم ﷺ دغه وخت مکې د کفارو سردارانو ته ددین په تبلیغ او پوهه کولو مشغول ؤ.

او هر کله چې عبدالله بن ام مکتوم پوخ مسلمان ؤ او هر وخت حاضریدای شوی، ده په نورو وختونو کې هم پوښتنه کولای شوی په خلاف د قریشو د سردارانو چې نه هر وخت دا خلک په خدمت کې حاضریدل او نه دوی ته د الله دین رسول کیدای شوی.

نو کله چې مجلس ختم شو د عبس سورت ذکر شوي آیتونه نازل شول او د نبي کریم ﷺ دا کړنلاره او عمل یی ناخوښه وګاڼه او ده مبارک ته یی لارښوونه وکړه چې د مسلمانانو تعلیم او اصلاح او روزنه او له دوی څخه پاڅه مسلمانان او قوي مؤمنان جوړول د غیر مسلمو په اسلام کې د داخلولو د فکر نه زیات اهم او مقدم کار دی، یا په بله وینا یو مسلمان ته تعلیم او د هغه تکمیل او زړه لاس ته راوړنه د غیر مسلمو د هدایت څخه مقدم کار دی.

په دې کې د عامو علماوو لپاره هم لارښوونه ده چې د غیر مسلمو د شبهاتو لرې کولو او دوی د اسلام سره د آشنا کولو په خاطر داسې کارونه کول چې د عامو مسلمانانو په زړونو کې شکوک او

شبهات یا شکایتونه پیدا کیري، ددې قرآني هدایت مطابق دوې ته د مسلمانانو حفاظت او د حال اصلاح ساتل په کار دي، یو اردو ژبی شاعر وایي: ژباړه یې دا ده: ددې خبرې نه ځان وساته چې مسلمانان دې بی وفا ونه گڼي که کافران درته بی سلوکه او بی رواجه ووایي خیر دی دا بده نده. همدارنگه عالم او رهبر او هر مشر ته دا لارښوونه وشوه چې خپلو ټولو ما تحتانو ته په یوه سترگه وگوري او تقوی، لیاقت او پوهه په نظر کې ونیسي.

او یوه نکته بله پکې دا ده چې د عبدالله بن ام مکتوم نه چې کومه د مجلس د آدابو خلاف خبره وشوه د هغه عذر قرآن د اعمی په لفظ ویلو سره وښوده چې هغه روند ؤ هغه نه پوهیده چې د چا سره خبرې روانې دي، په دې وجه هغه معذوره د اعراض مستحق نه ؤ، ددې نه معلومه شوه چې د کوم معذور سړي نه که په بی خبرۍ کې څه خبره د مجلس د آدابو نه خلاف وشي نو هغه د ملامتیا وړ نه دی.

د تدریس لارې:

سوال او ځواب، تشریحي، مباحثوي...

وخت	فعالیتونه
۵ دقیقې	<p>ښاغلي ښوونکی د سلام او روغې او کورنۍ دندې له کتلو وروسته د تیر لوست په اړوند د څو پوښتنو په کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي.</p> <p>۱- څوک ویلای شي چې د ښځې محرمان څوک دي؟</p> <p>۲- څوک کولای شي چې ددغو لاندې کلمو باقي کلمې ووایي؟</p>
۲۵ دقیقې	<p>أَذْرَكِي لَهُمْ، وَلَا يُبْدِينَ، بِحُمْرِهِنَّ.</p> <p>۳- څوک کولای شي چې ووایي د ښځې د زینت څخه مراد څه دي.</p> <p>ښاغلي ښوونکی د تیر لوست د ارزونې څخه وروسته د نوي لوست سر لیک چې په اسلام کې د معیوبو او محتاجو مؤمنانو مرتبه ده په غټ لیک سره لیکي او نوی لوست د خدای جل جلاله په نوم سره پیل کوي. د نمونې په شکل لومړی د قرآن کریم مبارک آیتونه زده کوونکو لپاره د تجوید په لحاظ ساتلو سره تلاوت کوي بیا په یو تن زده کوونکي باندې مبارک آیتونه تلاوت کوي، بیا یو تن زده کوونکي ته لارښوونه کوي چې د لوست متن په در میانه اواز سره ولولي، یو بل زده کوونکي نه غواړي چې بغلي عنوانونه په لاندې ډول د تختې پر مخ ولیکي.</p> <p>۱- شان نزول.</p> <p>۲- عبد الله ابن ام مکتوم څوک ؤ.</p> <p>۳- د ځمکې پر مخ انساني معیارونه .-</p> <p>۴- په اسلام کې د فقیرانو او غریبانو مرتبه</p>

<p>۵- د علم د یادولو گټې بیا ښوونکی د وړاندې شوي لوست د تشریح او توضیح وروسته د لوست مهم او اساسي ټکي زده کوونکو ته دوباره تکراروي او د لوست په پای کې د زده کوونکو پوښتنو ته ځواب وايي.</p>	
<p>ارزونه: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب له سوالونو نه د زده کوونکو ارزونه کوي.</p>	۱۰ دقیقې
<p>د لوست لنډيز: لوست په لاندې ټکو سره لنډيزي. ۱- شان نزول، پیغمبر صلی الله علیه وسلم یوه ورځ د قریشو مشران را جمع او هغوی د اسلام مبارک دین ته را بلل، په دغه وخت کې عبدالله ابن ام مکتوم مجلس ته داخل شواو پیغمبر صلی الله علیه وسلم ته ئې وویل ماته ښودنه وکړه؟ پیغمبر صلی الله علیه وسلم د عبد الله ابن ام مکتوم خبرو ته توجه ونکړه او له ده څخه یې مخ وگرځوه او په خپل دعوت کې مشغول ؤ په دغه وخت کې د قرآن کریم مبارک آیتونه نازل شول. اصلي نوم د عبد الله ابن ام مکتوم عمرو ابن قیس ؤ او د خدیجة الکبری د ماما زوی ؤ او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د مؤذنانو له جملې څخه ؤ په جهاودونو کې به یې شرکت کاوه په پای کې د قا دسیې په جنگ کې شهید شو، د قرآن کریم د آیتونو له جملې د انسان فضیلت او غوره والي په ایمان او تقوا کې دی د دې آیت د نزول څخه وروسته پیغمبر صلی الله علیه وسلم به د عبد الله ابن ام مکتوم زیات قدر کاوه او خپل څادر به یې ورته غوراوه او د هجرت څخه وروسته یې د مسلمانانو په منځ کې د ورور ولی فضا جوړه کړه.</p>	۵ دقیقې
<p>کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې د لوست گټې په خپلو کتابچو کې وليکي.</p>	

شلم لوست:

سرليک: د مؤمنانو يو والي

مخ: ۹۵-۹۹

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی بايد:

- ۱- د مبارک آيت په ژباړه او مفهوم باندې ځان پوه کړي.
- ۲- د دښمنانو له دسيسو او فريونو څخه ځانونه خبر کړي.
- ۳- د حق او خلاصون د رسي وپيژني او په هغه عمل وکوي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د آيتونو تړون: په تيرو آيتونو کې يې مسلمانان په دې خبردار کړل چې اهل کتاب او نور خلک غواړي تاسو په گمراهۍ کې اخته کړي نو د خپل ځان د بچاو کوښښ کوئ، په ورپسې آيتونو کې يې د مسلمانانو د ټولنيز قوت د مضبوطيا دوه ډير مهم اصول ښودلي چې يو تقوى او بل اتفاق او يووالى دى.

اولى اصل دا دى چې د الله تعالى نه ويره او د هغه د ناخوښو څيزونو څخه د ځان ساتلو پوره کوښښ کول دي چې د الله تعالى د حق مطابق وي.

د تقوى لفظ په عربي ژبه کې د بچ کيدو او پرهيز کولو په معنا کې راځي او د تقوى څو درجې دي، ادنى درجه يې د کفر او شرک نه ځان ساتل دي، ددې معنا په لحاظ هر مسلمان ته متقي ويلی شو که څه هم په گناهونو کې مبتلا وي ددې معنا لپاره هم په قرآن کریم کې څو ځايه د متقين او تقوى لفظ راغلى دى.

دويمه درجه چې په اصل کې مطلوب ده او الله تعالى يې غواړي، هغه د هغو شيانو څخه ځان ساتل دي کوم چې د الله تعالى او د هغه د رسول په نزد خوښ نه وي، د تقوى کوم فضيلتونه او برکتونه چې په قرآن او حديث کې راغلي دي هغه هم ددې درجې د خلکو لپاره دي او ددوى لپاره يې وعده شويده.

دريمه درجه د تقوى اعلى مقام دى چې انبيا عليهم السلام او ددوى خاصو نائينو اولياوو ته په برخه کيږي چې خپل زړه د هر غير الله نه بچ کول او د الله په ياد او رضا لټولو سره يې آباد ساتل دي، د آيت په آخر کې الله د «اتَّقُوا اللَّهَ» نه وروسته «حَقَّ تَقَاتِهِ» کلمه زياته کړيده هدف دا چې د تقوى هغه درجه حاصله کړئ کومه چې د تقوى حق دى.

او د تقوى حق حضرت عبدالله بن مسعود، ربيع، قتاده رضی الله عنهم او حسن بصرى رحمه الله چې د رسول الله ﷺ څخه هم مرفوعاً نقل شوى دى دا دى: حق تقاته هو أن يطاع فلا يعصى و يذكر فلا ينسى و يشكر فلا يكفر.

یعنی د تقوی حق دا دی چې د الله اطاعت په هر کار کې وشي یو کار هم د هغه د اطاعت نه خلاف نه وي او همیشه الله یاد ساتي هیڅکله یې هم نه هیروي او شکر یې همیشه اداء کوي او هیڅکله یې ناشکري نه کوي. دا مطلب د تفسیر امامانو په نورو عنوانونو هم اداء کړی دی لکه چې ځنو ویلی دي چې د تقوی حق دا دی چې د الله تعالی په معامله کې د چا د ملامتولو او بدو ویلو پروا نه کوي او همیشه په انصاف قایم وي که څه هم په انصاف کولو کې په خپله د خپل نفس یا خپل اولاد یا د خپل مور او پلار نقصان هم وي. او ځنې علما وایي څوک تر هغه وخته پورې د تقوی حق نه شي حاصلولی ترڅو چې خپله ژبه محفوظ ونه ساتي. او حضرت ابن عباس او طاووس رضی الله عنهما وایي چې د الله وینا «تقوا الله ما استطعتم» د حق تقاته خاصه تشریح او تفسیر دی. یعنی له الله تعالی څخه دومره وویرېږئ څومره چې ستاسو په طاقت کې ده.

ورپسې آیت کې الله تعالی فرمایي: ﴿فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ ددې جملې نه معلومه شوه چې تقوی په حقیقت کې پوره پوره اسلام دی، نو کوم سړی چې پخه اراده لري خپل ژوند په اسلام تیروي او د خپل طاقت مطابق پرې عمل کوي نو ان شاء الله تعالی چې دده مرگ به هم خاص په اسلام راځي. او دا خبره ددې منافي نده چې د ځینو خلکو ټول عمر په نیکو عملونو کې تیر شوی وي په آخر کې به یو داسې کار وکړي چې ټول عملونه به یې ابته او برباد شي، داسې حالت هغو خلکو ته پېښیدای شي چې په عمل کې یې د اول نه اخلاص او پوخوالی نه وي.

د مسلمانانو د اجتماعي او ټولنیز قوت دویم اصل د یو بل سره اتفاق او یووالی دی:

په ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا﴾ کې په ډیر بلیغ او حاکمانه انداز سره بیان دی یعنی د ټولو نه اول یې هغه اصول وښودل کوم چې بني آدمو ته د یو بل سره د تړلو او متفق کولو لپاره د اکسیر کار ورکوي او بیا یې یو د بل سره د متفق کیدو حکم وکړ او بیا یې یو د بل سره د اختلاف او جدا کیدو څخه منع وفرمایله.

اتفاق او یووالی داسې شی دی چې ددې په ښه والي او ددې په غوښتلو د دنیا ټول بني آدم که هغه د هر ملک او هرې زمانې وي، د هر مذهب او هرې طریقې سره اړیکې ولري د ټولو اتفاق دی. په دنیا کې به شاید یو سړی هم داسې پیدا نشي چې جنګ او جګړې فایده منې او غوره وبولي، همدا وجه ده چې د دنیا هره ډله او هره پارټی خلکو ته د متفق کیدو بلنه ورکوي، خو د دنیا د حالاتو تجربه دا ښيي چې که څه هم د اتفاق په مفید کیدو او ضروري کیدو د ټولو اتفاق دی خو بیا هم داسې کیږي چې ټول مخلوق (انسانیت) په فریقو، ډلو او پارټیو کې تقسیم دی او بیا په هره ډله کې نورې ډلې او په پارټیو کې نورې پارټی جوړې شوې دي چې په حقیقت کې ددو تنو یو کیدل او اتفاق هم غټی ګرځیدلی دی، د وختی غرضونو لپاره یو څو کسان په یوه خبره باندې اتفاق کوي او کله چې د دوی غرضونه پوره شي یا پکې کامیاب نشي نو بیا نه یوازې اتفاق ختم شي بلکې دښمنیو ته خبره رسیږي.

که فکر و کړی نو سبب یې دا معلومیږي چې هر ډله او هره فرقه او هر سړی خلک په خپل جوړ کړي پروگرام باندې متفق او یو کول غواړي او که نور خلک ځانله خپل څه نظام یا پروگرام لري نو دوی د هغو سره د متفق کیدو په ځای هغوی خپل پروگرام ته رابولي او د یو کیدو بلنه ورکوي چې زموږ سره یو شی او خپل پروگرام پریږدئ نو په دې وجه دا لازمي خبره ده چې د هرې بلنې د یو کیدو نتیجه به د یو ډول خلکو او یو ټولګي په کسانو کې د جدا جدا کیدو او ګډوډ کیدو په صورت کې راوځي او اختلافات به حتماً انسانیت ته راځي او همغه خبره به کیږي: مرض زیاتیري څومره چې علاج کوي.

په دې وجه قرآن حکیم نه یوازې د یو کیدو، اتفاق، تنظیم او اجتماع و عطف و فرمایه بلکې ددې د حاصلولو او باقي پاتې کولو داسې منصفانه او عادلانه اصول یې هم وښودل چې ددې په منلو سره د یوې ډلې هم اختلاف نه شي راتلی، هغه دا چې د انسان د دماغ یا د یو څو کسانو جوړ شوی نظام او پروگرام په نورو خلکو ورتپل او د هغوی نه دا امید ساتل چې دا ټول به په دې متفق شي، د عقل او انصاف خلاف او د ځان غولولو نه پرته نور هیڅ نه دي، البته د رب العالمین ورکړی شوی نظام او پروگرام ضرور داسې شی دی چې په دې ټول مخلوق ته متفق کیدل په کار دي، یو عاقل سړی ددې نه په اصولو سره انکار نشي کولای.

نو لنډه دا چې اتفاق په یوه طریقه راتلی شي چې د انبیاوو خاتم نبی کریم ﷺ د الله تعالی آخري پیغام د قرآن کریم په صورت کې راوړی دی نن د هغه نه پرته بل یو نظام هم د الله په نزد مقبول نه دی او الله یې د ساتلو ذمه هم منلې ده او تر قیامته پورې په دې کې د څه بدلون او تغیر امکان هم نشته، نو که غیر مسلمې ډلې پریږدو او یوازې د مسلمانانو مختلفې پارټۍ د قرآن کریم په نظام باندې متفقې شي نو په زرګونو ډلیز نسلي او وطني اختلافونه به په یو ساعت کې ختم شي کوم چې د انسان د ترقۍ په لاره کې بندیزونه جوړ شوي دي.

دا چې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا﴾ یعنی د الله رسی ټول په جمع سره مضبوطه ونیسئ. د الله د رسی نه مراد قرآن مجید دی. عبدالله بن مسعود رضی الله عنه د نبی کریم ﷺ څخه روایت کوي چې فرمایلی یې دي: کتاب الله هو حبل الله الممدود من السماء الى الارض.

یعنی د الله تعالی کتاب د الله تعالی رسی ده چې د آسمان نه مخکې ته را ځوړنده شوې ده.

په عربي محاوره کې د حبل نه مراد عهد او ژمنه هم ده او مطلق هر هغه شی چې د ذریعې یا وسیلې کار ورکوي، د قرآن یا دین څخه یې په رسی سره ځکه تعبیر وکړ چې دا هغه رشته ده چې یو طرف ته د ایماندارو اړیکې د الله سره قایموي او بل طرف ته ټول ایمان راوړونکي د یو بل سره یوځای کوي او یو جماعت ترې جوړوي.

حاصل دا دی چې د قرآن ددې یوې جملې څومره حکیمانه اصول ښودلی دي، یو دا چې هر بنده ته لازم دي چې د الله تعالی په رالیرل شوي د ژوند په نظام او کړنلاره یعنی په قرآن باندې په کلکه عمل

کونکي وي، دويم دا چې ټول مسلمانان يو شي او په دې عمل وکړي نو لازمي نتيجه يې دا کيږي لکه چې يوې ډلې په جمع سره يوه رسۍ نيولې وي نو دغه ټوله ډله يو بدن جوړ شي چې هيڅوک به يې د ځايه نشي خوځولی او نه به يې له منځه وړلی شي.

لنډه دا چې په قرآن شريف منگلي نښلول هغه شی دی چې خواره واره قوتونه پرې جمع کيدای شي او يو مړ قوم پرې تازه ژوند حاصلولی شي.

او دا هم بايد ووايو چې د يووالي او اتفاق لپاره ضروري ده چې ددې يووالي يو خاص مرکز وي مرکزونه په مختلفو لارو متصور کيدای شي خو قرآن کریم ټول پريښودل د مرکز يووالی يې د الله تعالی رسۍ (قرآن کریم) محکم نظام وټاکه او دوه ټوکه فيصله يې وکړه چې مؤمن يو قوم دی چې د الله تعالی په رسۍ سره تړل شوی او کافر بل قوم دی چې ددې رسۍ سره نه دی تړل شوی.

د تدريس لارې:

تشریحي، سوال او ځواب، ډله ييز، خبرې اترې...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	بناغلی ښوونکی د تیر لوست د مقدماتي موضوعاتو له سرته رسولو نه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي په څو پوښتنو سره: څوک ویلي شي چې عبد الله ابن ام مکتوم څوک ؤ؟ څوک کولای شي چې د تیر آیت شان نزول ووايي؟
۲۵دقیقې	بناغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان په غټ لیک باندې د تختې پرمخ لیکي او نوی لوست د الله جل جلاله په نوم شروع کوي بیا لومړی د مبارکو آیتونو قرائت د تجوید په لحاظ ساتلو سره کوي بیا زده کوونکو ته لار ښوونه کوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي د لوست د لوستلو په بهیر کې د لوست مهم ټکي د تختې پرمخ لیکي بیا له یو تن زده کوونکی نه غواړي چې د ټولگي مخې ته راشي د لوست څخه یې چې څه زده کړي وي خپلو ټولگیوالو ته واوروي. بناغلی ښوونکی د وړاندې شوي لوست د تشریح په وخت کې د لوست مهم او اساسي ټکي زده کوونکو ته بیانوي کړي. او بیا ورته ځوابونه ورکوي او بیا له یو تن زده کوونکي څخه غواړي چې د ټولگي مخې ته راشي او د لوست لنډیز په خپله طریقه تشریح کړي.
۱۰دقیقې	ارزونه:
۵دقیقې	بناغلی ښوونکی د درسي کتاب نه د گټې اخیستلو په منظور د زده کوونکو ارزونه کوي. د لوست لنډیز: په لاندې ټکو سره لوست لنډیږي.

<p>۱- مبارک آیت د دوه کسانو انصارو په باره کې نازل شوی چې یو اوس بن قبطي او بل جبار بن صخر و.</p> <p>۲- د مسلمانانو د شان سره مناسب ندي چې د یهودو او نصارو خبرو ته لیک ووايي.</p> <p>۳- الله جل جلاله مؤمنانو ته ارشاد فرمایلي یواځنی وسیله چې د یهودو او نصاراوو له فریبونونه پرې خلاصیدی شي هغه الله جل جلاله او د الله جل جلاله دین ته رجوع کول او منگولې ورباندې لگول دي. الله جل جلاله مسلمانانو ته امر کوي چې له ده څخه وویريزي او د اسلام د مبارک دین پابند واوسيري.</p> <p>مطلب له رسی د حق نه د الله جل جلاله کتاب دی چې عمل ورباندې وکړو د الله جل جلاله په دین منگولې لگول واجب دي اختلاف پکې حرام دی.</p>	
<p>کورنی دنده:</p> <p>بناغلی بنوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنی دنده ورکوي.</p>	

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**